

Ensi- ja turvakotien liiton

Ajankohtaiskatsaus 2021

Toiminnan vaikutusten arviointia

Ensi- ja turvakotien liiton
Vaikuttavuus esiin -mittarilla

Juha Klemelä

Aki Siltaniemi

Riitta Särkelä

© Ensi- ja turvakotien liitto ry joulukuu 2021

ISBN: 978-952-7431-08-5 (pdf)

ISSN: 2323-3761 (verkkajulkaisu)

PDF-julkaisun taitto: Aki Siltaniemi / Ensi- ja turvakotien liitto ry
Kuviot ja taulukot: Juha Klemelä ja Aki Siltaniemi / Ensi- ja turvakotien liitto ry
Kieliasun tarkistus: Taina Ruottinen / Sanataika Ky

Sisällys

ESIPUHE	4
1. Johdanto	6
1.1. Ajankohtaiskatsausten tarkoitus ja tehtävät.....	6
1.2. Ajankohtaiskatsaus 2021: teemana vaikutusten arviointi	6
1.2.1 Katsauksen tavoitteet, aineistot ja metodit	6
1.2.2 Vaikutusten ja vaikuttavuuden arvioinnin sekä mittaamisen kehittäminen Vaikuttavuus esiin - hankkeessa	7
2. Aineiston käsittely ja kuvaus	10
3. Vaikuttavuus esiin -mittarin tuottamat tulokset	15
3.1 Kokonaiskuva vaikutuksista	15
3.2 Väkivaltatyön vaikutukset	19
3.2.1 Väkipalta ilmiönä ja väkivaltatyön sisällöt	19
3.2.2 Väkivaltatyön kokonaistarkastelu.....	21
3.2.3 Väkivaltatyön avopalvelut	23
3.2.4 Pidempikestoinen väkivaltatyö.....	24
3.3. Eroauttamisen vaikutukset.....	26
3.3.1 Ero lapsiperheessä -työn ja eroauttamisen sisällöt.....	26
3.3.2 Eroauttamisen tarkastelu	27
3.4. Vauvatyön ja Pidä kiinni® -työn vaikutukset	28
3.4.1 Vauvatyö ja Pidä kiinni® -hoitojärjestelmä toimintamuotoina	28
3.4.2 Vauvatyö kokonaisuudessaan	31
3.4.3 Pidä kiinni® -työ kokonaisuudessaan.....	32
3.4.4 Vauvatyön avopalvelut	34
3.4.5 Ympäri vuorokautinen vauvatyö	35
3.5. Mittarin esiin nostamat erot työmuotojen ja osamuuttujien välillä.....	37
3.5.1 Asiakkaiden lähtötilanteet työmuodoittain	37
3.5.2 Kokonaiskuva vaikutuksista eri työmuodoissa	45
3.5.3 Osamuuttujien keskiarvoprofiilien erot työmuotojen välillä	48
4. Johtopäätökset	54
LÄHTEET	60

ESIPUHE

Ensi- ja turvakotien liitto käynnistää tällä julkaisulla vauvojen, lasten ja perheiden hyvinvointiin ja pärjäämiseen keskittyvän, säännöllisesti ilmestyvien ajankohtaiskatsausten sarjan. Katsauksissa tarkastellaan yhteiskunnan ja perheiden tilannetta ja mahdollisia palvelujen kehittämistarpeita sekä asiakkaiden että järjestön näkökulmista. Ajankohtaiskatsaukset ovat moniaineistollisia. Ne kokoavat Ensi- ja turvakotien liittoon ja sen jäsenyhdistyksiin kertyvää tietoa avun piirissä olevien ihmisten tilanteesta, ja käyttävät myös olemassa olevaa tilastotietoa ja muiden tahojen tuottamaa tutkimustietoa kyseisestä teemasta. Ajankohtaiskatsaus tarjoaa tilannekuvaa Ensi- ja turvakotien liitolle, sen jäsenyhdistyksille ja valtakunnallisille, alueellisille ja paikallisille päätöksentekijöille. Se toimii yhtenä tiedolla johtamisen ja vaikuttamisen välineenä. Tarve mahdollisimman ajantasaiselle tiedolle ja tilannekuvalle on suuri, jotta palveluja ja auttamistyötä pystytään kehittämään entistä paremmin Ensi- ja turvakotien liiton nykyisten ja uusien asiakkaiden muuttuviin tarpeisiin.

Ensimmäisessä ajankohtaiskatsauksessa keskitytään siihen, millaisia muutoksia Ensi- ja turvakotien liitossa kehitetty Vaikuttavuus esiin -mittari pystyy näyttämään eri työmuotojen ja yhdistysten avun piirissä olevien aikuisten yksilöasiakkaiden tilanteessa. Jatkossa, kun Vaikuttavuus esiin -mittarilla kertyy riittävästi tietoa asiakkuuden jälkeisestä ajasta, on mahdollista kertoa myös siitä, millaiselta asiakkaana olleiden tilanne näyttää pidemmällä aikavälillä. Myöhemmin voimme kertoa näistä asioista myös lasten näkökulmasta. Vaikuttavuus esiin -mittarin tuottaman tiedon lisäksi tämän ensimmäisen ajankohtaiskatsauksen sisältöluvuissa on kuvattu Ensi- ja turvakotien liiton ja sen jäsenyhdistysten tarjoamaa apua ja avun sisältöä sekä annettu tilastollista tietoa avun piirissä olevista

Vaikuttavuus esiin -mittaria on kehitetty Veikkauksen tuotoilla toteutetussa Vaikuttavuus esiin -hankkeessa vuosina 2018–2021. Hanke on ollut haastava, koska mittarin tulee toimia kaikilla sisältöalueilla, olla mahdollisimman helppokäyttöinen ja olla rakennettavissa luontevaksi osaksi asiakastyön prosessia ja kytkettävissä osaksi käytössämme olevaa Sofia-asiakastietojärjestelmää. Suurimman vastuun hankkeesta ovat kantaneet sen projektipäällikkönä koko ajan työskennellyt Nina Forsström ja vuoden 2020 kesään hänen työparinaan toiminut asiantuntija Janne Pulkkinen. Heidän esihenkilönään toimineella Sari Laakosella on ollut hyvin merkittävä rooli hankkeen etenemisen ja onnistumisen kannalta. Lisäksi tiimissä ovat hankkeen aikana toimineet kehittämisspäällikkö Jussi Pulli, järjestöpäällikkö Aki Siltaniemi ja allekirjoittanut. Valtavan suuri kiitos kaikille teille urauurtavasta työstänne!

Kehittämistyöhön on saatu suurta tukea Lapin yliopistolta, joka on koko ajan tutkimuksellisesti arvioinut mittarin kehittämisen etenemistä ja arvioivan työkaluttuurin kehittymistä. Professori Sanna Hautalalle parhaimmat kiitokset merkittävästä työstäsi mittarin kehittämisen tukena!

Vaikuttavuus esiin -mittarin tuottaman suuren tietomäärän analyysin metodisesta kehittämisestä ovat vastanneet järjestöpäällikkö Aki Siltaniemi, jolla on pitkä tutkijakokemus, sekä tutkija Juha Klemelä, joka on myös tehnyt käytännössä aineiston analyysit. Aineiston analyysiin liittyviä metodisia ratkaisuja kuvataan tarkemmin Ensi- ja turvakotien liiton erillisessä työraportissa (Klemelä 2021). Tässä ajankohtaiskatsauksessa metodiin ratkaisuihin viitataan vain lyhyesti. Aki Siltaniemi, Juha Klemelä ja allekirjoittanut ovat tuottaneet yhteistyössä nyt käsillä olevan raportin. Aki ja Juha, lämpimät kiitokseni merkittävästä työstänne, joka on tehnyt tämän ensimmäisen ajankohtaiskatsauksen mahdolliseksi!

Iso kiitos ensimmäistä ajankohtaiskatsausta kommentoineille ja sitä kommentteillaan parantaneille kehitysjohdaja Sari Laakoselle ja projektipäällikkö Nina Forsströmille sekä kehittämispäälliköille Jussi Pullille, Tiina Muukkoselle ja Hanna Sellergrenille!

Vaikuttavuus esiin -mittaria on kehitetty yhteistyössä kaikkien Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten kanssa. On ollut erittäin tärkeää, että yhdistysten johto, hallitukset, toiminnanjohtajat, eri tasoilla työskentelevät esimiehet ja työntekijät ovat nähneet yhteisen mittarin kehittämisen välttämättömäksi ja ovat sitoutuneet kehittämistyöhön ja mittarin käyttöön. Yhteisestä mittarista on tullut myös tärkeä väline asiakastyössä, kun työntekijä ja asiakas yhdessä arvioivat asiakkaan edistymistä ja tilannetta.

Lämmin kiitos jäsenyhdistysten johdolle ja jokaiselle työntekijälle! Ilman teidän sitoutumistanne ja panostanne yhteisen mittarin kehittäminen ja tiedon kerryttäminen sen pohjalta ei olisi ollut mahdollista. Lämmin kiitos myös siitä, että olette jatkossakin sitoutuneet mittarin käyttöön ja sen kehittämiseen. Teidän ansiostanne tämä ajankohtaiskatsaus on mahdollinen.

Toivon, että julkaisu tukee yhdistyksiä tiedolla johtamisessa ja toiminnan kehittämisessä ja että se ennen kaikkea tekee päättäjille sekä avun piiriin ohjaajille näkyväksi toimintamme merkityksen ja vaikutukset ihmisten kannalta. Avulla, jota tarjoamme, on kiistatta vaikutusta sen piirissä olevien ihmisten kokemaan hyvinvointiin, toimintakykyyn ja sosiaalisiin suhteisiin. Ne ongelmat, joiden vuoksi apua on haettu, vähenevät selvästi. Teemme tätä työtä, jotta ihmiset saisivat apua.

Helsingissä joulukuussa 2021

Riitta Särkelä
Sosiaalineuvos, YTT
pääsihteeri
Ensi- ja turvakotien liitto ry

1. Johdanto

1.1. Ajankohtaiskatsausten tarkoitus ja tehtävät

Ensi- ja turvakotien liitto (ETKL) on ryhtynyt kehittämään ajankohtaiskatsaus-julkaisusarjakonseptia. Tämä raportti *Toiminnan vaikutusten arviointia Ensi- ja turvakotien liiton Vaikuttavuus esiin -mittarilla* on sarjan ensimmäinen julkaisu.

Ajankohtaiskatsausten tarkoituksena on tarjota tietoa Ensi- ja turvakotien liiton työstä sekä liiton työn kohteena olevien asiakkaiden tilanteesta ja heidän saamastaan avusta. Informaatiota tuotetaan jo olemassa olevien aineistojen ja erikseen kerättävien aineistojen avulla. Saatua tietoa tarkastellaan sekä kokonaisuutena että toiminnan eri sisältöalueisiin rajattuna ja niiden näkökulmista.

Informaation perusteella arvioidaan ja parannetaan liiton toimintaa sekä kehitetään tiedolla johtamista. Saatava tieto antaa johtamistyölle tilannekuvaa ja kertoo, mihin suuntaan työskentelyä pitäisi ohjata.

Tiedon tuottamisen tavoitteena on myös organisaation yhteisen ajattelun ja toiminnan kehittäminen. Tietoa peilataan organisaation perustehtävään, ja sitä opitaan hyödyntämään tehokkaammin oman toiminnan suunnittelussa, arvioinnissa, kehittämisessä ja vaikuttamisessa. Tiedon avulla on mahdollista kiinnittää huomiota niihin muutoksiin, joita yhteiskunnassa tarvitaan Ensi- ja turvakotien liiton edustamien väestöryhmien aseman kohentamiseksi.

Tiedon tuottamisen tärkein ja pohjimmainen tavoite on luonnollisesti se, että Ensi- ja turvakotien liiton ja sen jäsenyhdistysten edustamat ja niiden tarjoamia palveluja tarvitsevat ihmiset saavat tarvitsemansa tuen. Laajempi yhteiskunnallinen tavoite on ehkäistä kohderyhmien syrjäytymistä ja sosiaalisten ongelmien syvenymistä ja lisätä kohderyhmien hyvinvointia.

1.2. Ajankohtaiskatsaus 2021: teemana vaikutusten arviointi

1.2.1 Katsauksen tavoitteet, aineistot ja metodit

Ensi- ja turvakotien liiton erityinen vahvuus on pitkään, vuodesta 2009 lähtien käytössä ollut asiakastietojärjestelmä, joka on kertynyt runsaasti aineistoa toiminnasta ja toiminnassa mukana olevista asiakkaista. Asiakastietojärjestelmä on sertifioitu ja yhteensopiva valtakunnallisen Kanta-järjestelmän kanssa. Tietoa hyödynnetään jo nykyisellään toiminnanohjauksessa ja esimerkiksi vuosikertomuksissa. Vuodesta 2018 lähtien Ensi- ja turvakotien liitossa on ollut käynnissä Vaikuttavuus esiin! -hanke (jatkossa yksinkertaisemmin Vaikuttavuus esiin -hanke), jonka tavoitteena on ollut kehittää liiton palvelujen vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointia. Hankkeen yhteydessä on kehitetty vaikuttavuuteen liittyvän tiedon keräämistä osaksi asiakastietojärjestelmän tietoja.

Asiakastietojärjestelmään ja Vaikuttavuus esiin -dataan kertyy runsaasti informaatiota. Tätä arvokasta informaatiota on syytä tutkia tarkemmin. Vuoden 2021 ajankohtaiskatsauksessa keskitytään erityisesti Vaikuttavuus esiin -hankkeen yhteydessä Ensi- ja turvakotien liiton asiakastietojärjestelmään kertyneen datan arviointiin ja analysointiin sekä aineiston pohjalta tehtyjen alustavien vaikutusarvioiden esittelyyn. Samalla myös pohditaan tiedon hyödyntämisen reunaehtoja ja pyritään lisäämään ja varmistamaan aineiston luotettavuutta. Tavoitteena on kehittää edelleen vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointia, jotta

asiakastietojärjestelmään kertyvä tieto olisi entistä paremmin hyödynnettävissä toiminnan kehittämiseen. Havainnot pyritään myös saamaan laajempaan yhteiseen keskusteluun vaikutusten ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittämiseksi. Raportissa kuvaillaan aineistoa, esitellään sen tuloksia, sekä arvioidaan tulosten reliabiliteettia ja validiteettia, eli sitä, kuinka tarkkoja ja osuvia hyvinvointimittarit ovat toiminnan arvioinnissa.

Ajankohtaisraportin aineisto on kvantitatiivista eli määrällistä ja analyysi toteutetaan tilastollisin menetelmin. Asiakkaiden anonymiteetti on turvattu, eikä ketään yksittäistä asiakasta pystytä tunnistamaan. Aineistoa tarkastellaan kokonaisuutena. Vaikka kyseessä ei olekaan varsinainen tieteellinen tutkimus, selvityksessä noudatetaan tutkimuseettisiä periaatteita. Pääosin aineistoa analysoidaan ja raportoidaan deskriptiivisesti eli kuvailevasti. Tähän käytetään keskiarvoja, suoria frekvenssijakaumia ja muuttujien ristiintaulukointia. Analyysitulosten tilastollista merkitsevyyttä ja oikeellisuutta on lisäksi varmistettu merkitsevyytestien avulla.

Ajankohtaisjulkaisun data-analyysin taustamateriaalina toimii erillinen työraportti *Vaikuttavuus esiin -aineiston analyysia* (Klemelä 2021). Työraportissa on kuvattu tarkemmin tehtyjä metodisia valintoja, aineiston käsittelyä ja analyysiprosesseja sekä saatuja tuloksia. Ajankohtaiskatsaukseen on nostettu keskeisiä havaintoja työraportin analyysistä sekä kontekstualisoitu ja tulkittu niitä laajemmin.

1.2.2 Vaikutusten ja vaikuttavuuden arvioinnin sekä mittaamisen kehittäminen Vaikuttavuus esiin -hankkeessa

Ensi- ja turvakotien liiton Vaikuttavuus esiin -hankkeen avustushakemuksissa korostettiin, että järjestöjen arkiseen toimintaan tarvitaan systemaattinen ja vaikuttavuustietoa jatkuvasti kokoava työtapo. Hankkeessa on ollut ideana, että kehitetään vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointia, mutta samalla hyödynnetään jo kertynyttä kokemusta ja sovelletaan jo olemassa olevia menetelmiä. (Särkelä & Laaksonen 2020; Särkelä 2020, 46–50.)

Järjestöjen toiminnan merkityksen ja vaikuttavuuden osoittaminen on tällä hetkellä erityisen tärkeää. Käynnissä on historiallisen suuri sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmän uudistus. Koko järjestökentälle on iso haaste, että uuden kokonaisuuden osaksi saataisiin rakentumaan myös se tuki, jota järjestöt antavat haavoittavissa olosuhteissa eläville. Sitä olisi vaikea tehdä ilman järjestöjen toiminnan merkityksen osoittamista päättäjille ja viranhaltijoille. (Mt.)

Järjestöjen toiminnan vaikutusten ja vaikuttavuuden osoittaminen on tärkeää paitsi toiminnan kehittämisen kannalta myös siksi, että liiton jäsenyhdistykset ja laajemminkin järjestöt pärjäisivät muuttuneessa toimintaympäristössä. Riitta Särkelä analysoi väitöskirjassaan sitä, kuinka sosiaali- ja terveysjärjestöjen asema muuttui merkittävästi vuoden 1990 jälkeen ja 2010-luvulla. Järjestöt joutuivat kuntien kumppanuudesta markkinoiden puristukseen. Ei Ensi- ja turvakotien liitto jäsenyhdistyksineen eivätkä järjestöt laajemminkaan pärjäisi tulevaisuudessa, elleivät ne pystyisi osoittamaan oman toimintansa merkitystä aiempaa paremmin. Vaikuttavuus esiin -hankkeesta tuli Ensi- ja turvakotien liiton kannalta toiminnan uudistamisen strateginen kehittämishanke. (Mt.)

Vaikuttavuus esiin -hankkeen työskentelyn alussa panostettiin hyvien ja asioiden ytimeen menevien arviointimittareiden etsimiseen. Arviointimittareilla tarkoitetaan tässä kysymyksiä ja väitteitä, joita asiakkaille

esitetään. Tuossa vaiheessa tutustuttiin useisiin eri tahoilla käytössä oleviin vaikutusten arvioinnin mittareihin ja arvioitiin niitä. Merkittävä osa niistä osoittautui liian laajoiksi arjen työhön kiinteästi liitettäviksi. Tästä syystä hankkeessa päädyttiin kehittämään omaa mittaria olemassa olevaa tutkimustietoa hyödyntäen. Toisessa vaiheessa keskityttiin arviointimittarin rakentamiseen osaksi asiakastietojärjestelmää. Kolmas vaihe oli kertyvän aineiston analysoinnin pilotointi ja kehittäminen. Eri osiot limittyivät yhteen, ja koko hankkeen ajan rakennettiin arvioivaa toimintakulttuuria. (Mt.)

Hanketta suunniteltaessa tiedostettiin, että yhteisten ja luotettavien toiminnan vaikutusten ja vaikuttavuuden arvioinnin välineiden kehittäminen, testaus ja käyttöönotto sekä systemaattisen arvioivan toimintakulttuurin kehittäminen valtakunnalliselle jäsenyhdistyskentälle on selvästi suurempi ja vaativampi tehtävä kuin toiminnan perinteinen arviointi ja kehittäminen. Se on myös paljon aikaa vievä tehtävä. (Mt.) Koronaepidemia-aika on muodostanut oman lisähaasteensa kehittämistyölle.

Ensi- ja turvakotien liiton Vaikuttavuus esiin -hankkeen tavoitteena oli luoda jäsenyhdistysten arkiseen käyttöön mahdollisimman helppokäyttöinen väline, joka mittaa ja todentaa muutoksia asiakkaiden hyvinvoinnissa, elämäntilanteessa ja toimintakyvyssä. Käytännössä tämä tarkoitti sopivien kysymysten ja mittariston kehittämistä osaksi jo käytössä olevaa asiakastietojärjestelmää, sekä sellaisen tiedonkeruumenettelyn rakentamista, jonka avulla vastaaminen olisi asiakkaille mahdollisimman helppoa. Myöhemmin tehtävää analyysia ajatellen tärkeää oli myös se, että tieto saadaan mahdollisimman hyvin liitettyä osaksi asiakkaasta olemassa olevaa muuta informaatiota.

Jokaisen työntekijän sitoutumisella työskentelyyn on merkittävä rooli välineiden käytössä ja aineiston kerryttämisessä. Siksi oli luonnollista, että työntekijät osallistuivat kysymysten tekemiseen ja näkökulmien valintaan. (Forsström & Pulkkinen, 8–11.)

Vaikuttavuus esiin -mittariston kysymyksille asetettiin useita vaatimuksia. Mittareiden pitää

- 1) arvioida riittävän laadukkaasti ihmisten hyvinvointia kyselyhetkellä,
- 2) olla helposti ymmärrettäviä ja asiakkaita osallistavia,
- 3) olla helposti käytettävissä useammin kuin kerran, jotta vastausajankohtien välistä muutosta voidaan arvioida eri kohdissa asiakkuutta ja myös asiakkuuden jälkeen, ja
- 4) tukea työntekijää asiakaskohtaisesti arjen työssä, mutta olla samalla sellaisia, että vastauksista pystyy tekemään yhteisiä analyysejä valituilla joukoilla ja aikaväleillä, ja vastauksia pystyy tarvittaessa vertaamaan muihin taustamuuttujiin.

Vaikuttavuuden todentamiseen tarvittava aikaväli on pitkä. Keskipitkään vaikuttavuuden arviointiin tarvitaan tietoa noin 3–5 vuoden ajalta ja pitkän aikavälin arviointiin yli 5 vuoden ajalta. Vaikuttavuus koostuu pitkällä aikavälillä sarjasta muutoksia, jotka ovat yhteydessä ympäristöön sekä muihin auttaviin tahoihin ja prosesseihin. Tämän vuoksi päivittäisessä työssä on pystyttävä keräämään muutostietoa kärsivällisesti ja sitä kautta todentamaan muutos. (Mt.)

Vuoden 2020 lopussa oli yksilötyössä oleville aikuisasiakkaille tarkoitettuja kysymyksiä pilotoitu jo jonkin aikaa. Käyttöön vakiintuivat seuraavat viisi kysymystä tai väitettä:

- 1) Kuinka paljon asia, jonka vuoksi tulit palveluun, haittaa elämääsi?
- 2) Miten suoriudut päivittäisistä toimitasi ja tehtävistäsi?
- 3) Kuinka tyytyväinen olet ihmissuhteisiisi?

- 4) Kuinka turvalliseksi koet olosi?
5) Olen tuntenut itseni toiveikkaaksi tulevaisuuden suhteen.
(Forsström & Pulkkinen 2020, 8–16.)

Kysymyksiin tai väitteisiin vastataan viisiportaisella asteikolla (1–5) siten, että ensimmäisessä kysymyksessä (Kuinka paljon asia, jonka vuoksi tulit palveluun, haittaa elämääsi?) numero 5 tarkoittaa huonointa mahdollista tilannetta ja neljässä muussa kysymyksessä numero 5 tarkoittaa parasta mahdollista tilannetta. Muutosten seuraamiseksi kysymyssarja voidaan ja on tarkoituskin esittää asiakkaalle useita kertoja toimintaan osallistumisen aikana.

Asiakastietojärjestelmästä vastaava ohjelmistopalveluyritys loi Ensi- ja turvakotien liiton tilauksesta sähköisen sovelluksen, jonka avulla vastaukset kerätään. Asiakas voi vastata kysymyksiin omalla puhelimellaan tai tietokoneellaan itse, tai sitten liiton työntekijä esittää kysymykset tapaamisen yhteydessä ja syöttää vastaukset järjestelmään.

Datan ensimmäisessä analyysissä ja havainnollistamisessa vuonna 2020 lähdettiin siitä oletuksesta, että jokaisesta asiakkaasta olisi tiedossa neljä eri mittaustulosta. Asiakasprosessin aikana tehtäisiin alkumittaus ja välimittaus sekä vielä asiakkuuden päättyessä loppumittaus. Myöhemmin tehtäisiin jälkimittaus, kun asiakkuuden loppumisesta on kulunut tietty, määritelty aika.

Arviointijärjestelmän kehittämisen aikana, eli vuodesta 2019 vuoden 2020 alkupuolelle asti, tiedonkeruusovellusta koekäytettiin. Tältä ajanjaksolta saatiin analyysikelpoiset ensimmäisen kyselykerran vastaukset 1 389 henkilöltä. Toisesta kyselykerrasta saatiin vastauksia vain puolet tuosta määrästä, ja vastausten lukumäärä tuntui muutenkin suurin piirtein puolittuvan joka vastauskerralla. Suurin osa informaatiosta tuli 3–4 ensimmäiseltä vastauskerralta, vaikka ahkerimmat olivat osallistuneet kyselyyn vieläkin useammin. (Klemelä 2020, 36–39.)

Vaikutusmuuttujia – haittakokemusta, suoriutumista, sosiaalisia suhteita, turvallisuutta ja toiveikkuutta – tarkasteltiin erilaisin tilastollisin menetelmin. Ensimmäisistä mittauskerroista tehtiin suoria jakaumia ja laskettiin yksinkertaisia tunnuslukuja. Tarkastelut eivät paljastaneet mitään erityisiä teknisiä puutteita, joiden vuoksi muuttujia olisi pitänyt korjata. Viisiportainen vastausasteikkokin (1–5) vaikutti riittävältä näyttämään asiakkaiden käsityksissä tapahtunutta muutosta. (Mt.)

2. Aineiston käsittely ja kuvaus

Tämä Ensi- ja turvakotien liiton vuoden 2021 katsaus keskittyy täysi-ikäisten yksilöasiakkaiden Vaikuttavuus esiin -informaatioon asiakkuuden ajalta. Katsauksessa esiteltävä ja analysoitava Ensi ja turvakotien liiton Vaikuttavuus esiin -aineisto on kerätty asiakailta maaliskuun 2019 — toukokuun 2021 välisenä aikana (14.03.2019 - 27.05.2021). Katsaukseen on siis kertynyt informaatiota yli kahden vuoden ajanjaksolta.

Katsauksessa tarkasteltu Vaikuttavuus esiin -yksilöaineisto pureutuu asiakkaiden kokemuksiin omasta hyvinvoinnistaan ja sen muutoksesta liiton jäsenyhdistysten tarjoamiin tuki- ja palveluprosesseihin osallistumisen aikana. Vaikutuksia ja vaikuttavuutta kuvaavat muuttujat perustuvat Vaikuttavuus esiin -mittariin, jossa asiakkaat vastaavat viiteen eri väittämään. Väittämät esiteltiin edellisessä luvussa.

Käyttökelpoinen Vaikuttavuus esiin -aineisto edellyttää kultakin asiakkaalta vähintään kahta vastauskertaa asiakasprosessin aikana. Tällöin voidaan seurata sitä, miten asiakkaan arvio tilanteestaan muuttuu, ja sitä kautta kuvata oletettua vaikutusta ja pidemmällä aikavälillä vaikuttavuutta. Jos asiakas on vastannut vain kerran, hänen vastaustaan voidaan käyttää lähtötilanteen kuvauksessa tai poikkileikkaus -tyyppisissä tilanearvioissa, mutta ei varsinaisessa vaikutusten tai vaikuttavuuden arvioinnissa. Kunnollinen vaikuttavuuden arviointi vaatii vähintään kolmea mittauspistettä, joista viimeinen on selkeästi asiakasprosessin päättymisen jälkeen, sekä riittävän pitkää prosessia, jotta vaikutuksia voi syntyä.

Tässä ajankohtaiskatsauksessa ei käsitellä vielä niin sanottuja jälkimittauksia, joilla voitaisiin arvioida vaikuttavuutta pidemmällä aikavälillä. Sen sijaan keskitytään prosessin aikaisten vaikutusten arviointiin. Ne toki antavat varsinkin pidemmissä prosesseissa viitettä myös vaikuttavuudesta.

Aineisto on muodostettu Sofia-asiakastietojärjestelmään kerätystä vaikuttavuustiedosta, josta on muodostettu erillinen tiedosto siten, että yksittäiset vastaajat eivät ole tunnistettavissa. Tässä raportissa pääasiallisesti kuvattu ja analysoitu aineisto sisältää kaiken kaikkiaan 2 648 asiakasprosessia ja 2 522 yksittäistä asiakasta.¹ Prosessit jakautuvat seuraavan taulukon mukaisesti erilaisiin toimintoihin.

Aineisto koostuu asiakasprosesseista, joihin sisältyy vähintään yksi Vaikuttavuus esiin -mittarin osamuuttujan (esim. haitta ja turvallisuus) mittaustulos. Osamuuttujilla tarkoitetaan viittä eri muuttujaa, jotka on tehty asiakkaalle esitetyistä viidestä väittämästä. Vaikuttavuus esiin -summamuuttujalla tarkoitetaan viiden osamuuttujan summaa.² Väittämät koskevat koettua haittaa, suoriutumista, turvallisuutta, sosiaalisia suhteita ja toiveikkuutta (ks. tarkemmin luku 1.2.2.). Aineistoon kuuluu myös asiakasprosesseja, joista puuttuu tietoa osamuuttujista. Silloin ei ole voitu laskea kaikkia niitä alku-, väli- ja loppuvaiheen summamuuttujia, joita analyysissä myös käytetään. 2 648 asiakasprosessin aineistossa on 2 514 tapausta, joissa on pystytty laskemaan niin sanottu aloitussummamuuttuja ja 1 411 tapausta, joissa on voitu laskea lopetussummamuuttuja.

---

¹ Koska osa toimenpiteisiin osallistuneista henkilöistä on osallistunut useampaan toimintoon tai samaan toimintoon useamman kerran, yksittäisiä henkilöitä on vähemmän kuin *asiakasprosesseja*. Aineiston henkilöiden lukumäärä on 2 522. Heistä 2 411 oli osallistunut eri palveluprosesseihin kerran, 96 kaksi kertaa ja 15 kolme kertaa. (Klemelä 2021, 5.)

² Osamuuttujien mittauksissa saamat arvot vaihtelevat välillä 1 (huonoin arvo) ja 5 (paras arvo). Poikkeuksen muodostaa haitta -muuttuja, jossa arvo 5 tarkoittaa huonointa tilannetta ja 1 vähiten huonoa tilannetta. Summamuuttujaa muodostettaessa eli muuttujia yhteen laskettaessa käännettiin haitta -muuttujan mittausasteikko matemaattisesti ympäri. Summamuuttujan asteikon vaihteluväli kulkee 5 pisteestä 25 pisteeseen: 5 on pienin arvo (huonoin tulos) ja 25 suurin arvo (paras tulos). (Klemelä 2021, 24–25.)

Välimittaussummamuuttujia aineiston tapauksille on voitu laskea 718. Sofia-asiakastietojärjestelmästä saadun tiedon mukaan Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksillä oli aikuisia yksilötyön asiakkaita yhteensä 14 680 sillä aikavälillä, jolla aineiston poiminta on tehty. Nyt käsillä oleva aineisto edustaa siis noin 18 prosentin osuutta asiakkaista. Tässä katsauksessa käytetyn aineiston metodisia valintoja, muokkausta ja saatuja tuloksia on kuvattu ja selitetty tarkemmin erikseen julkaistussa työraportissa (Klemelä 2021).

Taulukko 1. Aineistossa (n = 2 648) mukana olevat toiminnot. Määrä ja prosentuaalinen osuus kokonaisaineistosta.

Toimintamuodon nimi	Määrä	%-osuus	Toimintamuodon nimi	Määrä	%-osuus
Alvari perhetyö	34	1,3	Päiväryhmätoiminta	151	5,7
Avopalvelu eroperheet	217	8,2	Perhetyö	3	0,1
Baby blues	15	0,6	Pidä kiinni® -avopalvelu	101	3,8
Ensikoti	126	4,8	Pidä kiinni® -ensikoti	70	2,6
Kotiin tehtävä vauvaperhetyö	1	0	Tapaamispaikkatoiminta	2	0,1
Lapsityö	17	0,6	Tukiasuminen	67	2,5
Miestyö	13	0,5	Univalverytitys, laitos	2	0,1
Muu	33	1,2	Väkivaltatyön avopalvelu	1 753	66,2
			Väkivaltatyön ostopalvelu	43	1,6
Kaikki yhteensä				2 648	100,00

Toiminnot ryhmiteltiin neljään luokkaan eli työmuotoon: väkivaltatyö (1 826 asiakasprosessia; 69 prosenttia aineistosta), vauvatyö (298; 11 prosenttia), Ero lapsiperheessä -työ (219; 8 prosenttia) ja Pidä kiinni® -työ (171; 7 prosenttia). Viidenteen luokkaan, muu työmuoto, jäi 137 asiakasprosessia (5 prosenttia).³ On tärkeää huomata, että väkivaltatyön suuri osuus (69 prosenttia) heijastuu voimakkaasti kokonaisaineiston tarkasteluihin.

Taulukko 2. Vaikuttavuus esiin -aineisto (n = 2648) jaettuna työmuotoihin.

Työmuoto	Määrä	Prosenttiosuus
Väkivaltatyö	1 826	69,0
Vauvatyö	298	11,3
Pidä kiinni® -työ	171	6,5
Ero lapsiperheessä -työ	219	8,3
Muu työmuoto	134	5,1
Kaikki yhteensä	2 648	100,0

Analyysin tarkentamiseksi tehtiin lisäksi toinen, vaihtoehtoinen työmuotoluokittelu sen pohjalta, onko kyseessä avopalvelu, ympärivuorokautinen palvelu vai pidempikestoinen palvelu. Luokittelussa aineiston tapaukset on jaettu vauvatyön avopalveluihin ja laitospalveluihin (vauvatyön ympärivuorokautiset palvelut),

³ Työmuotojako on selitetty tarkemmin työraportissa (Klemelä 2021, 8–9). Raportissa tarkastellaan erikseen yleensä neljää ensin mainittua luokkaa: väkivaltatyötä, vauvatyötä, Ero lapsiperheessä -työtä sekä Pidä kiinni® -työtä. Muu työmuoto -luokkaan kuuluvat tapaukset otetaan kuitenkin analyysiin mukaan, kun lasketaan aineiston kokonaisuuteen (n=2 648) liittyviä tuloksia. Näin kaikki aineiston sisältämä informaatio hyödynnetään mahdollisimman kattavasti.

väkivaltatyön avopalveluihin ja pidempikestoisiin palveluihin sekä eroauttamisen (avo)palveluihin. Tässäkin tarkastelussa suurimmaksi ryhmäksi nousee väkivaltatyön avopalvelut.

Taulukko 3. Vaikuttavuus esiin -aineisto jaettuna avopalveluihin, laitospalveluihin ja pidempikestoisiin palveluihin.⁴

Tarkennettu työmuotoryhmittely	Määrä	Prosenttiosuus
Vauvatyön avopalvelut	302	11,4
Väkivaltatyön avopalvelut	1 783	67,3
Eroauttamisen avopalvelut	222	8,4
Vauvatyön ympärivuorokautiset palvelut	198	7,5
Pidempikestoinen väkivaltatyö	110	4,2
Muu työmuoto	33	1,2
Kaikki yhteensä	2 648	100.0

Sukupuolijakaumaltaan aineisto painottuu naisiin, kuten Ensi- ja turvakotien liiton toimintakin. Aineistossa (n=2648) on mukana 1863 naista (70 %) ja 784 miestä (30 %). Aineistossa olevien asiakkaiden ikien keskiarvo oli 36 vuotta ja mediaani 35 vuotta. Nuorimmat osallistujat olivat 18-vuotiaita, koska analyysistä oli tarkoituksella jätetty pois kaikki tätä nuoremmat (heitä oli 97 henkilöä). Iäkkäin osallistuja oli 84-vuotias, joten iän vaihteluväli oli peräti 66 vuotta. Kuten alla olevasta, STEAn raportointinormien mukaisesta frekvenssijakaumasta nähdään, 63-vuotiaita tai sitä vanhempia oli aineistossa kuitenkin vain kolme prosenttia. (Ks. tarkemmin työraportti Klemelä 2021, 7.)

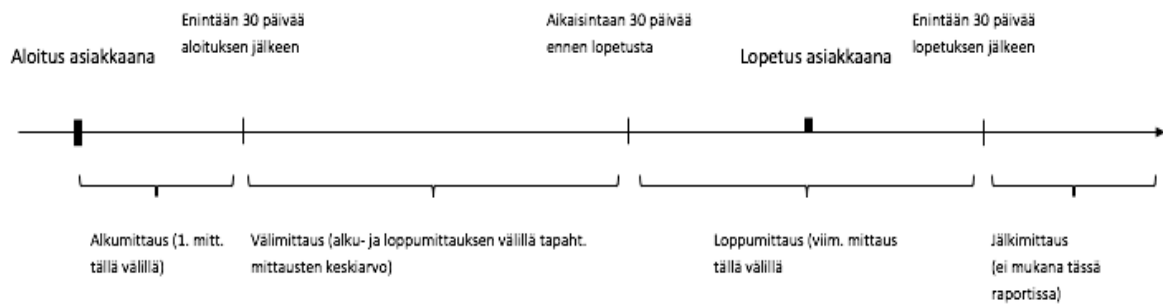
Taulukko 4. STEAn ohjeiden mukaan luokiteltu ikä aineistossa.

Ikäryhmä	Määrä	%-osuus
18–29 v.	801	30,2
30–62 v.	1 765	66,7
63–79 v.	78	2,9
80 v. tai yli	4	0,2
Yhteensä	2 648	100.0

Yllä esiteltyyn *koko aineistoon* eli kokonaisaineistoon (n=2 648) on mahdollista tehdä lisärajoituksia. Rajausten tarkoituksena on mitata mahdollisimman tarkkaan asiakkaiden hyvinvoinnissa tapahtuvaa muutosta aloittaen siitä ajankohdasta, jolloin he lähtevät mukaan palveluun, ja päättäen siihen ajankohtaan, kun he lopettavat palvelussa. Ajatuksena on siis aineistoa rajaamalla tutkia niin sanottuja *ehjiä prosesseja* eli tapauksia, joiden kohdalla toimintaan osallistumisen aloitus- ja lopettamisajankohta on kirjattu, ja joihin liittyvät Vaikuttavuus esiin -hyvinvointimittarin mittaukset on tehty alun ja lopun läheisyydessä. Poimintakriteerejä ehjien prosessien aineistoon on kuvattu seuraavassa kuviossa. Tällä tiukalla rajauksella aineistoon jää 384 asiakasprosessia. (Ks. tarkemmin Klemelä, 16–18.) Tiukemman aineistorajauksen ja sen pohjalta tehtyjen tarkastelujen pääasiallinen tarkoitus on tulosten johdonmukaisuuden ja oikeellisuuden eli reliabiliteetin ja validiteetin varmistaminen.

⁴ Tässä luokittelussa mukaan on otettu myös Alvari-perhetyö (luokiteltu vauvatyön avopalveluihin) ja tukiasuminen (luokiteltu pidempikestoiseen väkivaltatyöhön). Edellisessä luokittelussa nämä ovat kohdassa Muu työmuoto.

Kuvio 1. Ehjien prosessien aineiston ajalliset muodostamiskriteerit.

Reliabiliteetti ja validiteetti ovat tilastollisen aineiston laadun kaksi keskeistä kriteeriä. *Reliabiliteetilla* tarkoitetaan käytettyjen mittareiden ja mittausten menetelmien johdonmukaisuutta (Heale & Twycross 2015, 66) ja luotettavuutta. *Validiteetti* merkitsee sitä, että mittaustulokset kertovat juuri siitä ilmiöstä, jota on haluttu mitata (KvantiMOTV 2008; Heale & Twycross 2015, 66). Sekä reliabiliteettiä että validiteettiä on useita eri lajeja. Käymme niistä tärkeimmät läpi tämän ajankohtaiskatsauksen käsittelemän Vaikuttavuus esiin -aineiston näkökulmasta.

*Sisäinen validiteetti*⁵ toteutuu, jos mittari kattaa hyvin kaikki ilmiön kannalta tärkeät seikat (Heale & Twycross 2015, 66; KvantiMOTV 2008). Vaikuttavuus esiin -mittaristo ottaa huomioon niin koetun haitan kuin fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia seikkoja. Vaikka mittaristo on suhteellisen yksinkertainen (vain 5 kysymystä tai väitettä), sitä voi pitää kattavana. Kattavuuteen yhdistyvät käytettävyys ja tulosten laatu.

Ulkoisen validiteetti liittyy sekä raportin analyysituloksiin että siinä käytettyihin mittareihin. Tuloksilla on ulkoista validiteettiä, jos ne ovat yleistettävissä laajempaan joukkoon, kuin mitä mittaus kattaa (APA Dictionary of Psychology). Vaikuttavuus esiin -aineistoa kertyy koko ajan lisää Ensi- ja turvakotien liiton asiakasrekisteriin. On huolehdittava siitä, että kaikki liiton alaiset toiminnot osallistuvat tiedon keruuseen, ja että tietoa kerätään rutiininomaisesti ja pitkäjänteisesti. Tällöin varmistetaan, että informaatio edustaa mahdollisimman hyvin koko asiakaskuntaa. Raportissa käytössä oleva data kattaa noin 18 prosenttia kaikista asiakkuuksista aineiston muodostamisaikaväliltä.

Reliabiliteetin toteutumisen kannalta tärkeä näkökohta on *konsistenssi* (KvantiMOTV 2008). Vaikuttavuus esiin -hankkeessa tämä tarkoittaa ensinnäkin sitä, että käytetyissä mittarissa mukana olevat osamuuttajat mittaavat omalla tavallaan samaa ilmiötä: hyvinvointia. *Homogeenisuutta* eli sisästä konsistenssia on varmistettu laskemalla osamuuttajien väliset lineaariset riippuvuudet eli korrelaatiot sekä muodostamalla osamuuttajista tehdyille summamuuttujille niin sanotut Cronbachin alfa -kertoimet. Sekä korrelaatiot että alfa -kertoimet saivat kelvollisia arvoja. (KvantiMOTV 2008; Heale & Twycross 2015, 66–67; Klemelä 2021, 25, liite 4.)⁶ Mittaustulosten konsistenssia tarkasteltiin myös toisella tavalla: tutkimalla erikseen koko aineistoa (n =

⁵ "Internal validity" (Tieteen termipankki); myös content validity (Heale & Twycross 2015, 66).

⁶ Cronbachin alfa-kertoimien arvot hyvinvointimittareiden summamuuttujille (alku-, väli- ja loppumittaus -summamuuttujat) vaihtelivat välillä 0,738–0,773. (Ks. Klemelä 2021, 27, liite 4.) Yleisesti käytetyn kriteerin mukaan summamuuttuja on kelvollinen, jos sen osamuuttajat ovat arvoltaan yli 0,7.

2 648) ja koko aineistosta tiukemmin kriteerein valittuja ehjiä prosesseja (n = 384). Ehjät prosessit simuloivat tulevaisuuden tilannetta, jossa suurempi osa aineistosta, kenties jopa pääosa, on loppuun saatettuja prosesseja. Koko aineistolla on helpompi tehdä tilastollisia analyyseja tässä vaiheessa, koska sen tapausmäärä on suurempi. Ehjistä prosesseista laskettujen tulosten avulla voidaan kontrolloida, ovatko koko aineiston antamat tulokset uskottavia. Ehjien prosessien käyttö kokonaisaineiston rinnalla lisää myös tulosten validiteettia, koska ehjien prosessien aineisto on muodollisesti ja sisällöllisesti lähempänä sellaista aineistoa, jota Vaikuttavuus esiin -mittarilla on tavoitteena kerryttää. Tässä vaiheessa ehjien prosessien aineistoa ei kuitenkaan ole kertynyt vielä määrällisesti tarpeeksi, jotta se olisi riittävän yleistettävää.

Konsistenssin lisäksi toinen tärkeä reliabiliteettiominaisuus on *ekvivalenssi*. Se toteutuu, jos eri mittajien tekemät mittaukset samasta asiakkaasta samassa tilanteessa ovat tai olisivat yhtäpitäviä. Tulokset eivät siis saa riippua siitä, kuka mittauksen tekee. (Heale & Twycross 2015, 67.) Tällaista reliabiliteettia eli johdonmukaisuutta voidaan parantaa ohjeistamalla ja kouluttamalla asiakastyötä tekevät niin, että heillä on yhteinen ja yhtenäinen linja tulkinnoissaan. Koulutusta ja oheistusta onkin tehty kattavasti ja päämäärätietoisesti koko Vaikuttavuus esiin -prosessin ajan. Kaikkiin yhdistyksiin on tehty käyntejä. Vastuuhenkilöille on järjestetty useita työkoukousia, joissa on käsitelty mittaria, sen käyttöä ja kirjaamiskäytäntöjä. Loppuvuodesta 2021 Vaikuttavuus esiin -mittarin käytöstä julkaistiin yksityiskohtainen käyttöopas ETKL-akatemiassa, joka on Ensi- ja turvakotien liiton verkko-oppimateriaalia.

3. Vaikuttavuus esiin -mittarin tuottamat tulokset

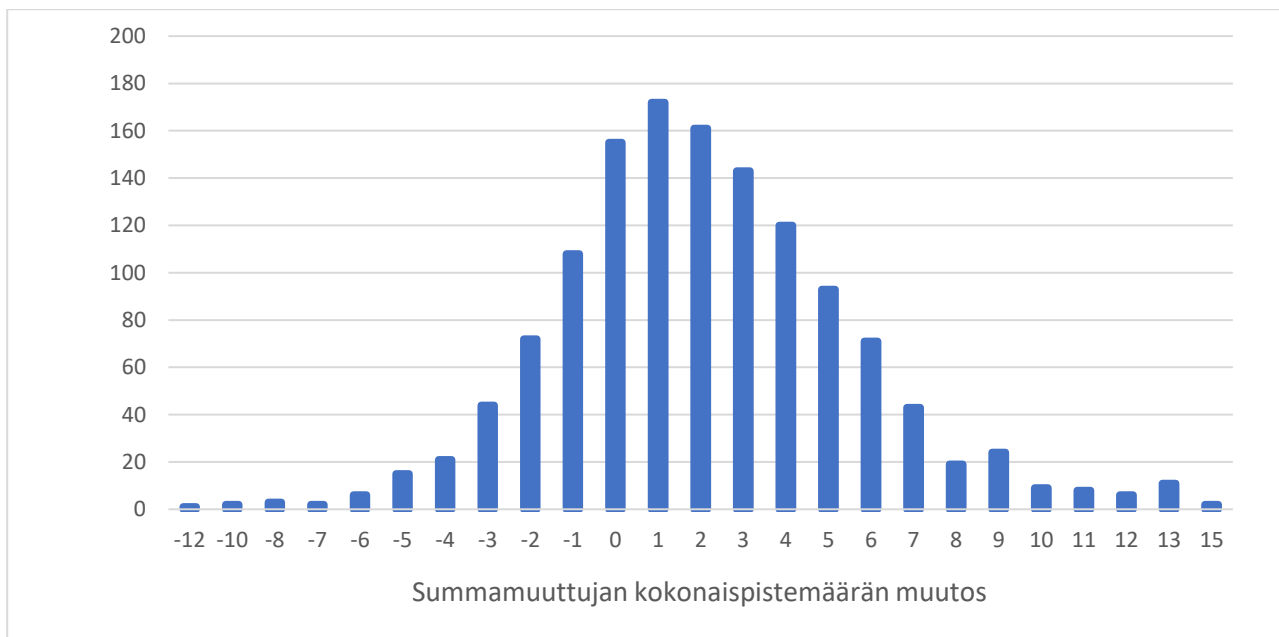
3.1 Kokonaiskuva vaikutuksista

Vaikuttavuus esiin –datan perusteella suurimmalla osalla asiakkaista koettu hyvinvointi on parantunut asiakasprosessin kuluessa. Positiivisen yleistendenssin sisään mahtuu toki monenlaisia yksilöllisiä polkuja. Luonnollista on, että kaikilla asiakkailla koettu hyvinvointi ei ole parantunut tai muuttunut.

Kun loppumittauksen summamuuttuja-arvoista vähennetään alkumittauksen summamuuttuja-arvot, erotuksista syntyy seuraavan kuvion mukainen pistemäärien jakauma. Jakauman oikealla eli positiivisella puolella ovat ne asiakkaat, joiden kokema hyvinvointi kasvoi. Vasemmalla eli negatiivisella puolella taas ovat ne, joiden kokema hyvinvointi päinvastoin väheni. Jakauman arvo nolla merkitsee, että koetussa hyvinvoinnissa ei ole tapahtunut muutosta kumpaankaan suuntaan.

Erotuspistemäärämuuttujan eli summamuuttujan muutoksen vaihteluväli on -12–15 pistettä ja keskiarvo on 2,1 pistettä. Keskiarvon voi tulkita esimerkiksi niin, että keskimäärin vastaajien kokema hyvinvointi on parantunut kahdella summamuuttujaan sisältyvistä viidestä osamuuttujasta ja muiden muuttujien arvot ovat pysyneet muuttumattomina. Summamuuttujan muutoksen keskihajonta on 3,5 pistettä.

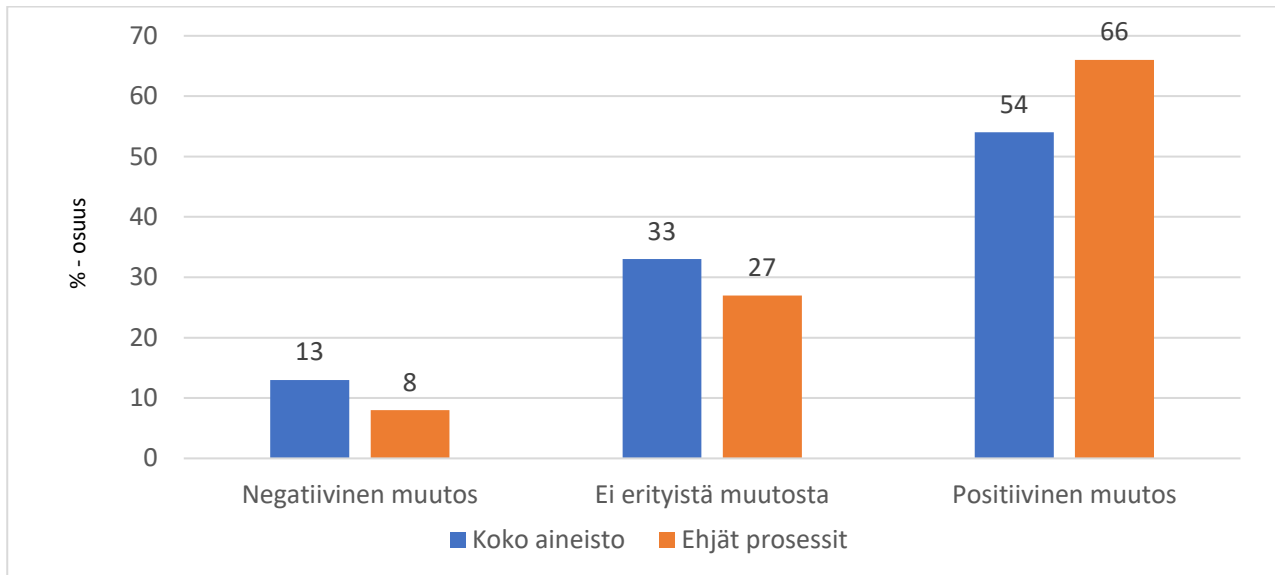
Kuvio 2. Tapausmäärät summamuuttujan kokonaispistemäärän muutoksen mukaan luokiteltuna (n = 1 311).

Loppumittauksen ja alkumittauksen erotusten jakauma luokiteltiin analyysissä kolmeen ryhmään: ryhmään, jonka kokema hyvinvointi oli parantunut (pistemäärä yhtä suuri tai suurempi kuin 2), ryhmään, jonka kokema hyvinvointi oli heikentynyt (pistemäärä yhtä suuri tai pienempi kuin -2) sekä ryhmään, jonka kokemassa hyvinvoinnissa ei tapahtunut muutosta tai jonka kokeman hyvinvoinnin muutos oli pieni (pistemäärä -1–1). Kolmiportaisella luokittelulla tarkasteltuna 54 prosentissa asiakasprosesseista koettu hyvinvointi oli parantunut. Kolmanneksella asiakkaista (33 prosentilla) koettu hyvinvointi ei muuttunut, ja 13 prosenttia arvioi hyvinvointinsa heikommaksi viimeisessä mittauksessa. Kokonaisaineiston tarkastelussa painottuvat väkivaltatyön vastaukset, koska niitä on määrällisesti eniten. Tässä kuvattu koetun hyvinvoinnin muutos pohjautuu kaikkiin

aineistossa oleviin asiakasprosesseihin. Mikäli tarkastelu rajataan ehjien prosessien aineistoon (n=384) eli sellaisiin tapauksiin, joissa asiakasprosessi on selkeästi päättynyt ja alkumittaus on tapahtunut lähellä prosessien alkua, käsitys vaikutuksista koettuun hyvinvointiin muuttuu vielä positiivisemmaksi.

Kuvio 3. Summamuuuttujan muutoksen kolmiportainen luokitus koko aineistolle (n = 1 311) ja ehjien prosessien aineistolle (n = 384).

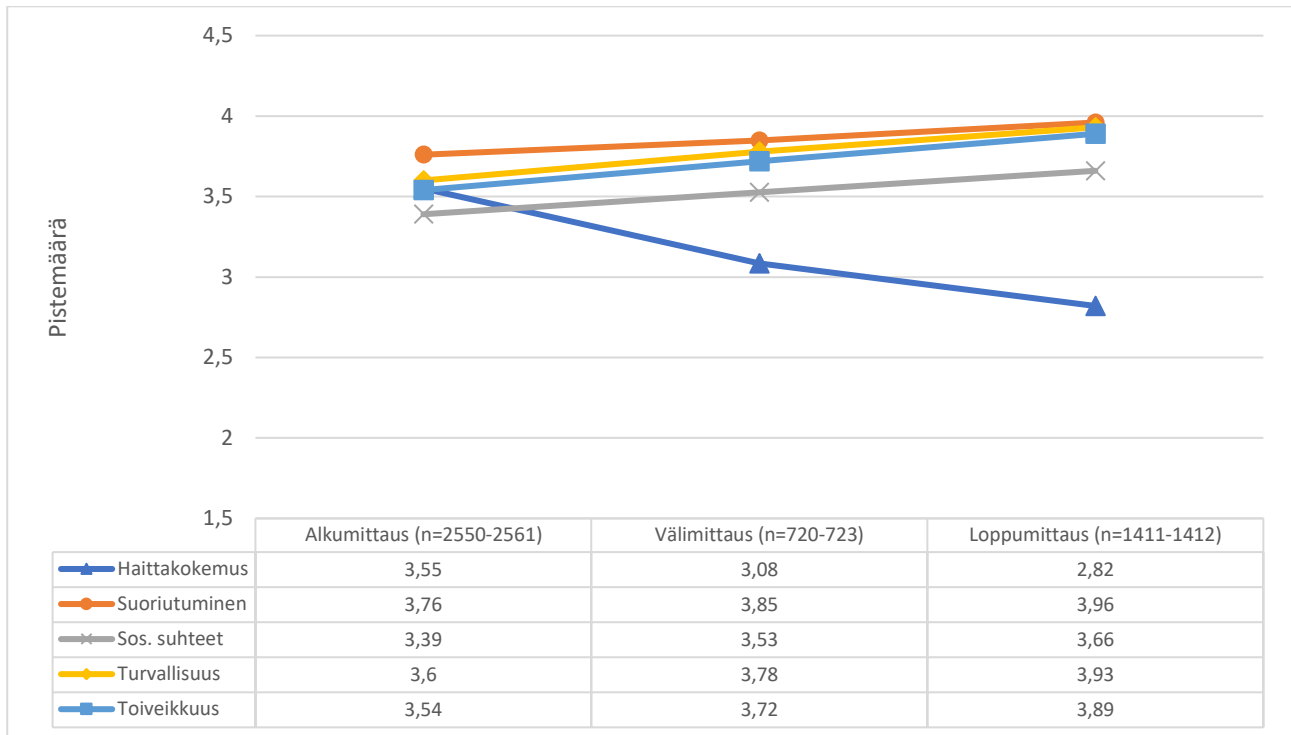
Positiivisen muutoksen hyvinvoinnissaan kokeneiden osuus on ehjien prosessien aineistossa suurempi (66 %) kuin kokonaisaineistossa (54 %). Vastaavasti ei erityistä muutosta -luokan neutraaleja tapauksia sekä niitä tapauksia, joissa koettu hyvinvointi on heikentynyt, on kokonaisaineistossa enemmän kuin ehjissä prosesseissa. Ehjissä prosesseissa niitä tapauksia, joissa koetussa hyvinvoinnissa ei ole tapahtunut erityistä muutosta, on 27 prosenttia, ja niitä tapauksia, joissa muutos on ollut negatiivinen, on 8 prosenttia. Havainto on ymmärrettävissä siitä näkökulmasta, että kokonaisaineistossa prosesseista osa on vielä viemättä loppuun ja osalle Vaikuttavuus esiin -hankkeen alkuvaiheessa mukana olleille asiakkaille mittausta ei ollut tehty heti asiakasprosessin käynnistyessä, vaan jo asiakkuuden oltua jonkin aikaa käynnissä. Jos prosessi oli vielä kesken, se ei ollut vielä ehtinyt vaikuttaa myönteisesti koettuun hyvinvointiin eikä ollut ehtinyt tapahtua muutosta, joka heijastuisi vastauksiin. Toisaalta jos palvelun piiriin oli tultu jo ennen mittauksen alkua, vaikutusta oli ehkä jo syntynyt, jolloin mittauksen osoittama muutos koetussa hyvinvoinnissa jää pienemmäksi kuin todellisuudessa. Jatkossa, kun aineistossa on enemmän jo päättyneitä prosesseja, tulee mitattu muutos koetussa hyvinvoinnissa olemaan lähempänä edellisen kuvion ehjien prosessien aineiston kuvaamaa tilannetta.

Seuraavassa kuviossa on tarkasteltu asiakkaiden koetusta hyvinvoinnista kertovan muutosta Vaikuttavuus esiin -mittarin osamuuttujien avulla. Hyvinvointia arvioitiin kolmena eri ajankohtana: alkumittauksella, välimittauksella sekä loppumittauksella. Keskiarvotarkastelun perusteella kaikissa osamuuttujissa tapahtuu asiakkuuden aikana myönteinen muutos. Haittaa osoittavan arvo pienenee, eli haitan kokemus vähenee. Kun tarkastellaan loppumittauksen ja alkumittauksen erotusta, suurin muutos kaikissa tapahtuu juuri haittaa kuvaavassa muuttujassa (-0,73 pistettä). Haitan kokemuksen väheneminen on erityisen tärkeää, sillä juuri koettu haitta on useimmiten syy hakeutua ETKL:n jäsenjärjestön palvelun pariin. Sen voi myös katsoa osoittavan selvimmin ja suorimmin asiakkaan kokemusta työn vaikutuksesta, sillä hänelle esitettyssä hyvinvointimittarin

väittämässä haitan kokemus kontekstualisoidaan suoraan saatuun palveluun. Esitetty kysymyshän oli: ”Kuinka paljon asia, jonka vuoksi tulit palveluun, haittaa elämääsi?”.

Kuvio 4. Keskiarvoprofiilit vaikuttavuus esiin -osamuuttujissa.

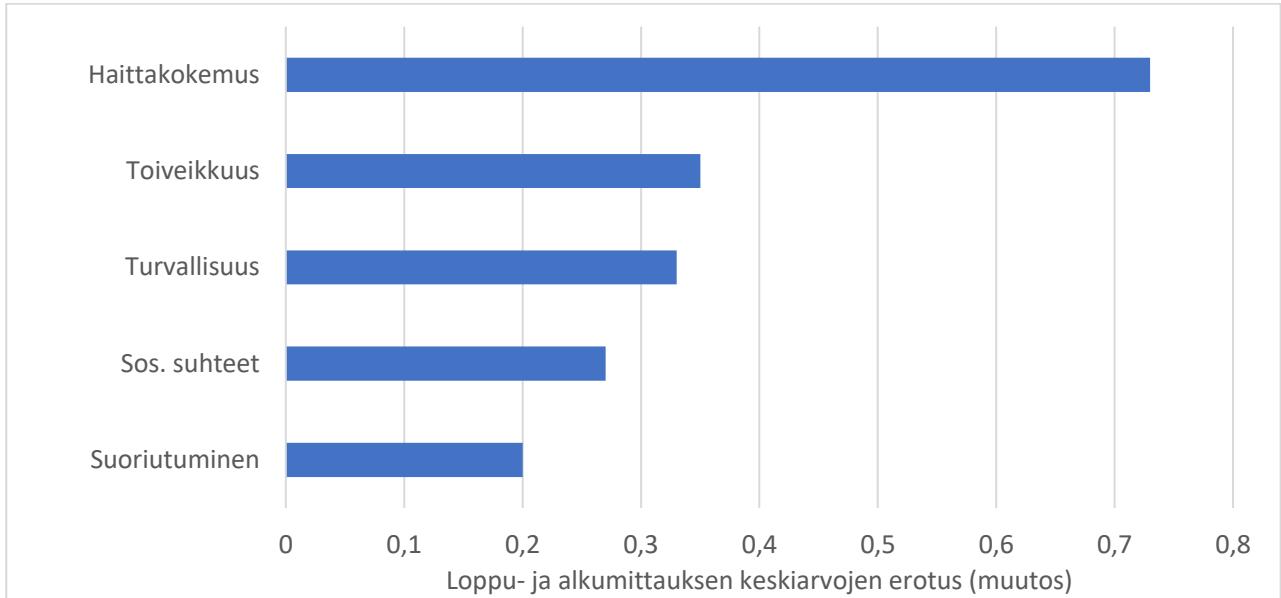

Muiden muuttujien arvot kasvavat eli osoittavat positiivista muutosta kaikilla mitatuilla osa-alueilla: suoriutumisessa (0,2 pistettä), sosiaalisissa suhteissa (0,27), turvallisuudessa (0,33) ja toiveikkuudessa (0,35). Koetun hyvinvoinnin muutos on samansuuntainen kaikissa näissä osamuuttujissa, vaikka muutoksen voimakkuus vaihtelee. Loppu- ja alkumittauksen keskiarvojen erotusta on havainnollistettu seuraavassa kuviossa. Kuviossa on esitetty keskiarvojen erotus itseisarvoin siten, että haittakokemusta kuvaava palkki ilmaisee haitan itseisarvon muutosta, siis haitan vähentymisen määrää.

Taulukoinnin ja kuviotarkastelun lisäksi osamuuttujien muutosta tutkittiin myös tilastollisin monimuuttujamenetelmin käyttäen toistomittausten varianssianalyysia. Analyysissa kaikkien osamuuttujien muutos voitiin todeta tilastollisesti erittäin merkitseväksi ($p < 0001$). (Klemelä 2021, 60–69.)⁷

⁷ Toistomittausten varianssianalyysi on tilastollinen monimuuttujamenetelmä, jonka avulla voidaan tässä tutkia kunkin osamuuttujan muutoksen tilastollista merkitsevyyttä. Menetelmä toimii siten, että tietyn, samana pysyvän asiakasjoukon hyvinvointipistemäärän muutosta seurataan alkumittauksesta välimittauksen kautta loppumittaukseen. Menetelmä käyttää siis paneelityyppistä aineistoa eli samoja henkilöitä alusta loppuun, joten se hyödyntää havainnoista vain osan – mittausluokkien havaintomääräthän ovat hyvin erisuuruisia. Näin saadaan kuitenkin mahdollisimman luotettava kuva tapahtuneesta muutoksesta. Toistomittausten varianssianalyysin tuloksena oli, että kaikkien osamuuttujien keskiarvojen kohdalla tapahtuu tilastollisesti erittäin merkitsevä muutos tutkittuun aikavälillä alkumittauksesta loppumittaukseen. Tulokset olivat seuraavat: haitta $n = 687$, $F = 194,124$, $df = 1,875$, $p < 0,001$, suoriutuminen $n = 690$, $F = 31,545$, $df = 1,909$, $p < 0,001$, sosiaaliset suhteet $n = 684$, $F = 48,531$, $df = 1,850$, $p < 0,001$, turvallisuus $n = 686$, $F = 78,763$, $df = 1,779$, $p < 0,001$ sekä toiveikkuus $n = 687$, $F = 66,517$, $df = 1,814$, $p < 0,001$. (Klemelä 2021, 62–71.) Vaikka muuttujien absoluuttiset pistemäärämuutokset näyttäisivät pieniltä, muutokset ovat kuitenkin todellisia ja selkeitä.

Kuvio 5. Loppu- ja alkumittauksen keskiarvojen erotus (muutoksen itseisarvo osamuuttujittain).

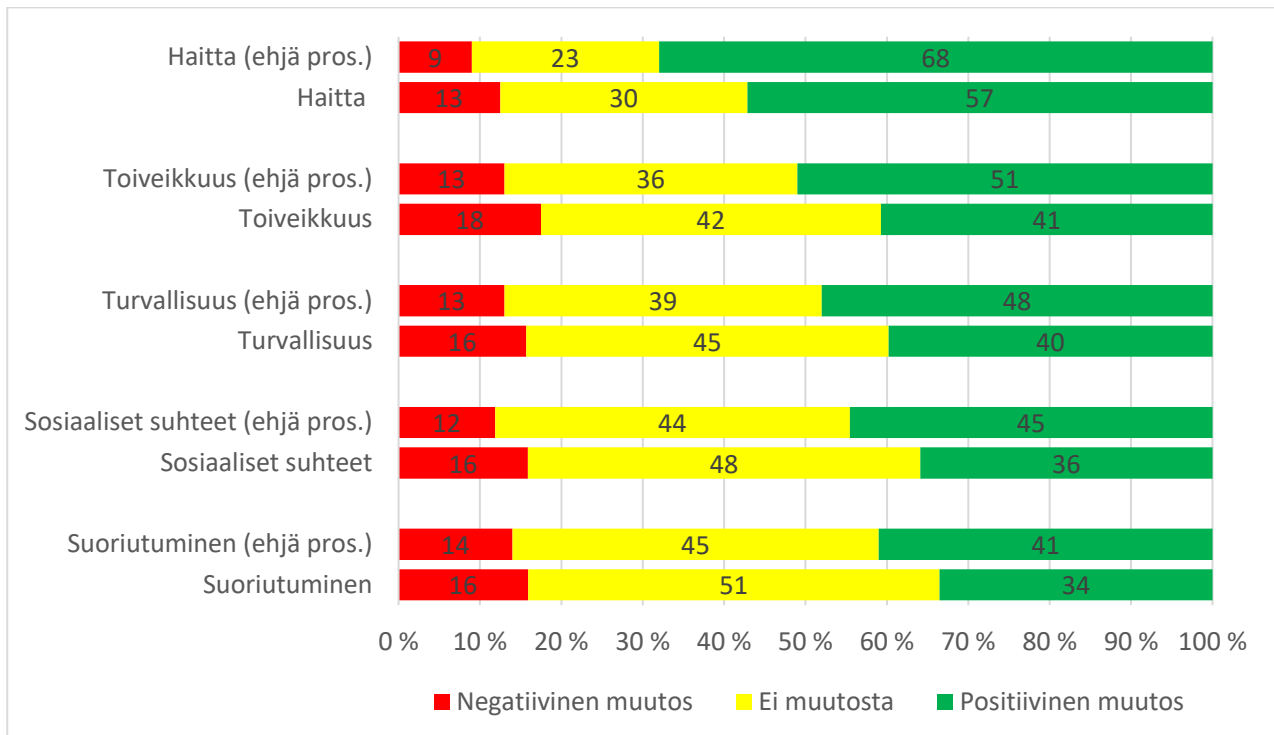

Edellä oleva tarkastelu kuvasi osamuuttujien keskiarvojen muutoksia koko aineistossa. Analyysi osoitti, että kaikkien osamuuttujien keskiarvoissa on tapahtunut positiivinen muutos. Keskiarvotarkastelussa muutoksen suuntaa tarkastellaan yhdellä, koko muutoksen tiivistävällä luvulla. On syytä täydentää tätä tarkastelua muutoksen suunnan (loppumittauksesta vähennetään alkumittaus, arvo luokiteltuna) frekvenssijakaumin. Tämä kertoo meille tarkemmin, miten asiakkaat jakautuvat määrällisesti muutoksen mukaan tarkasteltuna.

Seuraavassa frekvenssipalkkikuviossa on esitetty asiakkaiden kokeman hyvinvoinnin muutos kolmeen luokkaan luokiteltuna ja kaikin Vaikuttavuus esiin -mittarin osamuuttujin. Esityksessä ovat mukana sekä kokonaisaineisto että ehjien prosessien aineisto. Kaikissa osamuuttujissa hyvinvoinnissa koetun positiivisen muutoksen luokka on huomattavasti suurempi kuin negatiivisen muutoksen luokka. Ei muutosta -ryhmä on suurempi kuin positiivisen muutoksen kokeneiden ryhmä kaikissa osamuuttujissa lukuun ottamatta haittaa kuvaavaa -muuttujaa, kun tarkastellaan kokonaisaineistoa. Kun tarkastellaan ehjien prosessien aineistoa, positiivisen muutoksen hyvinvoinnissa kokeneiden ryhmä on suurin kaikissa osamuuttujissa lukuun ottamatta suoriutumista.

Haittakokemusta kuvaavassa -muuttujassa positiivinen muutos on suurin: koettu haitta pieneni kokonaisaineistossa 57 prosentilla ja ehjien prosessien aineistossa 68 prosentilla. Kokonaisaineistossa 30 prosentilla ja ehjien prosessien tarkastelussa 23 prosentilla ei tapahtunut muutosta. Koettu haitta lisääntyi prosessin aikana kokonaisaineistossa 13 prosentilla ja ehjien prosessien aineistossa yhdeksällä prosentilla.

Kuvio 6. Muutoksen kolmiportainen luokitus. Muutos (%:ssa tapauksista) osamuuttujittain tarkasteltuna koko aineistossa ja ehjien prosessien aineistossa (kuviossa merkintä 'ehjä pros.').

Se, että eniten positiivista muutosta on tapahtunut haittaa kuvaavassa, on hyvä tulos. Havainto kertoo Ensi- ja turvakotien liiton jäsenjärjestöjen työn vaikutuksista eli siitä, että asia, johon on tultu hakemaan apua, muuttuu eniten.

Jatkossa on analysoitava tarkemmin erityisesti sitä 13–18 prosentin osuutta koko aineiston asiakkaista, joka kokee hyvinvointinsa heikentyneen eri osa-alueilla. Tarkempi analyysi voidaan tehdä myöhemmin, kun aineistoa on kertynyt nykyistä enemmän. Silloin tietoa on toivottavasti mahdollista tarkastella suhteessa yksilöasiakkaiden taustamuuttujiin.

Ei muutosta -luokka näyttää intuitiivisesti arvioiden melko suurelta, ainakin muissa osamuuttujissa kuin haittaa kuvaavassa. Sitä, ettei hyvinvoinnin koeta muuttuneen, saattavat selittää useat eri tekijät. Yksi asia, jota on tarpeen tutkia jatkossa, voi olla asiakasprosessin pituus. On mahdollista, että ajallisesti tai käyntikerrallisesti rajatussa asiakasprosessissa ei ehdi tapahtua sitä positiivista muutosta, jota työllä tavoitellaan.

3.2 Väkivaltatyön vaikutukset

3.2.1 Väkipalta ilmionä ja väkivaltatyön sisällöt

Suomi on perhe- ja lähisuhdeväkivallan esiintyvyyden eurooppalaisissa vertailuissa toiseksi vaarallisin maa naisille ja tytöille. Suomessa joka kolmas 15–74-vuotias nainen joutuu lähisuhteissaan väkivallan tai sen uhan alaiseksi (FRA 2014). Konkreettisesti tämä tarkoittaa sitä, että noin 700 000 naista tai tyttöä kohtaa lähisuhteissaan eri muotoista väkivaltaa tai sen uhkaa. Lisäksi suuri määrä lapsia ja nuoria elää tilanteissa, joissa he

joutuvat todistamaan toiseen vanhempansa kohdistuvaa väkivaltaa. Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa kohdistuu toki myös miehiin.

Perhe- ja lähisuhdeväkivalta on monien signaalien mukaan lisääntynyt korona-pandemian aikana. Esimerkiksi poliisin kotihälytykset ovat lisääntyneet 26 prosenttia. (Tilastokeskus 2020a.) Myös Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksen avopalveluissa, eli yksilötapaamisissa ja ryhmissä, apua tarvitsevien määrä on kasvanut jopa 40 prosenttia edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Nimettömissä chateissa apua hakeneiden määrä Ensi- ja turvakotien liitossa viisinkertaistui vuonna 2020 edelliseen vuoteen verrattuna. (Ensi- ja turvakotien liitto 2020a.) Näyttää siltä, että stressaavassa ja pitkään jatkuneessa epävarmuudessa tilanteet ovat vaikeutuneet sellaisissakin perheissä, joissa elämä on tavallisesti vakaampaa.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallalla on monet kasvot. Väkivallan määrästä ja laadusta riippumatta pelkoa voidaan pitää väkivallan merkittävimpänä ja yleisimpänä oireena tai merkinä. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta voi olla fyysistä väkivaltaa eri muodoissaan. Henkistä väkivaltaa ovat esimerkiksi alistaminen, nimittely, toisen nolauttaminen, väkivallalla uhkaaminen, sosiaalinen eristäminen tai toisen käyttäytymisen kontrollointi. Riita muuttuu väkivallaksi, kun toinen ei enää uskalla kertoa mielipidettään, koska pelkää, miten puoliso siihen reagoi. Seksuaalisen väkivallan tunnusmerkki on, ettei väkivaltaa käyttävä kunnioita toisen ruumiillista ja seksuaalista itsemääräämisoikeutta. Seksuaalista väkivaltaa on esimerkiksi seksiin painostaminen, pakottaminen nöyryyttäviin seksuaalisiin tekoihin, kuvaaminen ilman lupaa, seksuaalinen ahdistelu ja raiskaus. (Nettiturvakoti.fi.)

Jokaisella aikuisella on oikeus päättää omasta rahankäytöstään ja omaisuudestaan, mutta myös raha ja talous voivat olla väkivallan väline. Taloudellista väkivaltaa on esimerkiksi läheisen tai puolison oman rahankäytön estäminen, rahattomana pitäminen, taloudellisen päätäntävällän kontrollointi tai pakottaminen velan ottamiseen. Taloudellinen väkivalta voi jatkua myös eron jälkeen, mikäli esimerkiksi väkivaltaa käyttävä ei suostu maksamaan lasten elatusmaksuja. Parisuhteen aikainen perheväkivalta voi eron jälkeen muuttua vainoksi. Vainoaminen on toistuvaa, ei toivottua yhteydenottamista, seuraamista, tarkkailua ja uhkaamista, joka on omiaan aiheuttamaan kohteessaan pelkoa ja ahdistusta. Vainoava käytös voi olla pienieleistä uhkaavaa vihjailua tai mustamaalaamista, ja se voi kärjistyä myös fyysisiin väkivallan tekoihin. (Nettiturvakoti.fi.)

Väkivalta perheessä tai lähisuhteissa on asia, jota häpeillään ja peitellään. Väkivalta loppuu harvoin itsestään. Vuonna 2015 Suomessa voimaan tullut Istanbulin sopimus lähtee siitä, että väkivalta lähisuhteissa on perusoikeuksien loukkaus. Sopimus velvoittaa valtiot toimiin perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi ja sen kohteeksi joutuneiden auttamiseksi. (Istanbulin sopimus 2015.) Suomessa järjestöillä, erityisesti Ensi- ja turvakotien liitolla jäsenyhdistyksineen, on hyvin merkittävä rooli avun tarjoamisessa väkivaltaa kokeneille ja väkivaltaa käyttäneille. Ensi- ja turvakotien liitto käynnisti Suomessa akuuteissa väkivaltatilanteissa turvaa ja apua tarjoavan turvakotitoiminnan vuonna 1979. Istanbulin sopimuksen voimaantulosta lähtien Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on vastannut turvakotitoiminnan koordinaatiosta. Toiminnan rahoitus tulee valtiolta. Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten ylläpitämät turvakodit muodostavat edelleen verkoston laajimman osan. Tässä ajankohtaiskatsauksessa ei kuitenkaan tarkastella turvakotitoiminnan vaikutuksia, vaan keskitytään väkivaltatyön avopalveluihin. Tämä johtuu siitä, että THL koordinoi turvakotitoimintaa eikä turvakotitoiminnassa ole ollut käytössä Vaikuttavuus esiin -mittaria, vaikka turvakodit olisivatkin Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten ylläpitämiä.

Perhe- ja lähisuhdeväkivallan vastaista työtä tehdään 22:ssa Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksessä. Keskusjärjestö koordinoi työtä. Vuonna 2020 Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksissä sai väkivaltatyön avopalveluista apua yhteensä 4 916 ihmistä. Heistä naisia oli 2 713, miehiä 1 615, lapsia 573 ja muunsukupuolisia yhdeksän. Avopalveluissa kohdatuista 58 prosenttia oli kokenut lähisuhteissaan väkivaltaa, 23 prosenttia oli itse käyttänyt väkivaltaa ja 12 prosenttia oli ollut sekä väkivallan kohteena että myös itse väkivaltainen. Vuonna 2020 apua tarvitsevia tavoitettiin merkittävästi enemmän väkivaltatyön avopalveluissa (4 916) kuin yhdistysten ylläpitämässä turvakodeissa (3 563). (Ensi- ja turvakotien liitto 2020a.)

Ensi- ja turvakotien liiton väkivaltatyön avopalvelujen pääsisältö on sama kaikissa jäsenyhdistyksissä. Tämä on varmistettu yhteisellä palvelukuvauksella, joka on valmisteltu yhteistyössä jäsenyhdistysten kanssa ja johon yhdistykset ovat sitoutuneet. Väkivaltatyön avopalvelun tarkoitus on auttaa kaikkia lähisuhteissaan väkivaltaa kokeneita irtaantumaan väkivallasta ja selviämään siitä. Avopalveluissa työskennellään perhe- ja lähisuhdeväkivallan katkaisemiseksi sekä turvallisen arjen vahvistamiseksi. Avopalveluissa toimitaan väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneiden, sille altistuneiden sekä väkivaltaa käyttäneiden auttamiseksi. Ensisijaista on lapsen ja väkivallan kokijan turvallisuus sekä väkivallan loppuminen. (Ensi- ja turvakotien liitto 2020b.)

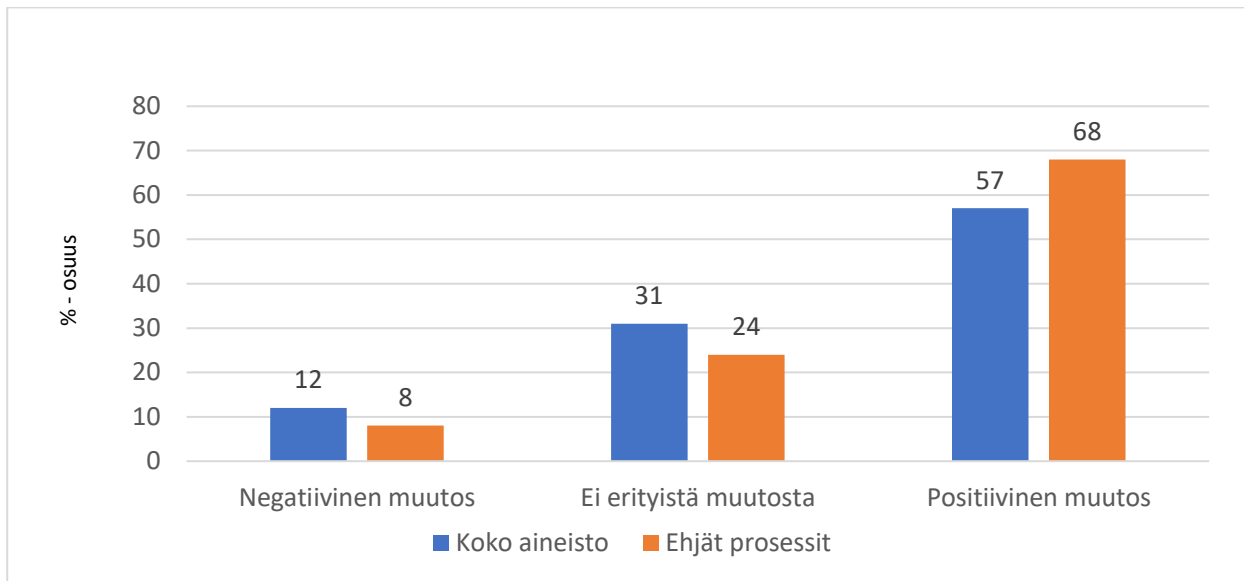
Kaikissa yhdistysten väkivaltatyön avopalveluissa lähdetään turvallisuuden takaamisesta ja siitä, ettei väkivaltaa hyväksytä missään muodossa tai keneenkään kohdistuneena. Palveluissa otetaan huomioon asiakkaan erityisyys ja haavoittuvuus ja kunnioitetaan sitä. Tärkeä lähtökohta on asiakkaan osallisuus: työtä tehdään yhdessä asiakkaan kanssa niin, että jokaisen mielipiteet ja kokemukset tulevat huomioiduiksi. Väkivaltatyön avopalveluissa luodaan toivoa ja lisätään asiakkaan voimavaroja ja itseluottamusta, jotta hän selviytyy väkivallasta. Väkivaltatyön avopalveluissa yksilöasiakkaita tavataan keskimäärin viisi kertaa STEAn kautta saadulla avustuksella toteutettuna. Mikäli tarvetta on pidempiin prosesseihin, ne toteutetaan kuntien antamalla yksilöllisillä maksusitoumuksilla. Työntekijöillä on sosiaali- tai terveydenhuollon AMK-tutkinto tai vastaava opistotasoinen koulutus, sekä tehtävän edellyttämä työkokemus. Työntekijät saavat säännöllistä työhajausta sekä vuosittain täydennyskoulutusta väkivaltatyöstä. Työskentely tapahtuu yhteistyössä lastensuojelun, perheen läheis- ja ammattilaisverkostojen kanssa. (Ensi- ja turvakotien liitto 2020b.)

Toimintaa ohjaavat Ensi- ja turvakotien liiton liittohallituksen hyväksymät laatukriteerit (Ensi- ja turvakotien liitto 2013), joiden toteutumista seurataan ja auditoidaan säännöllisesti. Ensi- ja turvakotien liitto auttaa työn ja laadun kehittämistä järjestämällä väkivaltatyön työntekijöille vuosittain koulutuksia ja työkokouksia. Asiakastyö kirjataan Ensi- ja turvakotien liiton yhteiseen asiakastietojärjestelmään, josta saadaan sekä alueellisia että valtakunnallisia tilastotietoja. Asiakastietojärjestelmä on sertifioitu ja yhteensopiva valtakunnallisen Kanta-järjestelmän kanssa.

3.2.2 Väkivaltatyön kokonaistarkastelu

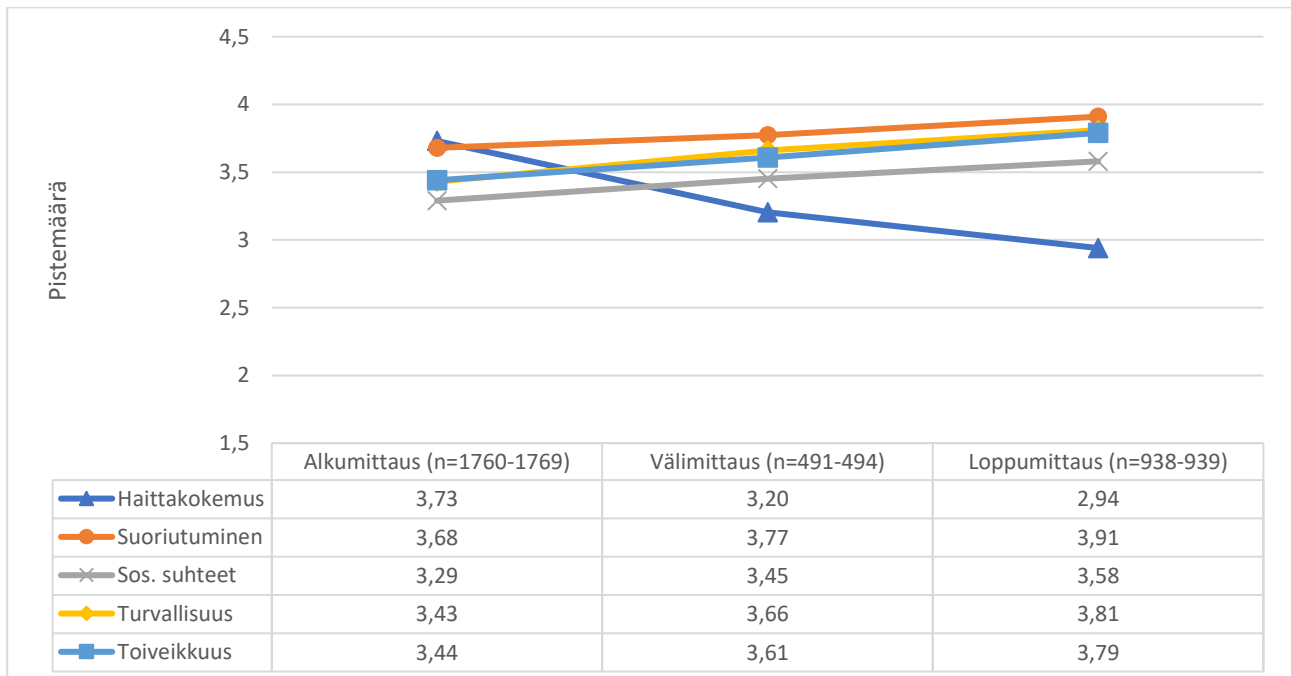
Väkivaltatyöhön sisältyvissä toiminnoissa kokonaisuudessaan koettu hyvinvointi on parantunut kolmiportaisella luokittelulla tarkasteltuna 57 prosentissa asiakasprosesseja. 31 prosentissa tapauksista ei ole tapahtunut muutosta koetussa hyvinvoinnissa, ja 12 prosentissa koettu hyvinvointi on heikentynyt asiakasprosessin aikana. Kun tarkastellaan ehjiä prosesseja, kuva muuttuu positiivisemmaksi: koettu hyvinvointi on parantunut 68 prosentissa tapauksista eli yli kahdessa kolmesta. Noin neljäsosalla asiakkaista (24 %) ei hyvinvoinnissa ole tapahtunut erityistä muutosta, ja 8 prosentilla koettu hyvinvointi on heikentynyt.

Kuvio 7. Summamuuttujan muutoksen kolmiportainen luokitus koko aineistolle ja ehjien prosessien aineistolle väkivaltatyössä.

Seuraavassa kuviossa on kuvattu väkivaltatyötä Vaikuttavuus esiin -mittarin osamuuttujittain. Kaikilla osamuuttujilla mitattuna asiakkaiden hyvinvointi on parantunut. Haittaa kuvaavan -muuttujan arvo on pienentynyt, eli kokemus haitasta on pienempi, ja muut muuttujat (suoriutuminen, toiveikkuus, turvallisuus ja sosiaaliset suhteet) nousevat varsin tiiviinä rykelmänä ylöspäin.

Kuvio 8. Väkivaltatyön osamuuttujakohtaiset keskiarvoprofiilit.

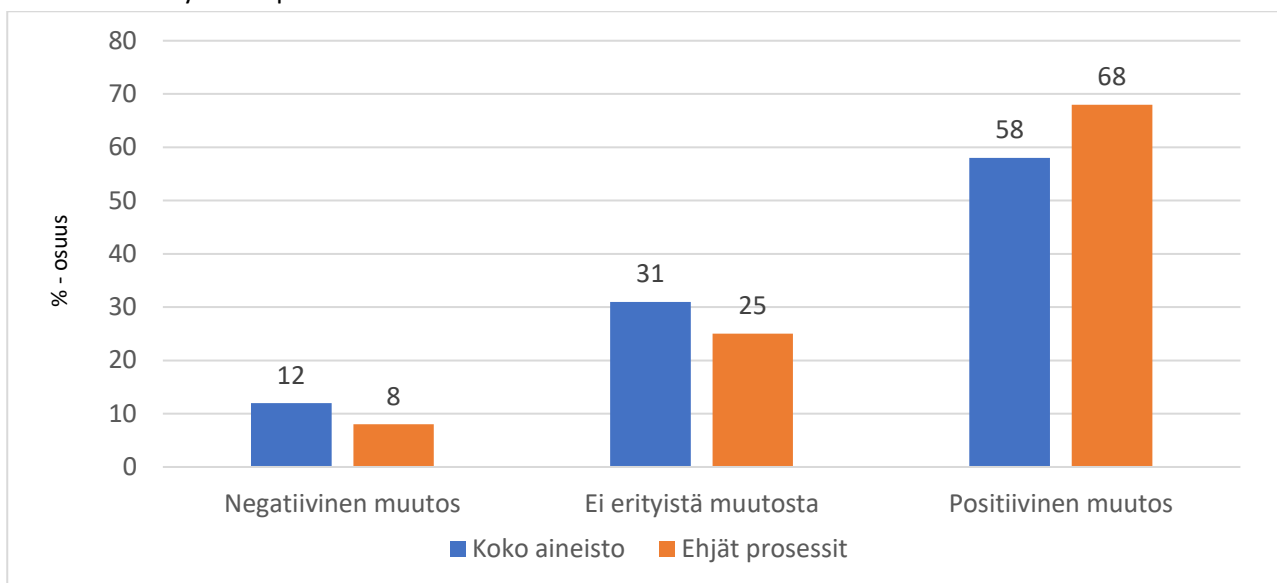
Lähtötilanteessa koettu hyvinvointi on heikointa sosiaalisten suhteiden osa-alueella. Korkeinta se on koetun haitan ja suoriutumisen osa-alueilla. Loppumittauksessa suurin muutos tapahtuu koetussa haitassa: se vähenee lähes 0,8 pisteellä alkumittaukseen verrattuna. Koska tavoitteena yksilötyössä on väkivallan loppuminen, tämä tulos on hyvin tärkeä. Sen jälkeen eniten kohentuvat turvallisuus (0,38), toiveikkuus (0,35) ja sosiaaliset

suhteet (0,29). Vähiten muutosta tapahtuu suoriutumisessa (0,23), mutta se oli jo alkujaan korkeimmalla lähtötasolla.

3.2.3 Väkivaltatyön avopalvelut

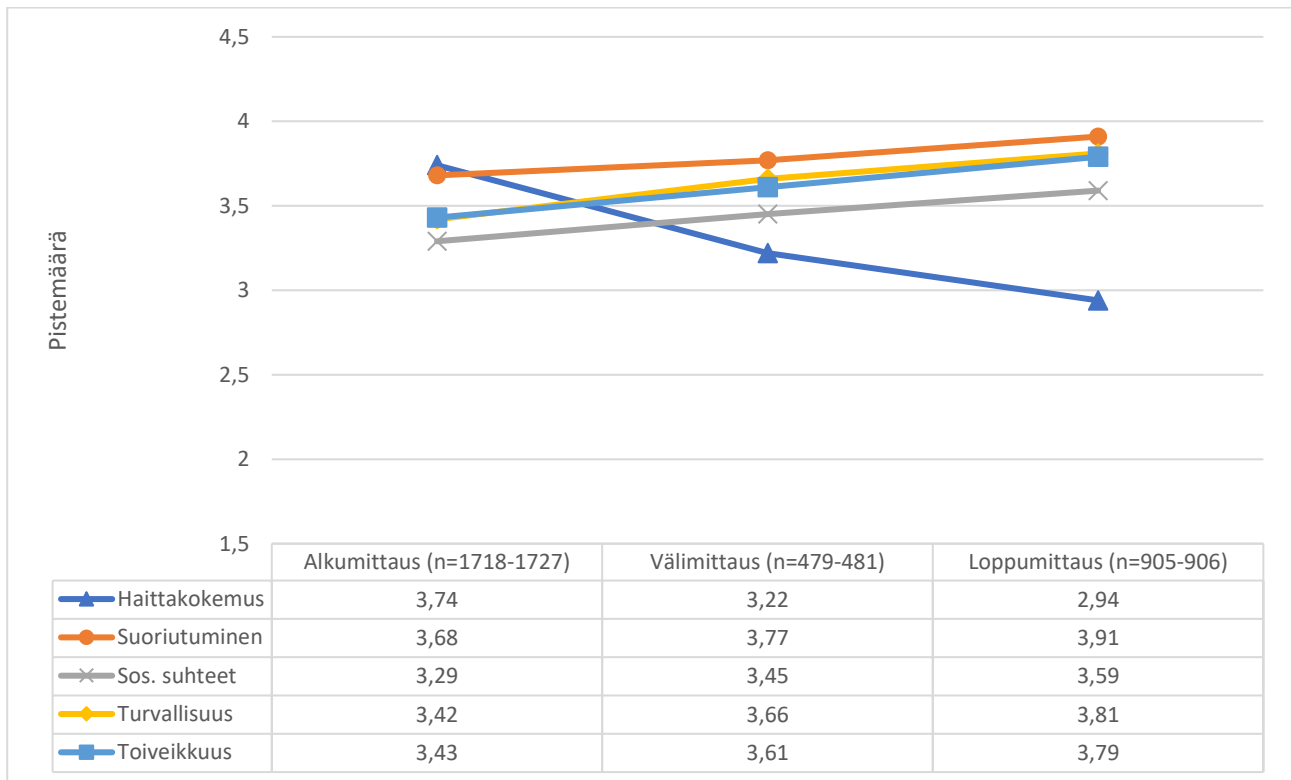
Väkivaltatyön avopalveluihin sisältyvissä toiminnoissa, koko aineiston tasolla ja kolmiportaisella luokittelulla tarkasteltuna, koettu hyvinvointi on parantunut 58 prosentissa asiakasprosesseja. Muutosta hyvinvointikokemuksessa ei ole tapahtunut 31 prosentilla. 12 prosentilla koettu hyvinvointi on heikentynyt asiakasprosessin aikana. Kun tarkastelu rajataan ehjiin prosesseihin, ovat vastaavat luvut koetussa hyvinvoinnissa 68 % (positiivinen muutos), 25 % (neutraali) ja 8 % (negatiivinen).

Kuvio 9. Summamuuttujan muutoksen kolmiportainen luokitus koko aineistolle ja ehjien prosessien aineistolle väkivaltatyön avopalveluissa.

Seuraavassa kuviossa on esitetty Vaikuttavuus esiin -mittarin osamuuttujien keskiarvojen kehitys alkumittauksesta loppumittaukseen väkivaltatyön avopalveluissa. Haittaa kuvaavan -muuttujan arvo pienenee selvästi. Muiden muuttujien arvot (suoriutuminen, toiveikkaus, turvallisuus ja sosiaaliset suhteet) kasvavat samansuuntaisesti. Lähtötilanteessa koettu hyvinvointi on matalimmillaan sosiaalisten suhteiden osa-alueella. Korkeimmillaan se on suoriutumisen ja haittakokemuksen osa-alueilla. Haittakokemuksen asteikko on käänteinen. Kun verrataan loppu- ja alkumittauksen arvoja, suurin muutos on koetun haitan väheneminen (0,8 pistettä). Sen jälkeen eniten muuttuva – tässä tapauksessa kasvusuunnassa – turvallisuus (0,39) ja toiveikkaus (0,36). Tulos on tärkeä, koska väkivaltatyössä väkivallan katkaisemisen lisäksi tavoitteena on turvallisuuden ja toiveikkouden lisääminen. Vähiten muutosta koetussa hyvinvoinnissa tapahtuu sosiaalisissa suhteissa (0,3) ja suoriutumisessa (0,23), joiden lähtötaso oli jo muita ulottuvuuksia korkeammalla.

Kuvio 10. Väkivaltatyön avopalvelujen osamuuttujakohtaiset keskiarvoprofiilit

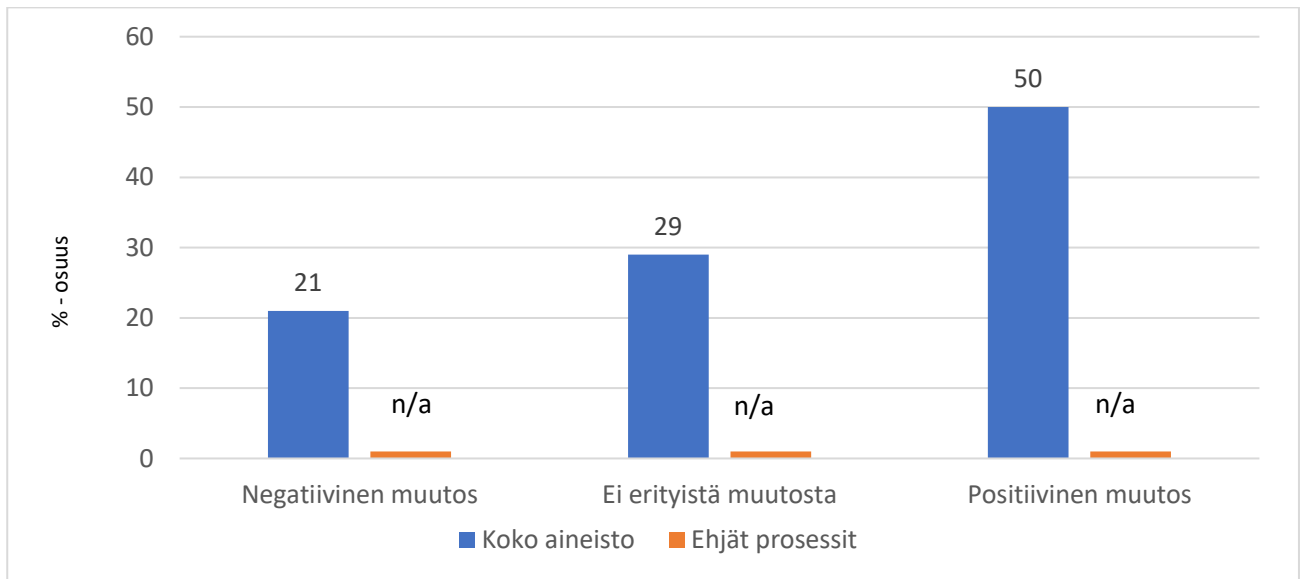
3.2.4 Pidempikestoinen väkivaltatyö

Väkivaltatyön avopalvelut ovat yleensä STEAn myöntämällä valtionavustuksella toteutettavaa toimintaa silloin, kun yksilötapaamisia on keskimäärin viisi kertaa. Pidempikestoisella väkivaltatyöllä tarkoitetaan tässä tilanteita, joissa asiakasta on tavattu useammin kuin keskimäärin viisi kertaa kunnan yksilöllisellä maksusitoumuksella tai kunnan toimintaan kohdentamalla rahoituksella niin, että yhdistyksen työntekijän työpanos suunnataan pidempikestoiseen työhön avun tarvitsijan kanssa.

Alla olevassa pylväsdiagrammissa pidempikestoiseen väkivaltatyöhön sisältyvissä toiminnoissa, koko aineiston tasolla, koettu hyvinvointi on parantunut 50 prosentissa asiakasprosesseja. 29 prosentissa ei ole tapahtunut koetussa hyvinvoinnissa muutosta ja 21 prosentissa koettu hyvinvointi on heikentynyt asiakasprosessin aikana. Viimeksi mainittua voi selittää se, että asiakasprosessin aikana väkivaltakokemusta työstettäessä on noussut esiin vahvoja kielteisiä tuntemuksia, joista asianomainen ei aikaisemmin ole ollut tietoinen tai joita hän ei ole voinut päästää esiin. Ehjissä prosesseissa koettu hyvinvointi parantanut enemmän, mutta tapausmäärä on liian pieni tarkkojen prosenttilukujen esittämiseksi (n = 6). Tapausmäärän kasvaessa jatkossa pystyttäen osoittamaan suurempaa vaikutusta koettuun hyvinvointiin kuin edellä kuvatulla koko aineiston osoittamalla tuloksella.

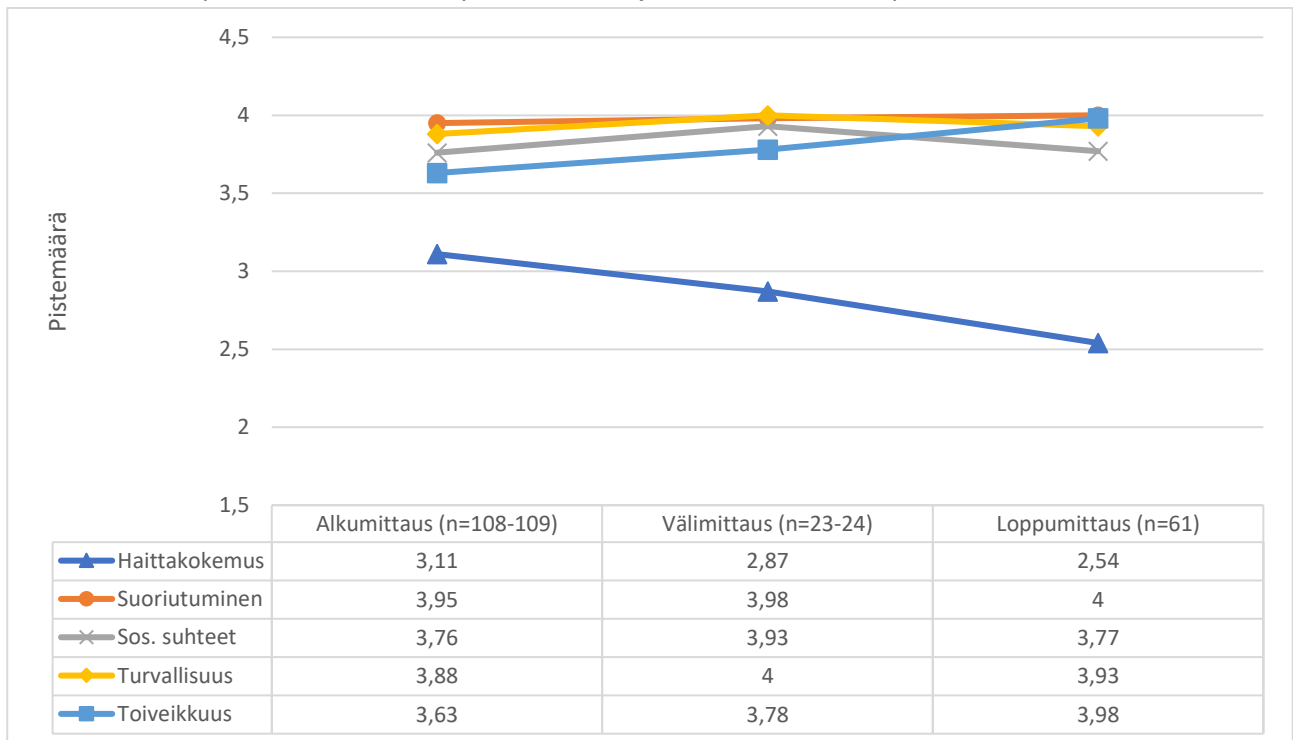

Kuvio 11. Summamuuttujan muutoksen kolmiportainen luokitus koko aineistolle ja ehjien prosessien aineistolle pidempikestoisessa väkivaltatyössä.

Seuraavassa taulukossa ja kuviossa on kuvattu pidempikestoista väkivaltatyötä Vaikuttavuus esiin -mittarin osamuuttujin. Haittaa kuvaavan -muuttujan arvo pienentyy, eli kokemus haitasta pienentyy. Lähtötilanteessa hyvinvointi on heikointa haittakokemuksen ja toiveikkuuden osa-alueilla ja korkeinta suoriutumisen osa-alueella. Loppumittauksessa suurin muutos on koetun haitan (0,57) vähentymisessä. Sen jälkeen eniten kohoaa toiveikkuus (0,35). Turvallisuudessa (0,05), suoriutumisessa (0,05) ja sosiaalisissa suhteissa (0,01) ei juuri tapahdu muutosta loppu- ja alkumittauksen välissä. Välimittauksessa näkyvät muutokset voivat osittain selittyä satunnaisvirheellä, sillä välimittauksissa tapausmäärät ovat pieniä.

Kuvio 12. Pidempikestoisen väkivaltatyön osamuuttujakohtaiset keskiarvoprofiilit.

3.3. Eroauttamisen vaikutukset

3.3.1 Ero lapsiperheessä -työn ja eroauttamisen sisällöt

Lapsista puolet kokee vanhempiensa eron ja elää yhden vanhemman perheessä ja/tai uusperheessä (Tilastokeskus 2020). Suurin osa eroista on sopuisia. Silloin asioista päästään sopimukseen hyvässä yhteisymmärryksessä siitä huolimatta, että erotilanteisiin liittyy aina paljon tunteita, muun muassa pettymystä, surua ja vihaa. Sopuisasti hoidetut erotilanteet ovat lapsen oikeuksien kannalta hyvä asia, eikä lapsi joudu niissä vanhempiensa riitojen välikappaleeksi. Aikuiset ymmärtävät, että vanhemmuus ei pääty eroon. Yhteistyövanhemmuus on mahdollista, ja se auttaa lasta selviytymään erosta ja muuttuneesta tilanteesta. Erotilanteissa on usein kuitenkin tarve käsitellä eron herättämiä tunteita ja saada tukea. Osassa eroperheitä tilanne on niin tulehtunut tai toisen vanhemman tilanne päihde- tai mielenterveysongelmien vuoksi sellainen, että lapsen tapaaminen toisen vanhemman omassa kodissa ei onnistu, vaan tarvitaan tuettuja tai valvottuja tapaamisia neutraaleissa ja turvallisissa olosuhteissa. Sofia-asiakastietojärjestelmän tietojen mukaan Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten tapaamisissa oli yhteensä 2 187 asiakasta 1.1.-3.12.2021. Heistä naisia oli 468, miehiä 460, tyttöjä 629 ja poikia 622.

Ero lapsiperheessä -työtä tehdään 21:ssä Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksessä. Vuonna 2020 avun piirissä oli yhteensä 3 991 asiakasta. Asiakasmäärä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 20 prosentilla, mutta koronaviruspandemian vuoksi matalan kynnyksen tilaisuuksien määrät ja myös kävijämäärät vähenivät. Yksilö-, perhe- tai paritapaamisissa kohdattiin 908 asiakasta. Heistä 72 prosenttia oli eronnut avioliitosta. Valtaosa asiakkaiden lapsista asui joko vuoroin molempien vanhempiensa luona tai äidin luona. Apua haettiin erityisesti siksi, että lasten hyvinvointi eron jälkeen aiheutti huolta, vanhempien vuorovaikutus ei toiminut tai vanhemmat riitelivät jatkuvasti. (Ensi- ja turvakotien liitto 2020a.) Toimintaa rahoitetaan STEAn kautta saatavalla valtionavustuksella, ja tapaamisia on keskimäärin viisi kertaa asiakasta kohden.

Tapaamispaikkatoiminnassa asiakkaita oli vuonna 2020 yhteensä 2 788. Yli 40 prosenttia perheistä tulee asiakkaaksi sosiaaliviranomaisen päätöksellä, noin kolmannes lastenvalvojan vahvistamalla sopimuksella ja vajaa kolmannes oikeuden päätöksellä tai määräyksellä. Yleisimpiä syitä asiakkuuteen ovat tapaajavanhemman päihteiden käyttö tai mielenterveysongelmat sekä vanhempien riitaisuus. Tapaamispaikkatoimintaa toteutetaan yhteistyössä kuntien kanssa ja niiden rahoituksella. (Ensi- ja turvakotien liitto 2020a.)

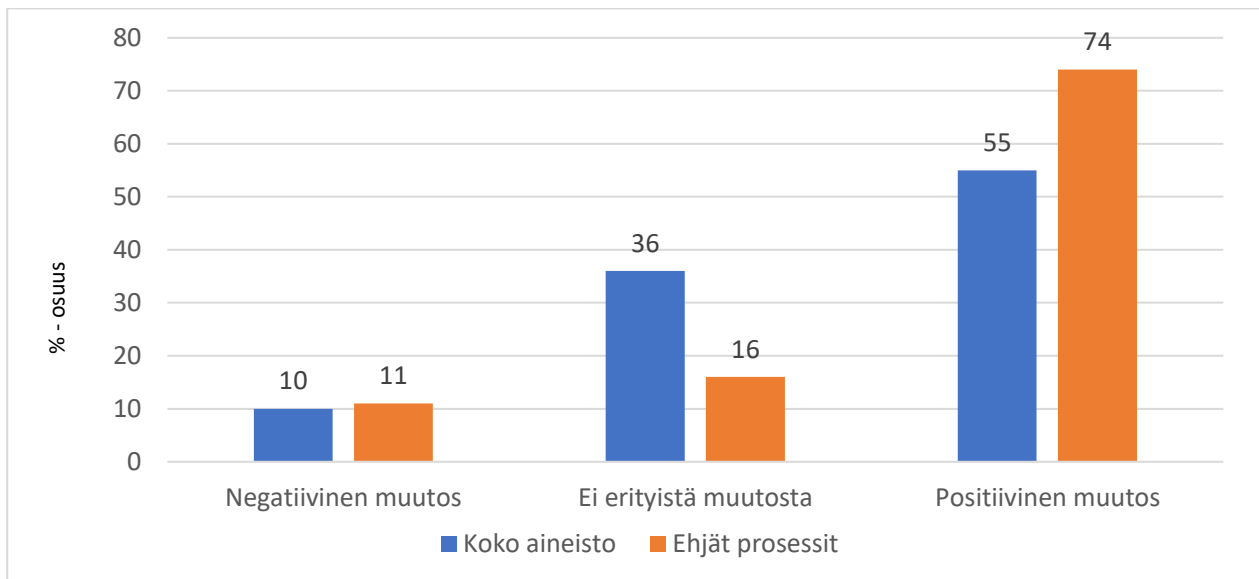
Yksilö-, pari- ja perhetapaamisten tavoite on auttaa eronneita tai eromassa olevia vanhempia ymmärtämään, että parisuhteen päättymisen ei tarkoita vanhemmuuden päättymistä. Työskentelyn aikana lapsen tilanne tehdään näkyväksi ja tuetaan yhteistyövanhemmuuden rakentumista vanhempien välillä. Palvelu on tarkoitettu eroa pohtiville tai eronneille vanhemmille, heidän alaikäisille lapsilleen sekä uusperheellisille. Lapsia otetaan mukaan tapaamisiin vanhempien toiveesta tai työntekijän aloitteesta. Asiakkaaksi voi hakeutua yksin tai yhdessä toisen vanhemman kanssa. Työskentelyyn osallistuminen on vanhemmille maksutonta. Työskentely aloitetaan joko toteuttamalla ensin yksilötapaamiset ja sen jälkeen vanhempien yhteistapaaminen, tai toteuttamalla heti vanhempien yhteistapaaminen. Tästä sovitaan vanhempien toiveita kuunnellen. Yksilö- tai paritapaamisia tapaamisia on 1–5 kertaa, ja ne kestävät 45 minuutista puoleentoista tuntiin. Perhetapaamisissa ovat läsnä myös lapset. Niistä sovitaan yhdessä vanhempien kanssa. Myös asiakkuuden päättymisestä sovitaan yhdessä. Viimeisessä tapaamisessa tehdään työskentelyn yhteenveto ja arviointi. (Ensi- ja turvakotien liitto 2019.)

Erotilanteissa apua saa myös Eroneuvo-tilaisuuksissa. Ne ovat tuki- ja informoimistapahtumia, joissa saa tietoa eroprosessin kulusta, yhteistyövanhemmuudesta eron jälkeen sekä lapsen tunteista ja tarpeista. Tilaisuuden ohjaa Eroneuvo-vetäjä, joka on käynyt Eroneuvo-menetelmäkoulutuksen. Mukana on vapaaehtoisia vertaistukijoita, jotka ovat myös saaneet tehtävänsä koulutuksen. Kaikki vapaaehtoiset ovat eron läpikäyneitä vanhempia. Vapaaehtoiset saavat säännöllisesti ohjausta ja tukea tehtävänsä. Eroneuvo-toiminnalla edistetään vanhempien välistä sovinnollisuutta ja yhteistyövanhemmuuden toteutumista sekä nostetaan esiin lapsen näkökulma ja asema vanhempien erossa. (Ensi- ja turvakotien liitto 2019.)

3.3.2 Eroauttamisen tarkastelu

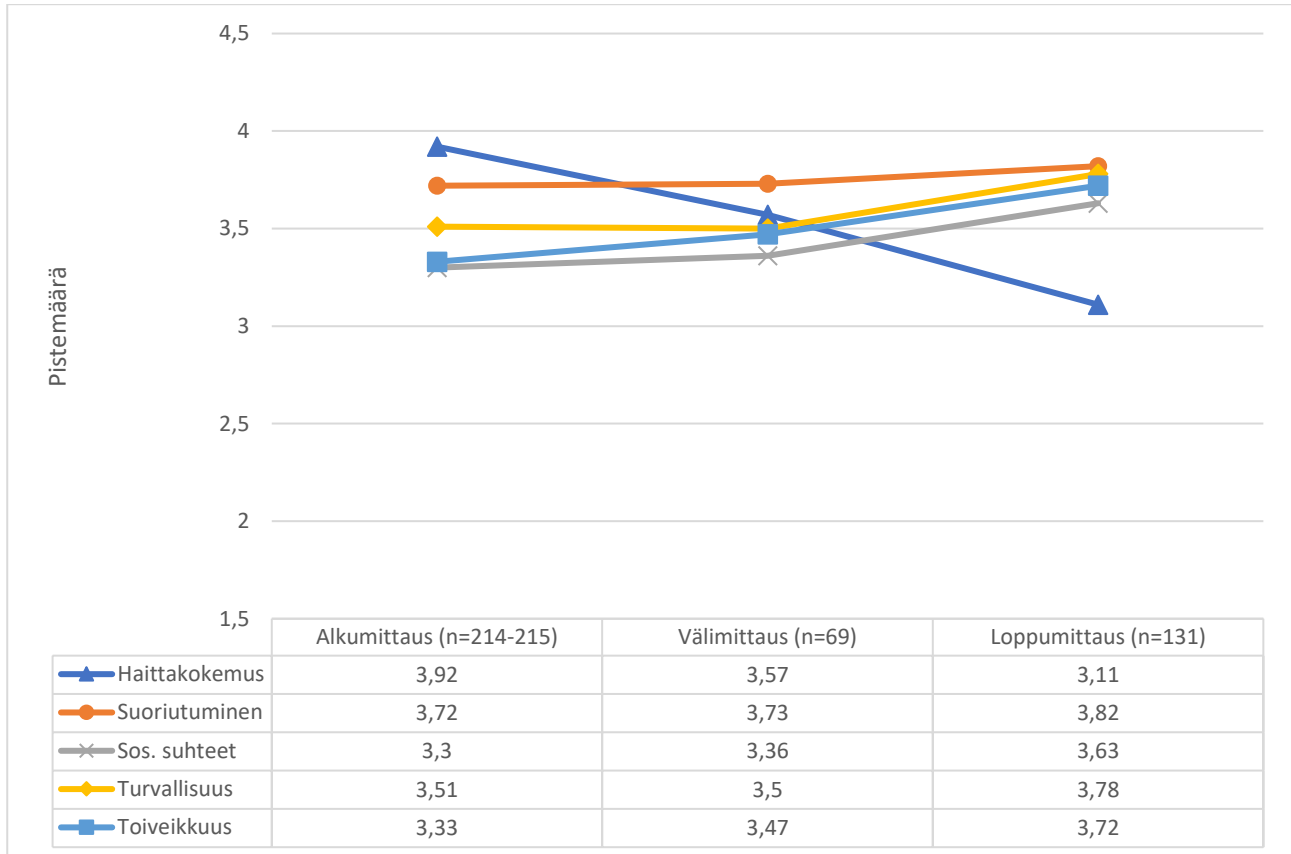
Eroauttamiseen sisältyvissä toiminnoissa koettu hyvinvointi on parantunut koko aineiston tasolla ja kolmiportaisella luokittelulla tarkasteltuna 55 prosentissa tapauksista. 36 prosentissa tapauksista muutosta koetussa hyvinvoinnissa ei ole tapahtunut ja 10 prosentissa koettu hyvinvointi on heikentynyt asiakasprosessin aikana. Kun tarkastelu rajataan ehjiin prosesseihin (n = 19), tulokset paranevat huomattavasti: koettu hyvinvointi on parantunut 74 prosentissa tapauksista, pysynyt samana 16 prosentissa ja heikentynyt 11 prosentissa. Koska ehjien prosessien aineisto on pieni, lukuihin täytyy suhtautua tässä vaiheessa suuntaa antavina.

Kuvio 13. Summamuuttujan muutoksen kolmiportainen luokitus koko aineistolle ja ehjien prosessien aineistolle eroauttamisessa.

Seuraavassa kuviossa tarkastellaan Ero lapsiperheessä -työtä käyttäen Vaikuttavuus esiin -mittarin osamuuttujien keskiarvoja alku-, väli- ja loppumittauksissa. Kaikilla osamuuttujien kuvaamilla ulottuvuuksilla asiakkaiden kokema hyvinvointi paranee vähintäänkin hieman palvelu- ja tukiprosessin aikana. Koettu haitta pienenee, ja myös muilla osa-alueilla (suoriutuminen, toiveikkuus, turvallisuus ja sosiaaliset suhteet) tapahtuu myönteistä. Lähtötilanteessa matalimmalla tasolla ovat sosiaaliset suhteet ja toiveikkuus ja korkeimmalla tasolla haittakokemus. Loppumittauksessa suurin muutos tapahtuu koetussa haitassa: loppumittauksen keskiarvo on lähes yhden pisteen pienempi kuin alkumittauksen (muutos -0,81). Haitan jälkeen kohentuvat toiveikkuus (0,39), sosiaaliset suhteet (0,33) ja turvallisuus (0,29). Vähiten muutosta tapahtuu suoriutumisessa (0,1).

Kuvio 14. Ero lapsiperheessä -työn osamuuttujakohtaiset keskiarvoprofiilit

3.4. Vauvatyön ja Pidä kiinni® -työn vaikutukset

3.4.1 Vauvatyö ja Pidä kiinni® -hoitojärjestelmä toimintamuotoina

Suomessa syntyy vuosittain noin 46 000 vauvaa. Sikiöajasta alkaen lapsen tuhat ensimmäistä päivää ovat korvaamattoman tärkeitä koko elämän kannalta. Erityisesti viime vuosina kasvanut tutkimustieto on lisännyt ymmärrystä sikiö- ja vauva-ajan ainutlaatuisesta merkityksestä aivojen kehityksen sekä lapsen koko tulevan kehityksen ja terveyden kannalta. (Lehtola ym. 2016.) Vauvan syntymä muuttaa kaikkien perheiden elämää ja arkea. Suurin osa vauvaperheistä voi hyvin, mutta osalla vauva-aikaan liittyy alavireisyyttä, vauvan uniongelmia tai jaksamisen pulmia. Uupumuksen oireita on 20–40 prosentissa vauvaperheistä, ja yksinäisyyttä kokee synnyttäneistä vanhemmista 12 prosenttia. (Klemetti ym. 2021.) Tämä merkitsee sitä, että hyvin monet vauvaperheiden vanhemmat tarvitsevat apua matalalla kynnyksellä. Lisäksi osa vauvaperheistä tarvitsee tiiviimpää ammatillista tukea.

Merkittävä osa raskaana olevista naisista kokee tavallisesta poikkeavaa stressiä, kuten päivittäisiä arkielämään liittyviä huolia tai masennus- ja ahdistusoireita. Masennusoireiden esiintyvyydeksi on arvioitu 20–40 prosenttia. Noin 10 prosenttia äideistä täyttää synnytyksen jälkeisen masennuksen kriteerit. Ahdistuneisuusoireita on 10–20 prosentilla. (Kataja ym. 2020.) Pienellä osalla vanhemmista voi olla myös vakavampia mielenterveyden häiriöitä. Odotus- ja vauvavaiheen mielenterveyshäiriöiden hoito ei saisi olla vain lääketieteellistä, vaan rinnalle tarvitaan psykososiaalista tukea koko perheen hyvinvoinnin turvaamiseksi. (Taka-Eilola ym. 2020.) Mielenterveysongelmien lisäksi vauvaperheen hyvinvointia voivat heikentää muutkin tekijät,

kuten taloudelliset huolet, parisuhdeongelmat tai lähiverkoston tuen puute. Usein vaikeat asiat kietoutuvat toisiinsa. Edellä mainitut tekijät voivat viedä vanhemman energiaa ja vaikeuttaa keskittymistä vauvan tarpeisiin. Tästä voi seurata vauvan laiminlyöntiä ja kaltoinkohtelua.

Tarkkaa tietoa niiden vauvaa odottavien perheiden ja vauvaperheiden määrästä, joissa käytetään päihteitä, ei ole. On arvioitu, että noin 6 prosentilla odottavista äideistä on päihdeongelmia, jotka ovat riskinä sikiön ja vauvan terveydelle ja terveelle kehitykselle (Pajulo 2010). Vuosittain 3 000–6 000 sikiötä on vaarassa vaurioitua. Pelkästään alkoholin eriasteisesti vaurioittamia lapsia syntyy vuodessa 600–3000. Erityisesti nuoret naiset käyttävät yhä enemmän päihteitä. Jopa 14 prosenttia jatkaa alkoholin käyttöä raskauden toteamisen jälkeen. Äidin päihteidenkäyttö on yleisin syy pienten lasten huostaanottoihin. (Arponen & Järvinen 2021.)

Odotus- ja vauva-aikana tarjolla oleva tuki ja palvelut

Vauvaa odottavia perheitä ja vauvaperheitä autetaan Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistyksissä monin eri tavoin. **Baby- blues -työ** on ennaltaehkäisevää, matalan kynnyksen toimintaa vauvaa odottaville perheille ja vauvaperheille. Vanhemmat saavat apua, jos mieliala on matala, sekä neuvontaa ja ohjausta vauvan odotukseen ja synnytykseen, vauvan uneen, toimivaan arkeen ja vanhempana jaksamiseen. Palvelu on maksutonta ja siihen voi osallistua nimettömänä. Työhön kuuluu puhelinneuvontaa, yksilö-, pari- ja perhetapaamisia, kotikäyntejä, verkostoyhteistyötä, ryhmätoimintaa sekä univalvetrytymistä. Toimintaa ohjaavat valtakunnalliset laatukriteerit, joiden toteutumista seurataan ja auditoidaan. Ensi- ja turvakotien liitto tukee työn laatua ja kehittämistyötä järjestämällä työntekijöille vuosittain koulutuksia ja työkokouksia. (Ensi- ja turvakotien liitto 2018a.)

Vauvaperheiden päiväryhmätoiminta tarjoaa intensiivistä ja suunnitelmallista ryhmämuotoista vauvaperhetyötä perheille, jotka tarvitsevat tukea vanhemmuuteen ja vuorokausirytmien löytymiseen. Päiväryhmässä vahvistetaan lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta sekä ennaltaehkäistään ja hoidetaan vuorovaikutushäiriöitä. Päiväryhmään voivat hakeutua perheet, joissa on uupumusta, sosiaalisen verkoston puutetta, elämäntilanteisiin liittyviä kriisejä, oppimisvaikeuksia tai mielenterveyteen tai päihteisiin liittyviä ongelmia. Perheen stressitekijät voivat myös heijastua vauvan ja vanhemman vuorovaikutukseen. Perhe voi tulla asiakkaasi omasta aloitteestaan tai äitiys- ja lastenneuvolan, perhetyön, pikkulapsipsykiatrian tai lastensuojelun kautta. Perheen ei tarvitse olla lastensuojelun asiakas. (Ensi- ja turvakotien liitto 2018b.)

Päiväryhmätoimintaa on 12 paikkakunnalla. Päiväryhmässä vaihtelevat ryhmä- ja yksilökeskeiset toiminnot. Vertaistuellisessa ryhmässä on kerrallaan 4–6 vanhempaa lapsineen. Ryhmä kokoontuu puolen vuoden ajan 2–3 päivänä viikossa 4–5 tuntia kerrallaan. Ryhmässä toistuvat arkirutiinit vahvistavat päivärytmiä, ennakoitavuuden ja hallinnan tunnetta sekä luovat turvallisuutta. Sen vanhemman kanssa, joka ei osallistu ryhmään, työskennellään ryhmäpäivien ulkopuolella. Päiväryhmätoimintaan kuuluu myös koko perheelle tarkoitettu viiden päivän ympärivuorokautinen intensiiviviikko koulutuskeskus Sopukassa. Työntekijöillä on sosiaali- ja terveysalan kelpoisuusehtojen edellyttämä koulutus sekä tehtävän edellyttämä työkokemus. Myös tätä toimintaa ohjaavat valtakunnalliset laatukriteerit, joiden toteutumista seurataan ja auditoidaan. Tämänkin työn laatua ja kehittämistä Ensi- ja turvakotien liitto tukee järjestämällä työntekijöille vuosittain koulutuksia ja työkokouksia. (Mt.)

Ensikodissa erityistä tukea tarvitsevat vauvaperheet saavat odotusajasta lähtien ympärivuorokautista, yksilöllistä, yhteisöllistä ja intensiivistä tukea vanhemmuuteen ja vauvan hoitoon. Ensikoti on kodinomainen ympäristö, jossa laiminlyönnin tai kaltoinkohtelun uhatta elävä vauva saa turvallista, ikätasoista hoivaa ja

huolenpitoa. Kuntoutus on sekä ehkäisevää että korjaavaa lastensuojelua. Kyse on vanhempien kannalta korjaavasta toiminnasta, mutta vauvan kannalta aina ennalta ehkäisevästä työstä. Ensikotiin tulevilla vanhemmilla on usein kasautuneita ja ylisukupolvisia ongelmia, esimerkiksi uupumusta, sosiaalisen verkoston puutetta, elämäntilanteeseen liittyviä kriisejä, oppimisvaikeuksia, traumaattisia kokemuksia sekä mielenterveys-, päihde- ja/tai väkivaltakokemuksia. Perheen ongelmat heijastuvat vanhemmuuteen ja vauvan ja vanhemman vuorovaikutussuhteeseen. Ongelmat ovat usein kasautuneita ja ylisukupolvisia. Ensikotijaksolle tarvitaan maksusitoumus. Ensikoteja on 10 paikkakunnalla. (Ensi- ja turvakotien liitto 2018c.)

Ensikotikuntoutuksessa hyödynnetään yhteisöä ja vertaistukea. Arkea eletään ympäri vuorokauden yhdessä ammattilaisten ja toisten vauvaperheiden kanssa. Kuntoutuksen tavoitteena on varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen, kiintymyssuhteen vahvistaminen, vauvan perushoidon opettelu ja vanhempien voimaantuminen. Jakson pituus riippuu perheen tilanteesta: pisimmillään se kestää noin vuoden. Kuntoutukseen sisältyy ryhmätoimintaa, perhekohtaista työskentelyä, verkostokokouksia ja yksilökeskusteluja. Vauvojen kanssa työskennellään sekä yksilöllisesti että ryhmissä. Perhekohtaista työtä arvioidaan säännöllisesti perheen ja lähettävän tahon kanssa. Työntekijöillä on sosiaali- ja terveysalan kelpoisuusehtojen edellyttämä koulutus sekä tehtävän edellyttämä työkokemus. Ensikodissa on henkilökuntaa ympäri vuorokauden. Ensikotitoimintaakin ohjaavat valtakunnalliset laatukriteerit, joiden toteutumista seurataan ja auditoidaan. Ensi- ja turvakotien liitto tukee myös tämän työn laatua ja kehittämistä järjestämällä työntekijöille vuosittain koulutuksia ja työkokouksia. (Mt.)

Pidä kiinni® -hoitojärjestelmän avopalvelut ovat osa valtakunnallista erityistason hoitojärjestelmää päihdeongelmallisille odottaville äideille ja vauvaperheille. Hoitomalli yhdistää varhaisen vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden tukemisen sekä vauvalähtöisen päihdekuntoutuksen. Avopalveluyksikön kuntoutus on sekä ehkäisevää että korjaavaa lastensuojelutyötä. On erityisen tärkeää tarjota päihdeongelmallisille äideille palveluita jo odotusaikana. Pidä kiinni -hoitojärjestelmän avopalvelut on tarkoitettu odottaville äideille puolisoineen sekä vauvaperheille, joissa on päihdeongelma. Avopalveluissa voi olla äiti tai isä vauvansa kanssa tai molemmat vanhemmat lapsineen, jos nuorin lapsi on alle 3-vuotias. Kohderyhmän äideillä ja perheillä on yleensä hyvin monia ongelmia ja useimmat ovat jo omassa lapsuudessaan kokeneet kaltoinkohtelua. Heidän omilla vanhemmillaan on usein ollut päihde- ja/tai mielenterveysongelmia. (Ensi- ja turvakotien liitto 2018d.)

Pidä kiinni® -avopalvelun intensiivinen toiminta perustuu kuntouttavaan yhteisöön ja asiakasta kunnioittavaa ilmapiiriin. Vanhempi tarvitsee päihdeettömyyden lisäksi vahvaa tukea vanhemmuuteen sekä varhaiseen vuorovaikutukseen lapsensa kanssa. Jakson pituus avopalveluyksiköissä vaihtelee puolesta vuodesta muutamaan vuoteen. Avopalvelu sisältää ryhmätoimintaa, perhekohtaista työskentelyä, verkostokokouksia ja yksilökeskusteluita. Työntekijöillä on sosiaali- ja terveysalan kelpoisuusehtojen edellyttämä koulutus sekä tehtävän edellyttämä työkokemus. (Mt.)

Pidä kiinni® -hoitojärjestelmän ensikodit on tarkoitettu odottaville äideille puolisoineen ja vauvaperheille, joissa on päihdeongelma. Toiminta on ympärivuorokautista. Kuntoutuksessa voi olla päihdeongelmainen äiti tai isä vauvansa kanssa tai molemmat vanhemmat alle 3-vuotiaan lapsensa ja tämän mahdollisten sisarusten kanssa. Ensikotikuntoutukseen tullaan maksusitoumuksella. Hoitojärjestelmän ensikodit ovat valtakunnallisia ja sijaitsevat Helsingissä, Espoossa, Turussa, Kuopiossa, Kokkolassa, Rovaniemellä ja Oulussa. Pidä kiinni® -ensikotien intensiivinen kuntoutus perustuu yhteisökuntoutukseen. Ne ovat niin sanottuja modifioituja terapeuttisia yhteisöjä. Kokonaisvaltaisen kuntoutuksen tulee olla riittävän pitkäkestoista, jotta päihdeongelmasta voi kuntoutua riittävän hyvään vanhemmuuteen. Ensi- ja turvakotien liitossa on todettu, että

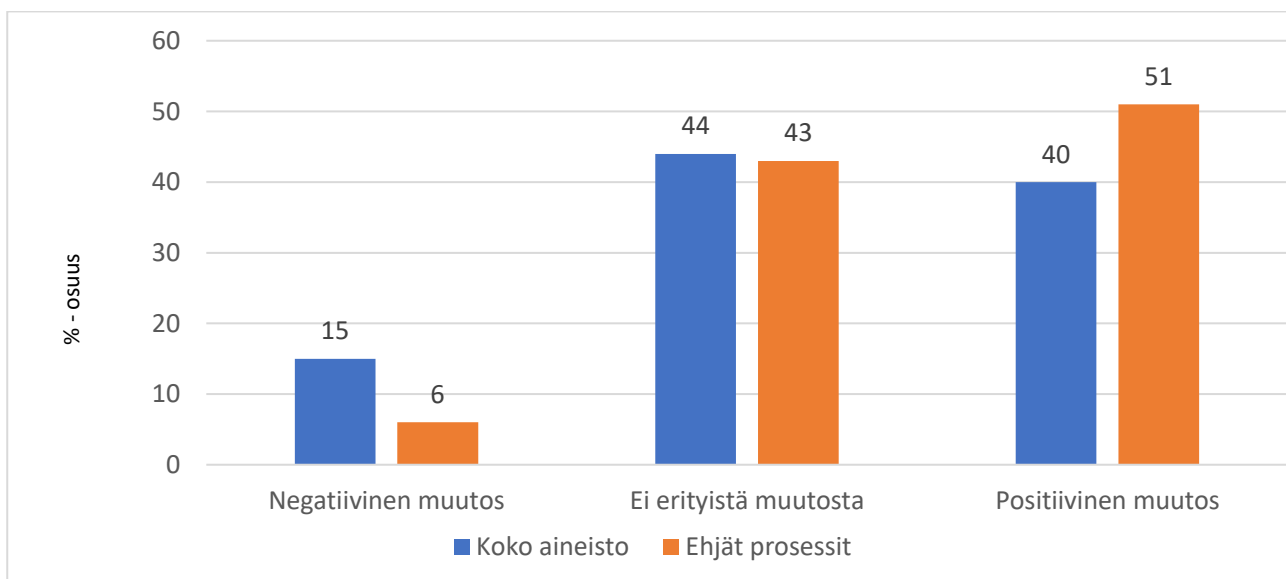
kuntoutusjaksot ovat lyhentyneet merkittävästi viime vuosina. Kuntoutukseen pääsy jo odotusaikana on vaikeutunut: vielä vuonna 2016 odotusaikana kuntoutukseen tuli 48 prosenttia äideistä, mutta vuonna 2020 vastaava luku oli enää 30 prosenttia. (Ensi- ja turvakotien liitto 2018d; Ensi- ja turvakotien liitto 2020c.)

Teoria ja käytäntö ovat osoittaneet, ettei pelkkä päihdeettömyys riitä, vaan vanhempi tarvitsee päihdeettömyyden lisäksi vahvaa tukea ja hoitoa vanhemmuuteen sekä varhaiseen vuorovaikutukseen lapsensa kanssa. Kuntoutusjakson pituus ensikodeissa vaihtelee puolesta vuodesta reiluun vuoteen. Ensikotikuntoutusjakson jälkeen kuntoutus jatkuu yleensä Pidä kiinni® -avopalvelussa. Kaikissa ensikodeissa on henkilökuntaa ympäri vuorokauden, jotta vauvojen turvallisuus voidaan taata kellonajasta riippumatta. Työntekijöillä on sosiaali- ja terveysalan kelpoisuusehtojen edellyttämä koulutus sekä tehtävän edellyttämä työkokemus. Ensikotitoimintaa ohjaavat myös ETKL:n yhteiset laatuksiteerit, joiden toteutumista auditoidaan säännöllisesti. Liitto tukee ja koordinoi toimintaa koulutuksin, työkokouksin ja konsultoiden. (Ensi- ja turvakotien liitto 2018d.)

3.4.2 Vauvatyö kokonaisuudessaan

Vauvatyön tarkastelu sisältää tässä Baby blues -toiminnan, päiväryhmätoiminnan ja ensikotitoiminnan. Pidä kiinni®-hoitojärjestelmää katsotaan myöhemmin erikseen. Vauvatyötä tarkastellaan jälleen koko aineiston tasolla ja käyttäen kolmiportaista luokittelua. Vauvatyöhön sisältyvissä toiminnoissa kokonaisuudessaan koettu hyvinvointi on parantunut kolmiportaisella luokittelulla tarkasteltuna 40 prosentissa asiakasprosesseja. 44 prosentissa siinä ei ole tapahtunut erityistä muutosta, ja 15 prosentissa tapauksista koettu hyvinvointi on heikentynyt asiakasprosessin aikana. Tarkasteltaessa ehjiä prosesseja (n=63) tulokset kohenevat: koettu hyvinvointi on parantunut 51 prosentissa tapauksista, säilynyt ennallaan 43 prosentissa tapauksista ja heikentynyt 6 prosentissa tapauksista. Ehjien prosessien antama kuva muutoksesta on todennäköisesti oikeamman suuntainen kuin kokonaisaineistolla saatu tulos.

Kuvio 15. Summamuuttujan muutoksen kolmiportainen luokitus koko aineistolle ja ehjien prosessien aineistolle vauvatyössä

Seuraavassa taulukossa ja kuviossa kuvataan vauvatyön asiakasprosesseja alkumittauksesta loppumittaukseen käyttäen Vaikuttavuus esiin -mittarin osamuuttujien keskiarvoja.

Kuvio 16. Vauvatyön osamuuttujakohtaiset keskiarvoprofiilit

Haittaa kuvaavan muuttujan arvo pienenee, ja muiden koettua hyvinvointia kuvaavien muuttujien (suoriutuminen, toiveikkaus, turvallisuus ja sosiaaliset suhteet) arvot koetussa hyvinvoinnissa kasvavat hyvin maltillisesti. Lähtötilanteessa koettu hyvinvointi on heikoimmillaan haittakokemuksen ja sosiaalisten suhteiden osa-alueilla ja korkeimmillaan turvallisuuden osa-alueella. Suurin muutos on se, että koettu haitta vähenee 0,29 pistettä. Haitta-muuttujan kuvaaja kulkee koko ajan selkeästi alemmalla tasolla kuin muiden muuttujien kuvaajat. Toiveikkaus (0,18) ja suoriutuminen (0,11) kohentuvat haitan jälkeen eniten. Sosiaalisten suhteiden osa-alueella ei käytännössä tapahdu juuri muutosta (0,05). On kuitenkin huomioitava, että alkumittauksessa muiden muuttujien kuin haittamuuttujan lähtötasot näyttävät olevan varsin korkealla. Oleellista on, että haittan kokemusta kuvaavassa muuttujassa muutos parempaan on suurempi kuin muissa osamuuttujissa.

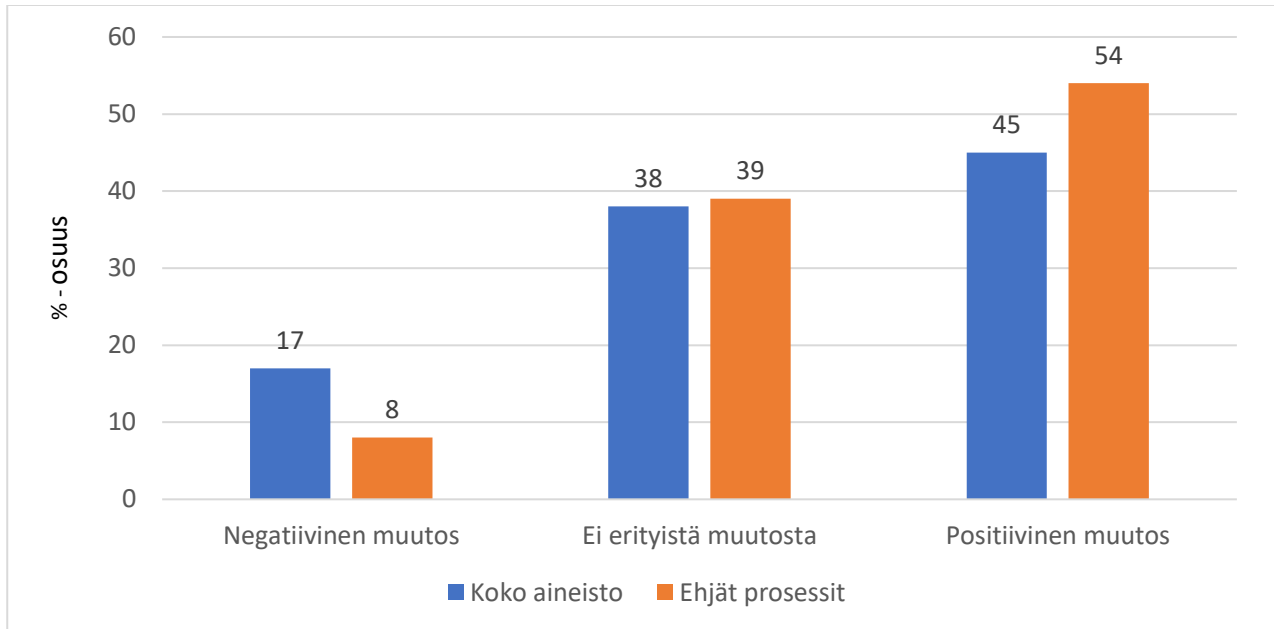
3.4.3 Pidä kiinni® -työ kokonaisuudessaan

Pidä kiinni® -työhön sisältyvissä toiminnoissa (Pidä kiinni® -avopalvelut ja Pidä kiinni® -ensikotitoiminta) koko aineiston tasolla kolmiportaisella luokittelulla tarkasteltuna koettu hyvinvointi on parantunut 45 prosentissa asiakasprosesseja. Havaittavaa muutosta koetussa hyvinvoinnissa ei ole tapahtunut 38 prosentissa tapauksista. 17 prosentissa tapauksista koettu hyvinvointi on heikentynyt asiakasprosessin aikana. Kahta viimeksi todettua tulosta voi selittää se, että tähän toimintamuotoon ohjautuvilla asiakkaila elämäntilanteeseen kietoutuu päihdeongelmien lisäksi usein monia samanaikaisia ongelmia. Niistä kuntoutuminen vaatii riittävän pitkää kuntoutusjaksoa. Tarkastelujakson pituus ei riitä yksittäisten asiakkaiden kohdalla muutokseen. Lisäksi koetun hyvinvoinnin heikentyminen voi liittyä siihen, että kuntoutuksen aikana asiakas on tullut tietoiseksi omasta tilanteestaan, mutta kuntoutumisprosessi on vielä kesken. (Vrt. Pajulo 2010.) Kun tarkastelu rajataan ehjien prosessien aineistoon (n=13), tilanne muuttuu paremmaksi: 54 prosentissa tapauksista muutos on positiivinen, 39 prosentissa tapauksista ei ole tapahtunut erityistä muutosta ja 8 prosentissa tapauksista muutos on negatiivinen. Pienen tapausmäärän vuoksi ehjien prosessien muutos on vain suuntaa antava, mutta

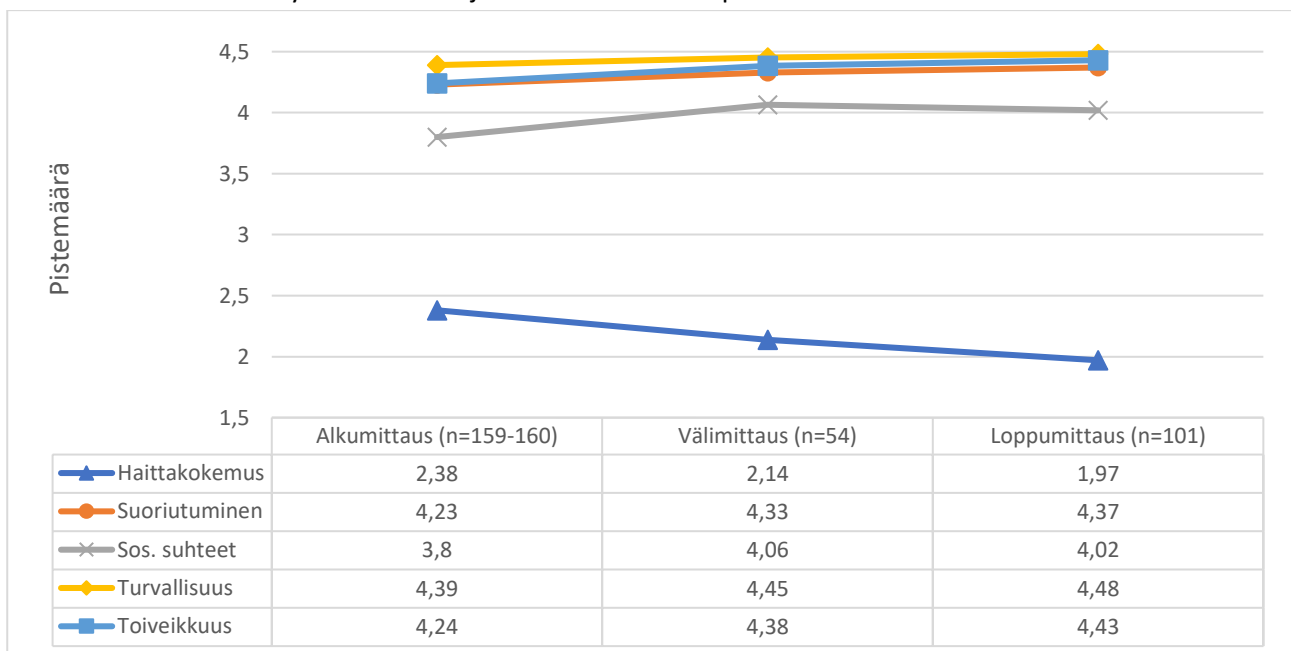
oletettavasti oikeamman suuntainen kuin kokonaisaineiston antama kuva. Tätä tukevat kokonaistarkaste-
luista ja muista työmuodoista tehdyt havainnot.

Kuvio 17. Summamuuttujan muutoksen kolmiportainen luokitus koko aineistolle ja ehjien prosessien ai-
neistolle Pidä kiinni® -työssä.

Seuraavassa kuviossa on kuvattu Pidä kiinni® -työn vaikutusta Vaikuttavuus esiin -mittarin osamuuttujien keskiarvoja käyttäen. Kaikilla osamuuttujilla tarkasteltuna asiakkaan kokema hyvinvointi parantuu. Haittaa kuvaavan muuttujan arvo pienentyy, eli haitan kokemus vähenee, ja muiden muuttujien (suoriutuminen, toi-
veikkuus, turvallisuus) arvot kasvavat hieman.

Kuvio 18. Pidä kiinni® -työn osamuuttujakohtaiset keskiarvoprofiilit.

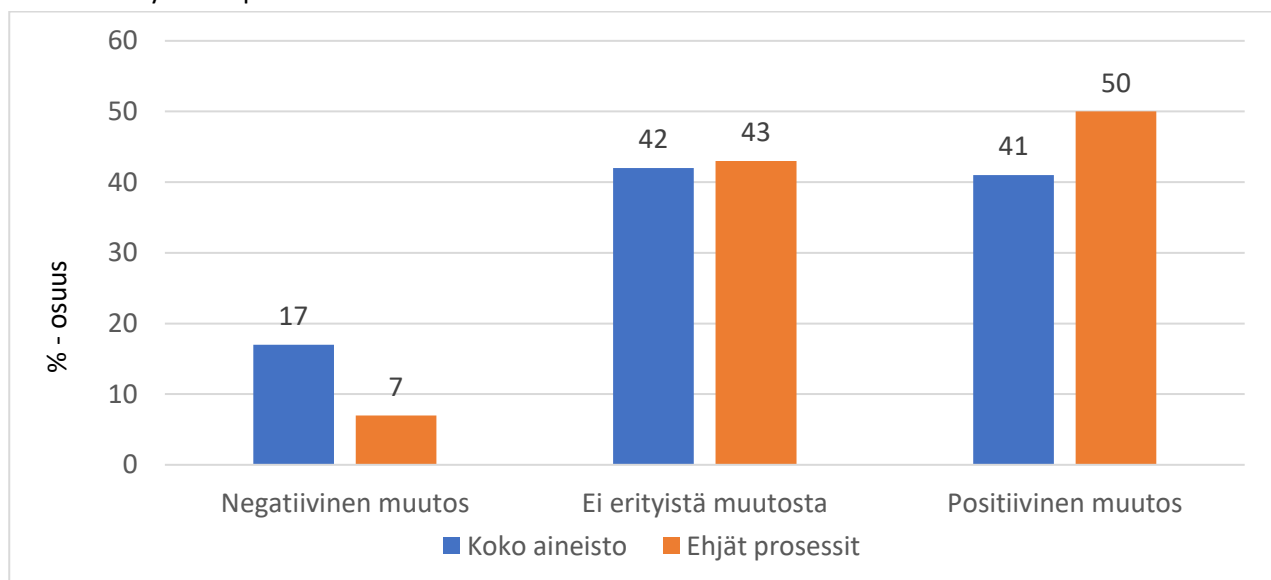

Huomionarvoista on, erityisesti haittamuuttujan kuvaaja, mutta myös sosiaalisten suhteiden kuvaaja, asettuu muita osamuuttujia alhaisemmalle tasolle. Sosiaalisten suhteiden kuvaajan alhaiselle tasolle voi olla selityksenä se, että päihkeitä käyttävillä vauvaa odottavilla perheillä ja vauvaperheillä monet sosiaaliset suhteet ovat päihderiippuvuuden vuoksi katkenneet tai niihin liittyy kielteisiä kokemuksia. Korkeimmalla ja yleisesti ottaen korkeana pidettävällä lähtötasolla on turvallisuus. Päihdeongelmista kärsivät naiset joutuvat usein omassa verkostossaan väkivallan ja hyväksikäytön kohteeksi ja palvelun piiriin pääseminen voi sinänsä jo lisätä turvallisuuden kokemusta (vrt. Granfelt 1998). Loppumittauksessa suurin muutos on koetun haitan pienentyminen (loppu- ja alkumittauksen erotus on -0,41), mikä on tärkeä tulos vaikutuksen näkökulmasta. Sen jälkeen eniten kohentuvat sosiaaliset suhteet (0,22) ja toiveisuus (0,19) sekä jonkin verran myös suoriutuminen (0,14). Vähiten muutosta tapahtuu turvallisuuden kokemuksessa (0,09), mutta kuten todettu, jo sen lähtötaso on huomattavan korkea.

3.4.4 Vauvatyön avopalvelut

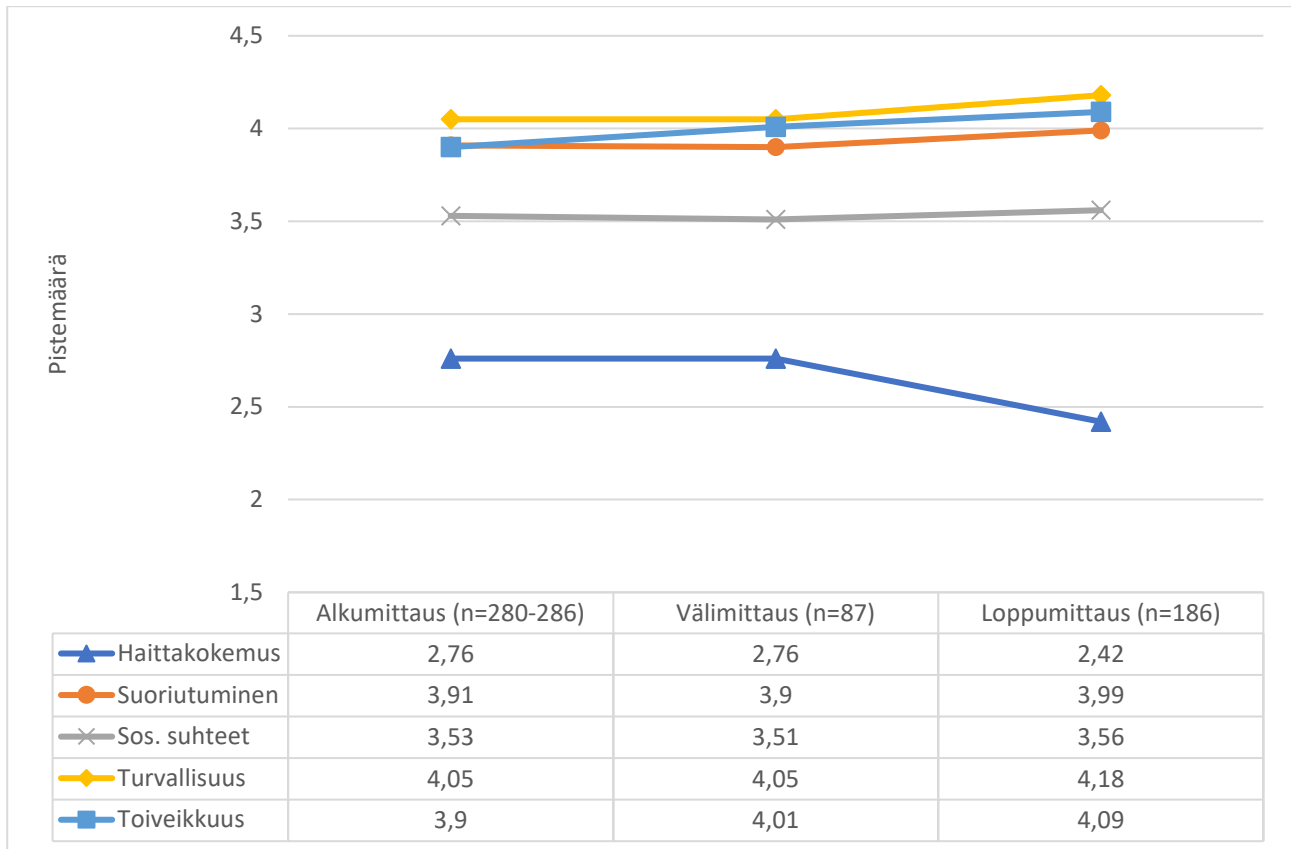
Vauvatyön avopalveluihin sisältyvissä toiminnoissa (Baby blues -toiminta, päiväryhmätoiminta ja Pidä kiinni® -avopalvelut) kokonaistarkastelussa kolmiportaisella luokittelulla tarkasteltuna 41 prosentissa asiakasprosesseja koettu hyvinvointi on parantunut. Mittarilla havaittavaa merkittävää muutosta koetussa hyvinvoinnissa ei ole tapahtunut 42 prosentilla. 17 prosentissa tapauksista koettu hyvinvointi on heikentynyt asiakasprosessin aikana. Kun tulosta tarkastellaan ehjien prosessien aineistolla, tilanne muuttuu paremmaksi: koettu hyvinvointi on parantunut 50 prosentissa asiakasprosesseista, erityistä muutosta siinä ei ole tapahtunut 43 prosentissa ja se on heikentynyt vain seitsemässä prosentissa.

Kuvio 19. Summamuuttujan muutoksen kolmiportainen luokitus koko aineistolle ja ehjien prosessien aineistolle vauvatyön avopalveluissa.

Seuraavassa kuviossa on kuvattu vauvatyön avopalveluja Vaikuttavuus esiin -mittarin osamuuttujittain. Lähtötilanteessa matalimmalla tasolla ovat haittakokemus ja sosiaaliset suhteet. Korkeimmalla lähtötasolla on turvallisuus.

Kuvio 20. Vauvatyön avopalvelujen osamuuttujakohtaiset keskiarvoprofiilit.

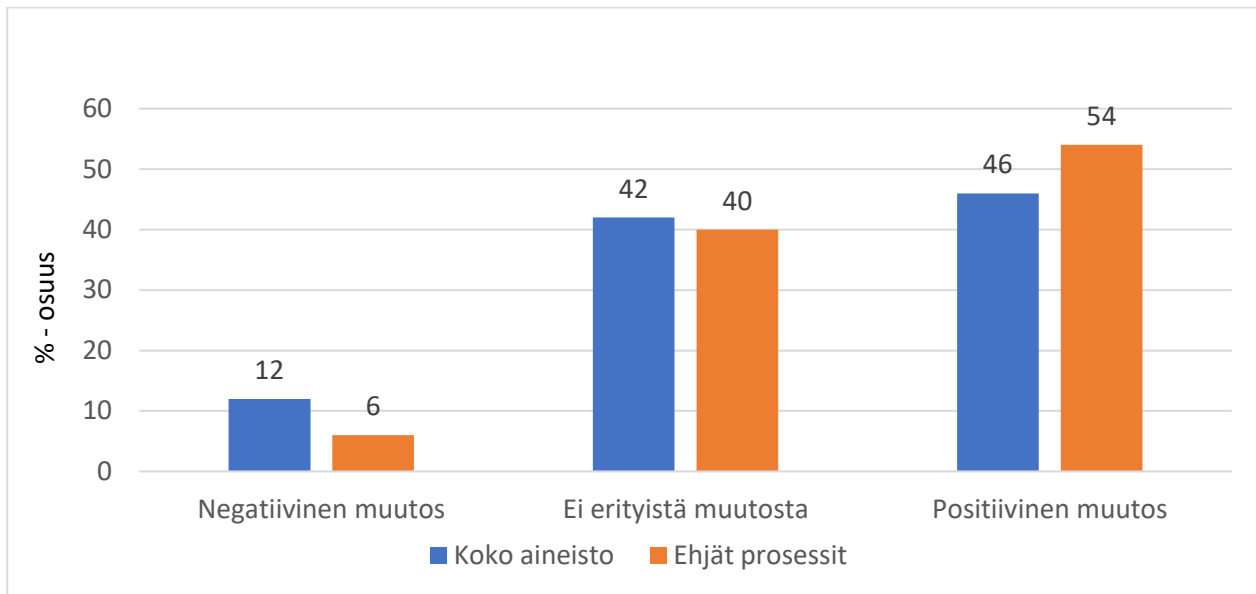

Haittaa mittaavan muuttujan kuvaaja sijoittuu muita muuttujia selvästi alhaisemmalle tasolle. Haitan kokemus pienenee ja muut muuttujat (suoriutuminen, toiveisuus, turvallisuus) nousevat kimpuna lukuun ottamatta sosiaalisten suhteiden osa-alueetta, joka on alemmalla lähtö- ja lopputasolla. Loppumittauksessa suurinta muutosta tapahtuu koetussa haitassa (-0,34), mitä voidaan pitää oleellisimpana osamuuttujana muutoksen osoittamisessa. Sen jälkeen eniten kohentuvat toiveisuus (0,19) ja turvallisuus (0,13). Vauvan odotus ja syntymä lisäävät toiveikkuutta elämässä ja tuen saaminen tähän tilanteeseen voi vahvistaa kokemusta edelleen. Vähiten muutosta tapahtuu suoriutumisessa (0,08) ja erityisesti sosiaalisissa suhteissa (0,03).

3.4.5 Ympäri vuorokautinen vauvatyö

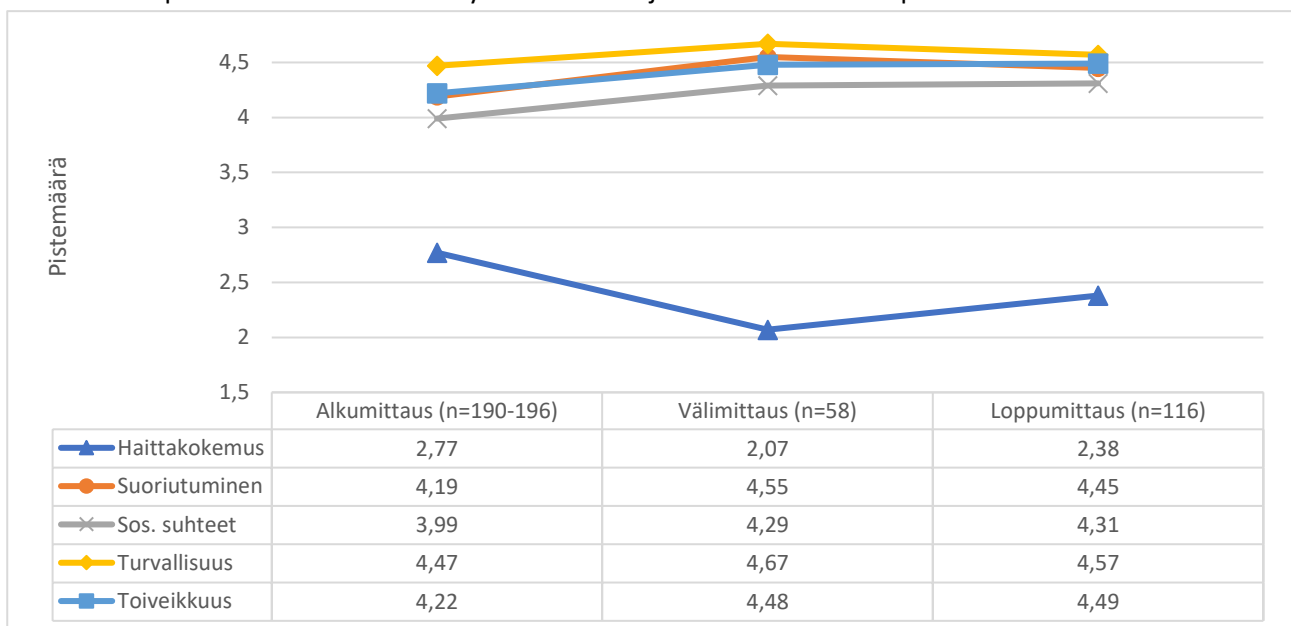
Ympäri vuorokautiseen vauvatyöhön sisältyvissä toiminnoissa eli ensikotitoiminnassa ja Pidä kiinni® -ensikodeissa kokonaisaineistoa kolmiportaisella luokittelulla tarkasteltaessa koettu hyvinvointi on parantunut 46 prosentissa asiakasprosesseja. Muutosta koetussa hyvinvoinnissa ei ole tapahtunut 42 prosentissa tapauksista. 12 prosentissa tapauksista koettu hyvinvointi on heikentynyt asiakasprosessin aikana. Tarkasteltaessa ehjiä prosesseja muutos on kuitenkin suurempi: positiivinen muutos on tapahtunut 54 prosentissa tapauksista, 40 prosentissa tapauksista ei ole tapahtunut muutosta ja vain kuudessa prosentissa tapauksista koetun hyvinvoinnin muutos on negatiivinen.

Kuvio 21. Summamuuttujan muutoksen kolmiportainen luokitus koko aineistolle ja ehjien prosessien aineistolle ympärivuorokautisessa vauvatyössä.

Seuraavassa taulukossa ja kuviossa on kuvattu vauvatyön ympärivuorokautisia palveluja Vaikuttavuus esiinmittarin osamuuttujittain käyttäen keskiarvotarkasteluja eri mittauspisteissä. Lähtötilanteessa matalimmalla tasolla ovat haittakokemus ja sosiaaliset suhteet. Korkeimmalla lähtötasolla on turvallisuus. Haittaa-kuvaaavan muuttujan arvo pienenee ja muiden muuttujien (suoriutuminen, toiveikkuus, turvallisuus ja sosiaaliset suhteet) kuvaajat nousevat tiiviinä joukkona ylöspäin lähtötasolta lopputasolle. Loppumittauksessa arvot ovat pienemmät kuin välimittauksessa, mutta tämä selittyy ainakin osittain välimittausaineiston pienestä koosta johtuvalla satunnaisvaihtelulla. Loppumittauksessa suurinta muutosta tapahtuu koetussa haitassa (loppu- ja alkumittauksen erotus = -0,39). Sen jälkeen eniten kohentuvat sosiaaliset suhteet (0,32), suoriutuminen ja toiveikkuus (0,27). Vähiten muutosta tapahtuu turvallisuudessa (0,1).

Kuvio 22. Ympärivuorokautisen vauvatyön osamuuttujakohtaiset keskiarvoprofiilit.

3.5. Mittarin esiin nostamat erot työmuotojen ja osamuuttujien välillä

3.5.1 Asiakkaiden lähtötilanteet työmuodoittain

Seuraavaksi tarkastellaan ja vertaillaan erikseen asiakkaiden lähtötilannetta eli tilannetta alkumittauksessa. Alkumittauksessa asiakas on juuri saapunut palveluun tai ollut palvelun piirissä jonkin aikaa ja hänelle tehdään ensimmäinen Vaikuttavuus esiin -mittaus. Osa koko aineiston asiakkaista oli itse asiassa ollut Ensi- ja turvakotien liiton yhdistyksen asiakkaana jo hyvinkin pitkään — jopa kuukausia — ennen kuin heille tehtiin ensimmäinen mittaus. On siis voinut syntyä isohko viive alkumittauksessa. Tällaisia tapauksia kertyi aineistoon erityisesti Vaikuttavuus esiin- mittarin käyttöönottovaiheessa. Mittausviive palveluun saapumisen ja ensimmäisen mittauksen välillä todennäköisesti saa asiakkaan antamaan positiivisempia arvioita kuin silloin, jos mittaus tehtäisiin heti palveluun saavuttaessa.

On mahdollista, että asiakas on saanut ennen saapumistaan palveluun myös muita palveluja tai tukitoimia. Silloin ensimmäinen mittaus ei aina kuvaakaan tilannetta, jossa asiakas saapuisi palveluun tai tuen piiriin ensimmäistä kertaa.

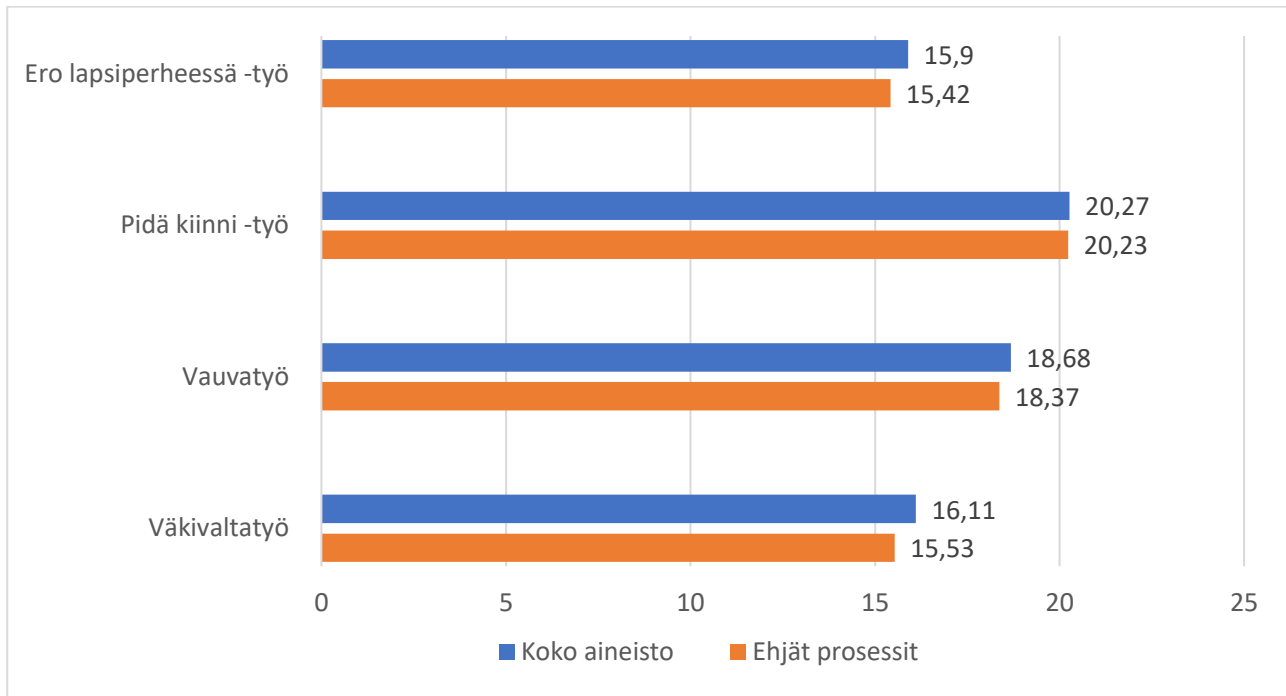
Eri työmuodoissa asiakaskunnan elämänhistoriat, lähtötilanteet ja taustat ovat erilaisia. Asiakkaat tulkitsevat mittaria ja antavat arvion omasta elämäntilanteestaan ja kontekstistaan käsin. Ylipäätään on tarpeellista tunnistaa, että työmuotojen sisältö ja tavoitteet poikkeavat toisistaan. Tarkoituksena ei ole vertailla eri työmuotojen vaikuttavuutta. Tällaiseen tarkasteluun ei ole perustetta, koska eri työmuodoissa työn kohteena olevat ilmiöt ovat erilaisia.

Mittarin esiin nostamia eroja tarkastellaan suhteutettuna kuhunkin työmuotoon liittyvään ilmiöön. Mietitään sitä, millaiset asiat itse ilmiössä ja siihen liittyvässä dynamiikassa selittävät mittarin erilaista ”käyttäytymistä” eri työmuotojen kohdalla. Tämä tarkastelu tukee mittarin validiteetin tarkastelua. Oletettavaa on, että mittari voi olla myös herkempi tunnistamaan tai tavoittamaan joissakin työmuodoissa tapahtuvia muutoksia. Oppimisen ja ymmärtämisen kannalta on tärkeää vertailla mittarin tuottamia eroja, vaikka työmuotojen välillä onkin eroavaisuuksia ja vertailussa on otettava huomioon itse kohdeilmiöön liittyviä tekijöitä.

Se, kuinka pian toimintaan mukaan tuleminen jälkeen alkumittaus tehdään, vaihtelee aineistossa. Kyseessä on kuitenkin asiakkaalle tehty ensimmäinen mittaus asiakasprosessin aikana. Alkumittauksen eli lähtötilanteen Vaikuttavuus esiin -mittarin koko aineiston summamuuttujan keskiarvo on 16,73 (n=2514) pistettä (asteikolla, jossa minimi on 5 ja maksimi 25). Väkivaltatyön osuus aineistosta on niin suuri (69 prosenttia), että se hallitsee kokonaiskeskiarvoa. Kun lasketaan keskiarvo siten, että kaikki työmuodot saavat saman painoarvon, keskiarvo on noin 17,74 pistettä. Jos oletetaan, että osamuuttujien mitta-asteikossa (vaihteluväli oli 1–5) luku 3 tarkoittaa keskimääräistä tai ”neutraalia”, voidaan tehdä joitain varovaisia päätelmiä lähtötasosta. Summa-asteikolla keskimääräistä tai neutraalia vastausta tarkoittaa pistemäärä 15 (5 kysymystä x 3), joten asiakkaat arvioivat keskimääräisen lähtötilanteensa olevan neutraalin paremmalla puolella (keskiarvo 16,73 tai 17,74, laskutavasta riippuen).

Työmuodoittain (ks. seuraava kuvio) tarkasteltuna lähtötason pistemäärissä on eroa. Ero lapsiperheessä -työssä summamuuttujan pistemäärän lähtötaso on kaikkein alhaisin (15,90), mitä selittänee se, että avioero on kokijalleen akuutti kriisi, joka näkyy väistämättä oman tilanteen arvioinnissa ja subjektiivisessa hyvinvoinnissa. Lähtötilanteen pistemäärä ei väkivaltatyössä ole juuri korkeammalla (16,11) kuin eroauttamisessa.

Kuvio 23. Vaikuttavuussummamuuttujan koko aineiston keskiarvot työmuodoittain alkutilanteessa (alkumittaus) koko aineistolla ja ehjien prosessien aineistolla tarkasteltuna.

Väkivaltatyön avopalveluihin tullaan tilanteessa, jossa sekä väkivallan kokijoilla että tekijöillä on tarve saada väkivalta katkaistua ja erityisesti kokijoilla kokemusta turvallisuudesta parannettua. Vaikka väkivalta on voinut jatkua parisuhteessa vuosia ja joissakin tilanteissa siitä on ollut ylisukupolvisia kokemuksia, jokin akuutti asia on saanut lähtemään hakemaan apua. Nämä asiat todennäköisesti näkyvät väkivaltaa kokeneiden koettun hyvinvoinnin alhaisessa lähtötasossa. Vauvatyössä summamuuttujan keskimääräinen lähtötaso on 18,68, joka on edellisiä jo selvästi korkeampi arvo. Kaikkein korkein lähtötaso on Pidä kiinni® -työssä (20,27). Vauvatyössä ja Pidä kiinni -työssä toiminnan ja tuen piiriin tullaan usein siinä vaiheessa, kun tukea on jo saatu joltain muulta taholta, jolloin lähtötilanne Ensi- ja turvakotien liiton toiminnan pariin tultaessa on parempi kuin väkivalta- tai erotilanteessa. Voi olla myös niin, että vaikka tilanne olisikin vaikea, vauvan odotus tai synnytys koetaan myönteisenä ja omaan elämään toiveikkautta lisäävänä asiana. Työmuodoittain alimman ja ylimmän lähtötason ero on siis 4,37 pistettä. Tämä tarkoittaa keskimäärin lähes yhden pisteen eroa jokaisessa osamuuttujassa. Eri työmuotojen pistemäärien väliset erot lähtötilanteessa ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p < 0,001$) kaikkien muiden työmuotojen paitsi väkivaltatyön ja Ero lapsiperheessä -työn välillä. Näiden kahden työmuodon välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa.⁸

Lähtötilanne näyttää erilaiselta myös riippuen siitä, mitä aineistoa käytetään. Ehjien prosessien aineistolla tarkasteltuna lähtötilanteen keskiarvot ovat matalampia kuin koko aineistolla. Tämä on loogista, sillä ehjien prosessien aineistossa viivästyneet mittaustulokset on rajattu pois, jolloin alkutilanteessa ei näy vielä annetun palvelun vaikutusta samoissa määrin kuin koko aineistolla tehdyssä tarkastelussa. Ero ehjien prosessien

⁸ Lähtö- eli alkutilanteen työmuodoittaisten summamuuttujien pistemäärien erojen tilastollinen merkitsevyys testattiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä. Varianssianalyysin omnibustesti eli koko mallin testi osoittautui tilastollisesti erittäin merkitseväksi (Welchin testisuureen arvo oli 148,031, $df = 3$ ja $p < 0,001$). Kaikkien muiden työmuotojen kuin väkivaltatyön ja Ero lapsiperheessä -työn parittaiset erot eli niin sanotut kontrastit osoittautuivat tilastollisesti erittäin merkitseviksi ($p < 0,001$). Väkivaltatyön ja Ero lapsiperheessä -työn kontrastin p-arvo oli 0,805. (Klemelä 2021, 26–32.)

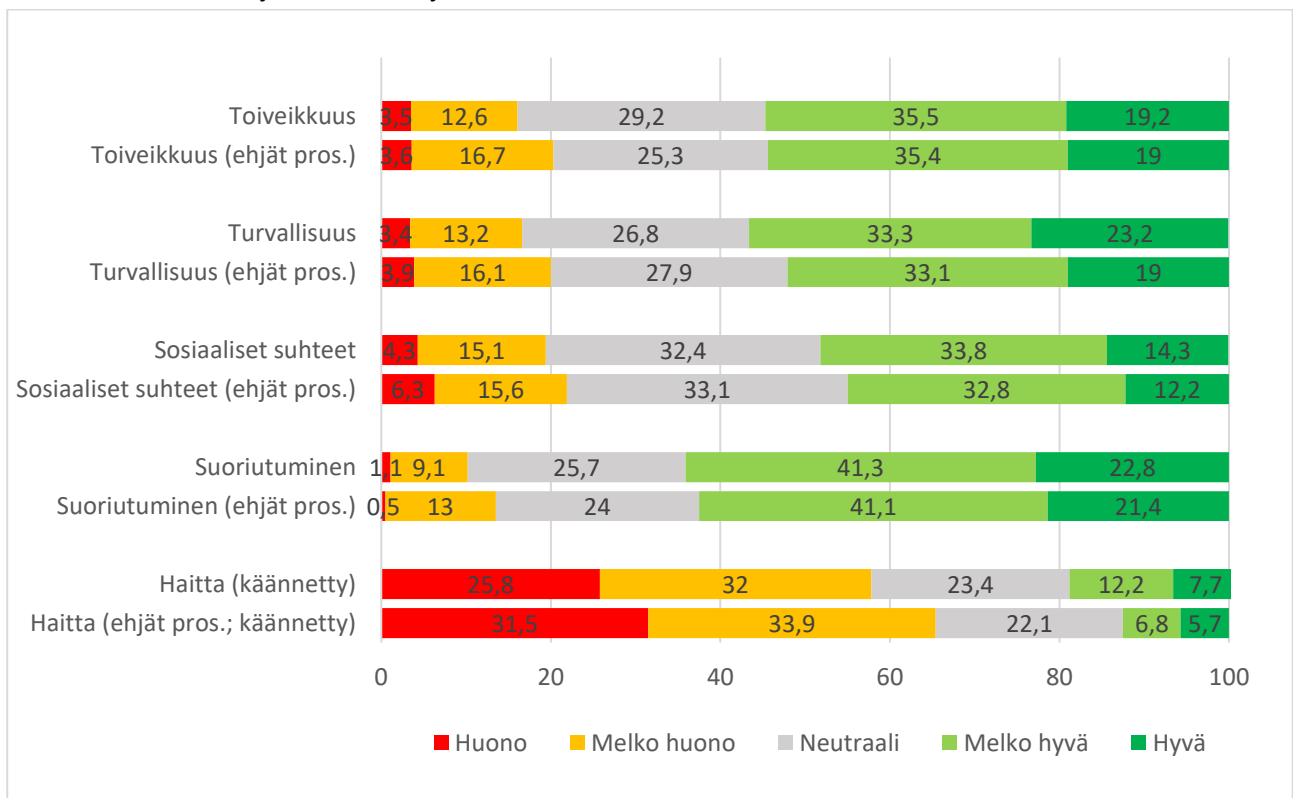
aineiston ja koko aineiston välillä on puolen pisteen luokkaa väkivaltatyössä ja Ero lapsiperheessä -työssä. Vauvatyössä erotus on noin 0,3 pistettä. Pidä kiinni® -työssä eroa ehjien prosessien ja koko aineiston lähtötason keskiarvojen välillä ei käytännössä ole. Tätä voi selittää se, että palveluun tullaan usein jonkin muun palvelun, esimerkiksi katkaisuhoidon, kautta.

On kiinnostavaa tarkastella, miten vaikuttavuus esiin -summamuuttujan lähtötason arvo koostuu osatekijöistä, eli osamuuttujista, jotka ovat haitta, suoriutuminen, sosiaaliset suhteet, turvallisuus ja toiveikkaus. Ensimmäiseksi tutustumme osamuuttujien vastausfrekvensseihin alkutilanteessa. Alla oleva kuvio esittää frekvenssit palkkimuodossa sekä koko aineiston että ehjien prosessien osalta.

Näemme kuvioista, että ehjien prosessien aineistossa huono- ja melko huono -vastausten yhdistetty määrä on kauttaaltaan suurempi kuin koko aineistossa. Melko hyvä- ja hyvä -vastausten yhdistetty määrä taas on ehjissä prosesseissa kauttaaltaan pienempi kuin koko aineistossa. Havainto ehjien prosessien koko aineistoa negatiivisemmasta alkutiluksesta on yhteensopiva aiempien havaintojemme kanssa.

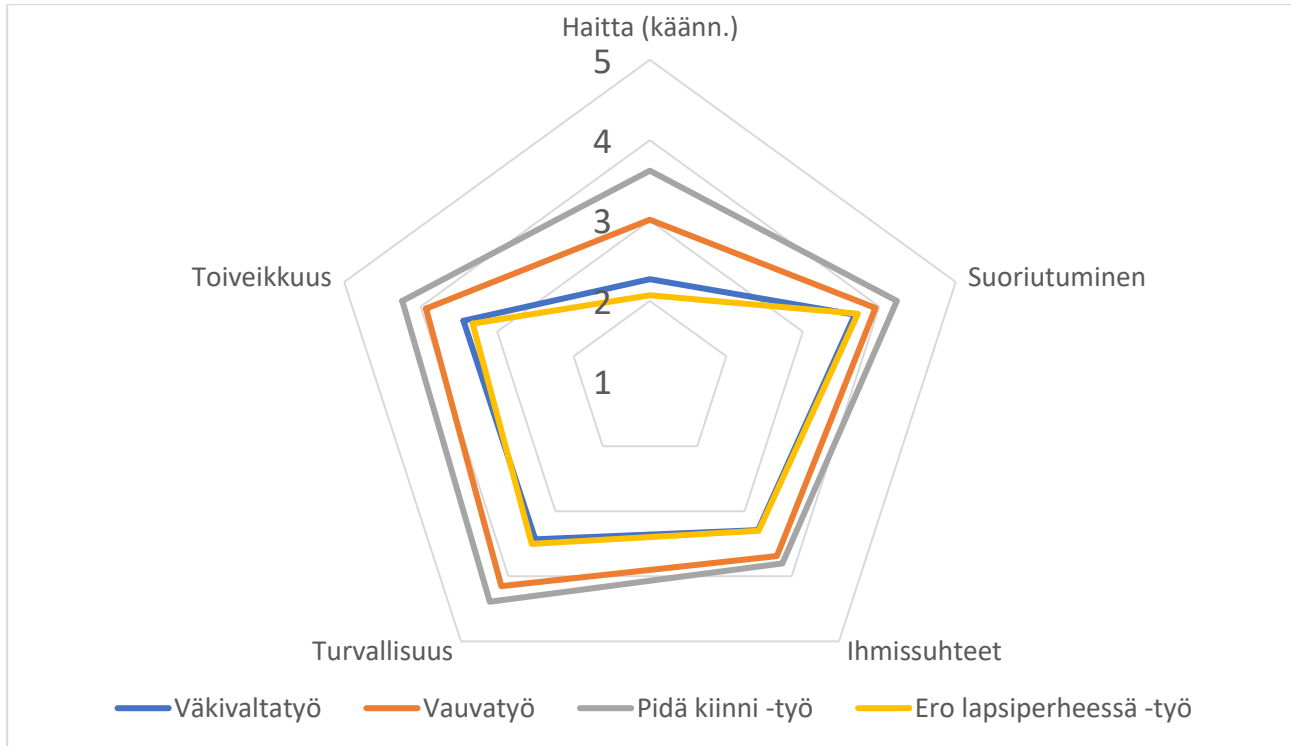
Koettua haittaa kuvaava frekvenssipalkki erottuu selvästi muiden joukosta. Vastaajista jopa 2/3:n kohdalla tilanne on koetun haitan suhteen huono tai melko huono. Hyvä tai melko hyvä se on koko aineiston kohdalla alle 20 prosentilla ja ehjissä prosesseissa reilulla 10 prosentilla. Koetun haitan jälkeen huonoimmalla lähtötasolla näyttäisivät olevan sosiaaliset suhteet. Suoriutumisen kokemuksen taas voi ajatella olevan yllättävänkin myönteinen Vaikuttavuus esiin -mittausten alkutilanteessa: vain jonkin verran yli 10 prosenttia vastaajista kokee suoriutumisen huonoksi tai melko huonoksi.

Kuvio 24. Osamuuttujien frekvenssijakaumat alkumittauksessa.

Syvennetään tarkastelua niin sanotun timanttikuvion eli tutkakuvion avulla (ks. seuraava kuvio ja siihen liittyvä taulukko 5). Tutkimme osamuuttujien keskiarvoja työmuodoittain alkumittauksessa.

Kuvio 25. Osamuuttujien keskiarvot työmuodoittain alkumittauksessa

Kuviossa kukin osamuuttuja on merkitty viisikulmion yhteen kärkeen. Monikulmion kärki tarkoittaa arvoa 5 ja keskipiste arvoa 1. Kuvion sisälle on piirretty joukko pienempiä monikulmioita – yksi kullekin työmuodolle. Työmuotojen viisikulmioiden kärjet sijoittuvat osamuuttujakohtaisten pistemääräkeskiarvojen kohdalle, ja kärjet on yhdistetty viivoilla. Nämä pienemmät epäsymmetriset viisikulmiot ison symmetrisen viisikulmion sisällä havainnollistavat nopeasti ymmärrettävässä muodossa, miten paljon pisteitä kukin osamuuttuja saa kunkin työmuodon kohdalla ja miten työmuodot sijoittuvat toistensa suhteen.

Kuviosta ja alla olevasta taulukosta nähdään havainnollisesti, että suoriutumisen, sosiaalisten suhteiden, turvallisuuden ja toiveikkouden osamuuttujien kohdalla Ero lapsiperheessä -työ ja väkivaltatyö ovat profiililtaan hyvin samankaltaisia. Kaikki osamuuttajat saavat arvoja, jotka sijoittuvat 3,5 pisteen molemmin puolin, ja näiden työmuotojen arvot ovat hyvin lähellä toisiaan.

Taulukko 5. Osamuuttujien keskiarvot työmuodoittain alkutilanteessa (ensimmäinen mittaus).

	Haitta	Haitta (käänt.)	Suoriutuminen	Sos. suhteet	Turvallisuus	Toiveikkuus
Väkivaltatyö	3,73	2,27	3,68	3,29	3,43	3,44
Vauvatyö	2,99	3,01	3,95	3,69	4,15	3,93
Pidä kiinni® -työ	2,38	3,62	4,23	3,8	4,39	4,24
Ero lapsip. -työ	3,93	2,07	3,72	3,3	3,5	3,32
Keskiarvo (suora)	3,55	2,45	3,76	3,39	3,6	3,54

Vauvatyö sijoittuu suoriutumisen, sosiaalisten suhteiden, turvallisuuden ja toiveikkouden osalta johdonmukaisesti korkeammalle lähtötasolle kuin Ero lapsiperheessä -työ ja väkivaltatyö. Lähtötason pistemäärät vaihtelevat välillä 3,69–4,15. Kaikkein korkeimmalle lähtötasolle – jälleen johdon- ja yhdenmukaisesti aiemmin

käsiteltyihin työmuotoihin verrattuna – sijoittuu Pidä kiinni® -työ. Sen kohdalla osamuuttujan arvot ovat välillä 3,80–4,39. Pidä kiinni® -yksiköiden, erityisesti PK-ensikotien, tuloksia voi selittää se, että Pidä kiinni® -jaksot ovat pääsääntöisesti pidempiä, ja lisäksi se, että Pidä kiinni® -hoitojärjestelmässä on selkeä, yhtenäinen rakenne ja suurempi henkilökuntamitoitus. Henkilökunnalla on myös yhteneväiset työskentelyä vahvistavat asiakastyöhön tai yhteisökuntoutukseen liittyvät lisäkoulutukset. Lisäksi auditoinnit tehdään säännöllisesti joka toinen vuosi ja sertifikaattikäytäntö luo paineen huolehtia laatujärjestelmän toteutumisesta kaikissa yksiköissä.

Kaiken kaikkiaan ja kokonaisuutena ottaen suoriutumisen, sosiaalisten suhteiden, turvallisuuden ja toiveikkuuden lähtötasoja ei voi pitää huonoina. Koko ajan liikutaan tasolla, joka ylittää mitta-asteikon [1–5] määrittämisen puolivälin eli arvon 3. Jos vastaajat ovat pitäneet arvoa 3 eräänlaisena neutraalina arvona, ollaan jo lähtötilanteessa siis positiivisen puolella.

Aiemmin tehdyt havainnot vaikuttavuussummamuuttujan koko aineiston keskiarvoista työmuodoittain alkutilanteessa kertautuvat ja tarkentuvat nyt osamuuttujittaisessa tarkastelussa. Väkivaltatyö ja Ero lapsiperheessä -työ ovat yhdessä kaikkein alimmalla tasolla alkumittauksessa. Vauvatyön kohdalla lähtökohdat näyttävät valoisammilta ja pistemäärät ovat vastaavasti johdonmukaisesti korkeampia. Kaikkein positiivisin lähtötaso on kuitenkin Pidä kiinni® -työssä, mitä voi selittää pitkälti se, että päihteitä käyttävät lasta odottavat perheet ja vauvaperheet harvoin tulevat suoraan Pidä kiinni® -hoitojärjestelmän piiriin, vaan sitä edeltää etsivän työn toiminnoissa mukana oleminen ja katkaisuhoidonjakso tai muu vastaava hoitojakso jonkin toisen tahon palvelussa. Osin voi olla kysymys myös siitä, että kuntoutuksen alkuvaiheessa on tarve pitää yllä pärjäämisen mielikuvaa, eikä omaa tilannetta ja siihen liittyviä ongelmia vielä tunnusteta. Tätä tulkintaa tukee myös se, että niissä tilanteissa, joissa mittaria on käytetty useita kertoja, koettu hyvinvointi notkahtaa alaspäin alkuvaiheen jälkeen. Pidä kiinni® -työssä koetun hyvinvoinnin notkahdukseen alkuvaiheen jälkeen voi vaikuttaa myös se, päihteiden käytön lopettamisen jälkeen esiin voi nousta huonovointisuutta ja oireilua, jota on pyritty aiemmin hoitamaan tai turruttamaan päihteillä.

Haittaa kuvaavaa muuttujaa on syytä tutkia erikseen, koska se poikkeaa muista osamuuttujista sisällön suhteen ja koska se esitetään edellisessä kuviossa tavalla, joka vaatii hieman täsmentämistä.⁹ Haittaa kuvaava osamuuttuja on mielenkiintoinen siksi, että sillä on kaikista osamuuttujista suurin työmuotojen välinen vaihteluväli. Tämä näkyy visuaalisesti timanttikuviossa (ks. edellinen kuvio) siten, että työmuotokohtaisten viisikulmioiden kärjet ovat haittamuuttujan kohdalla selvästi kauempana toisistaan kuin muiden muuttujien kohdalla. Ero parhaan ja huonoimman arvon välillä on varsin suuri – kokonaisuudessaan 1,55 pistettä (ks. edellinen taulukko). Pidä kiinni® -työn lähtöarvo on (käänteisellä haittamuuttujalla) näin ollen paljon korkeampi kuin Ero lapsiperheessä -työn. Pienimmillään työmuotojen välinen vaihtelu on suoriutumista kuvaavan (0,55 pistettä) ja sosiaalisia suhteita kuvaavan osamuuttujan (0,51 pistettä) kohdalla.

On hyödyllistä tutkia myös asiakkaiden sukupuolen mukaista eroa arvioinnin alkumittauksessa. Tulokset ovat nähtävissä seuraavassa taulukossa. Summamuuttujan tasolla miesten ja naisten välillä on pieni ero: miesten

---

⁹ Haittaa kuvaava muuttuja korreloi negatiivisesti muiden osamuuttujien kanssa: mitä suurempi haitta, sitä pienempi hyvinvointi muilla. Vaikuttavuus esiin -mittarin osamuuttujilla mitattuna. Timantti- eli tutkakuvioon haittaa kuvaava muuttuja on kuitenkin selkeyden vuoksi merkitty käänteisenä. Kuvioon merkityt koetun haitan arvot tarkoittavat haitan vastakohtaa: jokaisen tapauksen kohdalla arvot on laskettu vähentämällä suurimmasta mahdollisesta pistämäärästä (5) alkuperäisen haittaa kuvaavan muuttujan arvo. Tällä koetulle "anti-haitalle" on hieman vaikea antaa mitään sanallista määritelmää. "Anti-haittaa" on käytetty myös osana viidestä osamuuttujasta koottua summamuuttujaa, jotta kaikkien osamuuttujien väliset korrelaatiot ovat samansuuntaisia. Ne mitaavat samansuuntaisesti summamuuttujan kuvaamaa "kokonaishyvinvointia". (Klemelä 2021, 32–34.)

alkutilannehyvinvointi (17,07) on parempi kuin naisten (16,58). Tätä voi selittää osin se, että aineistossa on mukana myös väkivallan tekijöitä, joista suurempi osa on miehiä. Ero on osamuuttujien kohdalla johdonmukaisesti samansuuntainen sillä poikkeuksella, että miesten lähtötilanne (3,35) on sosiaalisia suhteita kuvaavan muuttujan kohdalla aavistuksen verran naisten lähtötilannetta (3,40) heikompi. Ero sosiaaliset suhteet -muuttujassa on kuitenkin hyvin pieni.

Taulukko 6. Osamuuttujien ja summamuuttujan alkumittausarvot sukupuolen mukaan tarkasteltuna.

Sukupuoli	Haitta	Haitta (käänteisenä)	Suorituksien	Sosiaaliset suhteet	Turvallisuus	Toiveisuus	Summa
Mies	3,44	2,56	3,81	3,35	3,79	3,60	17,07
Nainen	3,60	2,40	3,73	3,40	3,52	3,52	16,58
Kaikki	3,55	2,45	3,76	3,39	3,60	3,54	16,73

Seuraavaksi tarkastellaan asiakkaiden iän ja heidän hyvinvointinsa osamuuttujittaisen alkumittauspistemäärän yhteyttä. Ikämuuttuja on analyysissä jaettu kolmeen luokkaan: alle 30-vuotiaat, 30–39-vuotiaat ja yli 40-vuotiaat. Hyvinvoinnin lähtötaso heikkenee nuoremmista ikäluokista iäkkäämpiin tultaessa: alle 30-vuotiailla summamuuttujan arvo on 17,49, 30–39-vuotiailla se on 16,79 ja yli 40-vuotiailla 15,97. Osamuuttujien tarkastelu ei oleellisesti muuta kuvaa tilanteesta: ainoastaan suoritumista kuvaavan kohdalla alle 30-vuotiaat ovat alemmalla tasolla (3,78 pistettä) kuin seuraava ikäluokka, 30–39-vuotiaat (3,83 pistettä), mutta siinä ero on kohtuullisen pieni.

Taulukko 7. Osamuuttujien ja summamuuttujan alkumittausarvot ikäryhmittäin.

Ikä luokiteltuna	Haitta	Haitta (käänteinen)	Suorituksien	Sosiaaliset suhteet	Turvallisuus	Toiveisuus	Summa
Alle 30 v.	3,29	2,71	3,78	3,51	3,84	3,66	17,49
30–39 v.	3,57	2,43	3,83	3,39	3,58	3,58	16,79
Yli 40 v.	3,76	2,24	3,66	3,27	3,40	3,40	15,97
Yhteensä	3,55	2,45	3,76	3,39	3,60	3,54	16,73

Tarkastellaan sukupuolen ja ikäryhmän mukaisia summamuuttujan jakaumia vielä työmuodoittain. On oletettavissa, että eri työmuotoihin tullaan mukaan jonkin verran erilaisissa kokonaistilanteissa. Seuraavasta taulukosta havaitsemme, että, väkivaltatyössä miesten summamuuttujan lähtökeskiarvo (16,83) on yli pisteen suurempi kuin naisten (15,74). Vauvatyössä miesten summamuuttujan lähtökeskiarvo (20,97) on peräti 2,5 pistettä naisten vastaavaa arvoa (18,42) korkeampi. Pidä kiinni® -työssä sukupuolten summamuuttujien lähtökeskiarvot ovat kutakuinkin samat (miehet 20,40 ja naiset 20,23), eikä Ero lapsiperheessä -työnkään kohdalla ole kovin suurta eroa (miehet 16,13 ja naiset 15,81).

Taulukko 8. Alkutilanteen summamuuttujan keskiarvot työmuodon ja sukupuolen mukaan.

Työmuoto	Sukupuoli	Haitta	Haitta (käänteine)	Suoriutuminen	Sos. suhteet	Turvallisuus	Toiveisuus	Summa
Väkivaltatyö	Mies	3,51	2,49	3,79	3,30	3,72	3,55	16,83
	Nainen	3,84	2,16	3,63	3,28	3,28	3,38	15,74
	Yhteensä	3,73	2,27	3,68	3,28	3,43	3,44	16,11
Vauvatyö	Mies	2,66	3,34	4,19	4,28	4,66	4,44	20,97
	Nainen	3,03	2,97	3,92	3,62	4,09	3,87	18,42
	Yhteensä	2,99	3,01	3,95	3,69	4,15	3,93	18,68
Pidä kiinni® -työ	Mies	2,36	3,64	4,14	3,97	4,47	4,17	20,40
	Nainen	2,38	3,62	4,25	3,75	4,37	4,26	20,23
	Yhteensä	2,38	3,62	4,23	3,80	4,39	4,24	20,27
Ero lapsiperheessä - työ	Mies	3,81	2,19	3,76	3,13	3,68	3,37	16,13
	Nainen	3,99	2,01	3,70	3,37	3,42	3,30	15,81
	Yhteensä	3,93	2,07	3,72	3,30	3,50	3,32	15,90
Yhteensä	Mies	3,44	2,56	3,81	3,35	3,79	3,60	17,07
	Nainen	3,60	2,40	3,73	3,40	3,52	3,52	16,58
	Yhteensä	3,55	2,45	3,76	3,39	3,60	3,54	16,73

Ikäjakauman vaihtelu työmuodoittain on nähtävissä seuraavassa taulukossa (taulukko 9). Työmuotoryhmäkohtaiset summamuuttujat noudattavat pääosin samaa kaavaa kuin koko aineiston summamuuttujat: alkuarvion pistemäärä laskee nuoremista ikäluokista vanhempiin tultaessa. Vauvatyön kohdalla nähdään kuitenkin poikkeus: yli 40-vuotiaiden lähtötaso (18,70 pistettä) on korkeampi kuin 30–39-vuotiaiden (18,27).

Taulukko 9. Alkutilanteen summamuuttujan keskiarvot työmuodon ja ikäryhmän mukaan.

Työmuoto		Haitta	Haitta (käännetty)	Suoriutuminen	Sos. suhteet	Turvallisuus	Toiveikkaus	Summa
Väkivaltatyö	Alle 30 v.	3,68	2,32	3,60	3,33	3,59	3,43	16,28
	30–39 v.	3,73	2,27	3,78	3,32	3,41	3,50	16,27
	Yli 40 v.	3,75	2,25	3,65	3,23	3,36	3,39	15,86
	Yhteensä	3,73	2,27	3,68	3,29	3,43	3,44	16,11
Vauvatyö	Alle 30 v.	2,93	3,07	3,97	3,77	4,18	3,95	18,86
	30–39 v.	3,16	2,84	3,94	3,49	4,08	3,89	18,27
	Yli 40 v.	2,80	3,20	3,70	3,80	4,10	3,90	18,70
	Yhteensä	2,99	3,01	3,95	3,69	4,15	3,93	18,68
Pidä kiinni®-työ	Alle 30 v.	2,38	3,62	4,30	3,78	4,44	4,23	20,37
	30–39 v.	2,42	3,58	4,15	3,83	4,35	4,26	20,14
	Yli 40 v.	2,00	4,00	4,00	3,78	4,22	4,11	20,11
	Yhteensä	2,38	3,62	4,23	3,80	4,39	4,24	20,27
Ero lapsiperheessä -työ	Alle 30 v.	3,52	2,48	3,70	3,48	3,57	3,43	16,65
	30–39 v.	3,90	2,10	3,74	3,28	3,51	3,31	15,95
	Yli 40 v.	4,05	1,95	3,70	3,27	3,48	3,30	15,70
	Yhteensä	3,93	2,07	3,72	3,30	3,50	3,32	15,90
Yhteensä	Alle 30 v.	3,29	2,71	3,78	3,51	3,84	3,66	17,49
	30–39 v.	3,57	2,43	3,83	3,39	3,58	3,58	16,79
	Yli 40 v.	3,76	2,24	3,66	3,27	3,40	3,40	15,97
	Yhteensä	3,55	2,45	3,76	3,39	3,60	3,54	16,73

3.5.2 Kokonaiskuva vaikutuksista eri työmuodoissa

Seuraavaksi tutkitaan ja vertaillaan työmuodoittain sekä työmuodot yhdessä Vaikuttavuus esiin -mittarin summamuuttujan keskiarvojen kehitystä ajassa: alkumittauksesta välimittauksen kautta loppumittaukseen.¹⁰ Alla oleva taulukko sisältää keskiarvolaskelmat. Taulukon luvuista muodostetut, työmuodoittaiset sekä yhdistetyt¹¹ summamuuttujien kuvaajat on piirretty seuraavaan kuvioon.

Taulukko 10. Summamuuttujien keskiarvojen muutokset työmuodoittain.

	Alkumittaus	Välimittaus	Loppumittaus	Loppu- ja alkumittauksen erotus
Väkivaltatyö	16,11	17,31	18,15	2,04
Vauvatyö	18,68	19,35	19,46	0,78
Pidä kiinni® -työ	20,27	21,09	21,32	1,05
Ero lapsiperheessä -työ	15,90	16,52	17,83	1,93
KAIKKI YHT.	16,73	17,81	18,62	1,89
KAIKKI YHT. (tasapainotettu)	17,74	18,57	19,19	1,45

Kaikki taulukon luvut ja kuvion summamuuttujakuvaajat näyttävät johdonmukaista hyvinvointipistemäärän kasvua mittausperiodin aikana. Tutkitaan ensin työmuodot yhdistäviä tuloksia.

Koko aineiston tasolla kaikkien työmuotojen yhdistetty alkumittauksen summamuuttujan keskiarvo on 16,73 ja loppumittauksen keskiarvo on 18,62 (ks. luku 3.1.1.1 työraportissa; Klemelä 2021). Summamuuttujan arvon muutoksen tilastollista merkitsevyyttä testattiin toistomittausten varianssianalyysillä. Analyysin tulosten mukaan havaittu muutos on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < 0,001$).¹²

Summamuuttujan arvoihin vaikuttaa se, että väkivaltatyön aineisto-osuus on hyvin suuri, noin 70 prosenttia. Jos muodostamme tasapainotetun keskiarvon ja annamme jokaiselle työmuodolle – väkivaltatyölle, vauvatyölle, Pidä kiinni -työlle ja Ero lapsiperheessä -työlle – yhtä suuren painoarvon (1/4), luvut muuttuvat. Alkumittauksen tasapainotettu keskiarvo on 17,74 ja loppumittauksen tasapainotettu keskiarvo on 19,19. Tasapainotetun keskiarvon kuvaaja piirtyy enimmillään kokonaisen pisteen korkeammalle tasolle kuin suoraan laskettu kuvaaja eli tasapainottamaton keskiarvo.

Luvuista on syytä ottaa esille kaksi erityistä asiaa. Ensinnäkin, suoraan eli tasapainottamatta laskettu keskiarvo kasvaa 1,89 pistettä alkumittauksesta loppumittaukseen ja tasapainotettu keskiarvo kasvaa 1,45 pistettä samalla mittausvälillä. Toiseksi, tasapainotetun keskiarvon mittaus tulokset ovat korkeampia kuin tasapainottamattoman. Tasapainottamatonta keskiarvoa "vetävät alas" erityisesti väkivaltatyön, mutta jossain määrin myös Ero lapsiperheessä -työn muita työmuotoja alhaisemmat mittausarvot. Merkittävintä on kuitenkin, että kaikkien työmuotojen kohdalla tapahtuu hyvinvoinnin keskiarvon kasvua, ja kasvu on voimakkainta juuri näissä alkumittauksessa matalimmalle sijoittuvissa työmuodoissa.

¹⁰ Summamuuttujia laskettaessa haittaa kuvaava muuttuja on luonnollisesti ollut käänteisessä muodossaan.

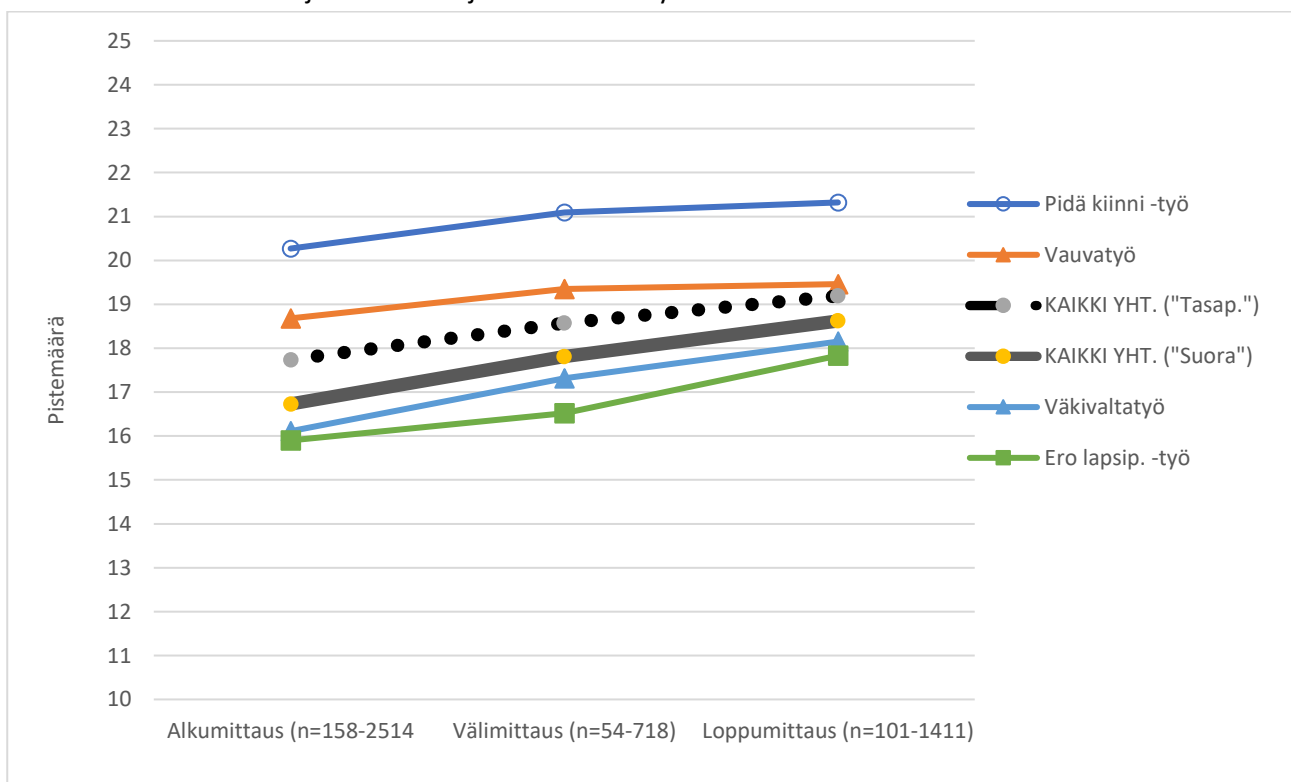
¹¹ Suoraan yhdistetyssä (kaikki yht.) keskiarvossa on mukana myös työmuoto "muut työmuodot". Tasapainotetussa keskiarvossa ovat mukana vain taulukossa näkyvät työmuodot. (Klemelä 2021, 25-26.)

¹² Varianssianalyysissä koko aineiston mallin testin tulos oli: $n = 674$, $F = 203,997$, $df = 1,780$ ja $p < 0,001$. Mittausajankohtien parittaisissa vertailuissa voitiin todeta, että jokaisen ajankohdan – ensimmäisen ja toisen, ensimmäisen ja kolmannen sekä toisen ja kolmannen – välillä oli tilastollisesti erittäin merkitsevä ero ($p < 0,001$). (Klemelä 2021, 38–40.)

Tutkitaan keskiarvojen tasoja myös ehjien prosessien aineistossa (ks. luku 3.2.1.1 työraportissa; Klemelä 2021). Ehjissä prosesseissa kaikkien työmuotojen yhdistetty alkumittauksen keskiarvo on 16,17. Arvo on siis hieman matalampi kuin koko aineiston alkumittauksen keskiarvo (16,73). Ehjien prosessien loppumittauksen kaikkien työmuotojen yhdistetty keskiarvo on 19,36. Tämä arvo on korkeampi kuin koko aineiston vastaava loppumittausarvo (18,62). Ehjien prosessien aineistolle tehdyn toistomittausten varianssianalyysin tulos oli, että muutos on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < 0,001$).¹³

Tarkastellaan myös ehjien prosessien kohdalla niin sanottua tasapainotettua keskiarvoa. Se kasvaa alkumittauksen arvosta 17,39 loppumittauksen arvoon 20,29. Ehjien prosessien kohdallakin tasapainotettu keskiarvo on mittaustasoltaan korkeammalla kuin tasapainottamaton. Tasapainottamaton keskiarvo kasvaa 3,19 pistettä ja tasapainotettu kasvaa 2,70 pistettä.

Kuvio 26. Summamuuttujien keskiarvojen muutokset työmuodoittain.¹⁴

Nyt kun olemme tarkastelleet sekä koko aineiston että ehjien prosessien keskiarvojen yleistä kehitystä, voimme vertailla niitä. Vertailussa tehdään kaksi merkittävää havaintoa. Ehjien prosessien keskiarvot kasvavat enemmän kuin koko aineiston keskiarvot. Lisäksi ehjien prosessien keskiarvot alkavat alemmalta tasolta kuin koko aineiston keskiarvot ja päätyvät korkeammalle tasolle kuin koko aineiston keskiarvot. Miten havainnot pitäisi tulkita? Näyttäisi siltä, että koko aineiston kohdalla mittauspuutteet vaimentavat havaintoa siitä, kuinka alhaalta hyvinvoinnin kehitys alkaa ja voi alkaa, ja kuinka korkealle se voi nousta. Kun tarkastellaan kokonaista asiakasprosessia alusta loppuun (ehjä prosessi), havaittu hyvinvoinnin positiivinen muutos on suurempi kuin mitä koko aineisto mittauspuutteineen osoittaa. On todennäköistä, että tulevaisuudessa,

¹³ Ehjien prosessien aineistolle tehdyn toistomittausten varianssianalyysin tunnusluvut olivat seuraavat: $n = 223$, $F = 130,714$, $df = 1,870$ ja $p < 0,001$. Kaikkien mittauspisteiden välillä oli tilastollisesti merkitsevät parittaiset erot ($p < 0,001$). (Klemelä 2021, 72–74.)

¹⁴ Kuviossa on käytetty katkaistua asteikkoa, joka alkaa pistemäärästä 10. Asteikon teoreettinen vaihteluväli on 5–25.

kun Vaikuttavuus esiin -aineistoon kertyy enemmän tapauksia ja voidaan tutkia suurempaa joukkoa ehjiä prosesseja, aineisto osoittaa suurempaa hyvinvoinnin kasvua kuin koko aineisto tässä raportissa.

Seuraavaksi tarkastelemme työmuotoja erikseen. Edellä esitetystä taulukosta 10 nähdään, että työmuotojen alkupistemäärät ovat varsin erilaisia. Luvussa 3.5.1. todettiin jo, että kaikkien muiden työmuotojen paitsi väkivaltatyön ja Ero lapsiperheessä -työn väliset pistemääräerot olivat lähtötilanteessa tilastollisesti merkitseviä. Yllä olevan kuvion mukaan myös lopputilanteen erot vaikuttavat samankaltaisilta, joskaan lopputilanteen eroja ei erikseen testattu merkitsevyydestillä.

Koko aineiston jokaiselle työmuodolle tehtiin erillinen toistettujen mittausten varianssianalyysi Vaikuttavuus -esiin mittarin summamuuttujan keskiarvojen mittaushetkien erojen tilastollisen merkitsevyyden testamiseksi. Kaikkien eri työmuotojen summamuuttujien kehitys on tilastollisesti merkitsevästi positiivista ($0,001 < p < 0,003$). Kaikkien mittauspisteiden parittaiset erot eivät kuitenkaan ole tilastollisesti merkitseviä.¹⁵

Työmuotojen välillä on eroa muutoksen suuruudessa. Vauvatyössä muutos on 0,78 pistettä ja Pidä kiinni® -työssä 1,05. Väkivaltatyössä kasvu on peräti 2,04 pistettä ja Ero lapsiperheessä -työssä 1,93 pistettä. Siksi testattiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä, ovatko työmuotojen välillä havaitut erot kokonaishyvinvoinnin kasvussa tilastollisesti merkitseviä. Selittäväenä muuttujana käytettiin loppumittauksen ja alkumittauksen erotusta. Selittäjänä oli työmuotoryhmä-muuttuja. Varianssianalyysin tulosten mukaan väkivaltatyön ja Ero lapsiperheessä -työn välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa muutoksen suuruudessa. Myöskään Pidä kiinni® - ja vauvatyön välillä ei tällaista eroa ole. Sen sijaan sekä väkivaltatyö että Ero lapsiperheessä -työ eroavat tilastollisesti merkitsevästi sekä Pidä kiinni® -työstä että vauvatyöstä. Työmuodot jakautuvat siis muutoksen suuruuden suhteen kahteen ryhmään. Analyysistä kerrotaan tarkemmin työraportissa (Klemelä 2021, 103–107).¹⁶

Kun työmuotokohtaiset havainnot vedetään yhteen, kokonaiskuva on erittäin mielenkiintoinen. Työ-muotojen lähtöpistemäärät eroavat toisistaan tilastollisesti merkitsevästi väkivaltatyötä ja Ero lapsiperheessä -työtä lukuun ottamatta. Kaikissa työmuodoissa pistemäärien kasvu alusta loppuun on tilastollisesti merkitsevää.

---

¹⁵ Työmuotoryhmäkohtaisista toistettujen mittausten varianssianalyseista saatiin seuraavaksi lyhyesti esiteltävät tunnusluvut ja tulokset. Väkivaltatyö: $n = 461$, $F = 169,904$, $df = 1,790$, $p < 0,001$. Kaikkien mittausajankohtien väliset tilastolliset erot olivat merkitseviä tasolla $p < 0,001$ – alkumittauksen ja välimittauksen, välimittauksen ja loppumittauksen, sekä alku- ja loppumittauksen. Vauvatyö: $n = 76$, $F = 7,066$, $df = 1,8$, $p = 0,001$. Alkumittauksen ja loppumittauksen välinen ero on tilastollisesti merkitsevä ($p = 0,005$), alku- ja välimittauksen eron tilastollinen merkitsevyys on ”rajalla” ($p = 0,050$) ja väli- ja loppumittauksen välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa ($p = 0,458$). Pidä kiinni® -työ: $n = 47$, $F = 6,705$, $df = 1,684$, $p = 0,003$. Alkumittaus eroaa tilastollisesti merkitsevästi välimittauksesta ($p = 0,005$) ja loppumittauksesta ($p = 0,021$). Sen sijaan välimittaus ja loppumittaus eivät eroa toisistaan tilastollisesti merkitsevällä tavalla ($p = 1,000$). Ero lapsiperheessä -työ: $n = 66$, $F = 19,471$, $df = 2$, $p < 0,001$. Alkumittauksen ja välimittauksen välillä on lähes tilastollisesti merkitsevä ero ($p = 0,063$). Alkumittauksella ja välimittauksella on molemmilla tilastollisesti merkitsevä ero loppumittaukseen ($p < 0,001$ kummassakin tapauksessa). Myös ehjien prosessien aineistolle tehtiin vastaavat toistettujen mittausten työryhmäkohtaiset varianssianalyysit. Tulokset esitetään tässä samalla tavalla tiivistetysti kuin koko aineiston kohdallakin. Väkivaltatyö: $n = 167$, $F = 112,937$, $df = 1,867$, $p < 0,0001$. Kaikkien mittausajankohtien välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero. Vauvatyön osa-aineiston koko oli jo hyvin pieni: $n = 33$. Osa-aineisto on silti analysoitavissa. Vauvatyön mallin $F = 13,741$, $df = 1,561$ ja $p < 0,001$. Vauvatyön hyvinvoinnin kasvu on tilastollisesti erittäin merkitsevää. Kaikki muut parittaiset mittauspisteiden erot olivat tilastollisesti merkitseviä, paitsi väli- ja loppumittauksen. Vauvatyön osa-aineisto pieni koko estää tekemästä vahvoja johtopäätöksiä parittaisista eroista. Ehjien prosessien Pidä kiinni® -työn osa-aineisto ($n = 10$) ja Ero lapsiperheessä -työn osa-aineisto ($n = 13$) ovat jo niin pieniä, että varianssianalyysin tulokset jätetään tässä raportoimatta. (Klemelä 2021, 74–81.)

¹⁶ Kasvunopeuden erojen varianssianalyysin keskeiset luvut olivat seuraavat: väkivaltatyön $n = 872$, Ero lapsiperheessä -työn $n = 124$, vauvatyön $n = 169$ ja Pidä kiinni® -työn $n = 89$. Koko mallin tasolla Welchin ANOVAn testisuure sai arvon 13,482, $df = 3$ ja $p < 0,001$. Väkivaltatyön ja Ero lapsiperheessä -työn välisen eron $p = 0,954$, vauvatyön ja Pidä kiinni® -työn $p = 0,999$, väkivaltatyön ja Pidä kiinni® -työn $p < 0,001$ ja vauvatyön ja Ero lapsiperheessä -työn $p = 0,007$. (Klemelä 2021, 103–107.)

Muutoksen suuruudessa on kuitenkin eroa: niissä työmuodoissa, joissa lähtöpistemäärä oli matalin, kasvu on suurempaa kuin niissä, joissa se oli korkeampi.

Havainnot ovat ymmärrettäviä siitä näkökulmasta, että väkivaltatyössä ja Ero lapsiperheessä -työssä on kyse siitä, että palvelujen tai tuen piirin saatetaan hakeutua ensimmäistä kertaa, jolloin saatu apua ja sitä kautta tilanteen helpottuminen saattaa näkyä voimakkaampana vaikutuksena. Näihin palveluihin myös haudutaan useimmiten oma-aloitteisesti. Vauvatyössä ja Pidä kiinni® -työssä sen sijaan on usein kyse pitkällä ajalla syntyneistä, jopa ylisukupolvisista sekä monista yhteen kietoutuneista erilaisista ongelmista, joihin on usein haettu apua jo aiemmin. Näihin palveluihin tullaan pääsääntöisesti yksilöllisillä maksusitoumuksilla lastensuojelun avohuollon toimenpiteenä.

3.5.3 Osamuuttujien keskiarvoprofiilien erot työmuotojen välillä

Luvussa 3.1. tarkasteltiin osamuuttujien muutosta kokonaisuudessaan, ja luvuissa 3.2–3.4 tutkittiin koko osamuuttujien joukon käyttäytymistä *kussakin työmuodossa erikseen*. Tarkastelu havainnollisti erityisesti sitä, miten haitan vähetessä muiden hyvinvoinnin ulottuvuuksien taso parani. Havaittiin myös, että osallistumisprosessien kuluessa haitta väheni suhteellisesti enemmän kuin muut hyvinvoinnin ulottuvuudet kasvoivat. Lisäksi nähtiin, että eri työmuodoissa haitan ja muiden ulottuvuuksien suhteelliset tasot vaihtelivat varsin paljon. Saadaksemme tarkemman kuvan osamuuttujien – haitan, suoriutumisen, turvallisuuden ja toiveikkouden kokemuksen sekä sosiaalisten suhteiden – suhteellisesta käyttäytymisestä *eri työmuotoja vertailtaessa* tarkastelemme seuraavaksi työmuotokohtaisten kuvioiden asemesta osamuuttujakohtaisia kuvioita.

Haitan kokemuksen erot eri työmuodoissa

Haittakokemusta ja sen eroja eri työmuotojen välillä on kuvattu seuraavassa taulukossa ja kuviossa. Osamuuttujista suurin muutos tapahtuu haittakokemusta kuvaavassa summamuuttujassa. Aineistosta suoraan lasketun, kaikki työmuodot yhdistävän haittakokemuksen summamuuttujan keskiarvo laskee 0,73 pistettä ja tasapainotettu keskiarvo 0,58 pistettä. Suoraan lasketun summamuuttujan keskiarvon lasku on toistomittausten varianssianalyysillä tutkittuna tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < 0,001$).¹⁷

Taulukko 11. Haitta-muuttujan keskiarvojen muutokset työmuodoittain.

	Alkumittaus	Välimittaus	Loppumittaus	Alku- ja loppumittauksen erotus
Väkivaltatyö	3,73	3,20	2,94	-0,79
Vauvatyö	2,99	2,70	2,70	-0,29
Pidä kiinni® -työ	2,38	2,13	1,97	-0,41
Ero lapsiperheessä -työ	3,93	3,57	3,11	-0,82
KAIKKI YHT.	3,55	3,08	2,82	-0,73
KAIKKI YHT. (tasapainotettu)	3,26	2,90	2,68	-0,58

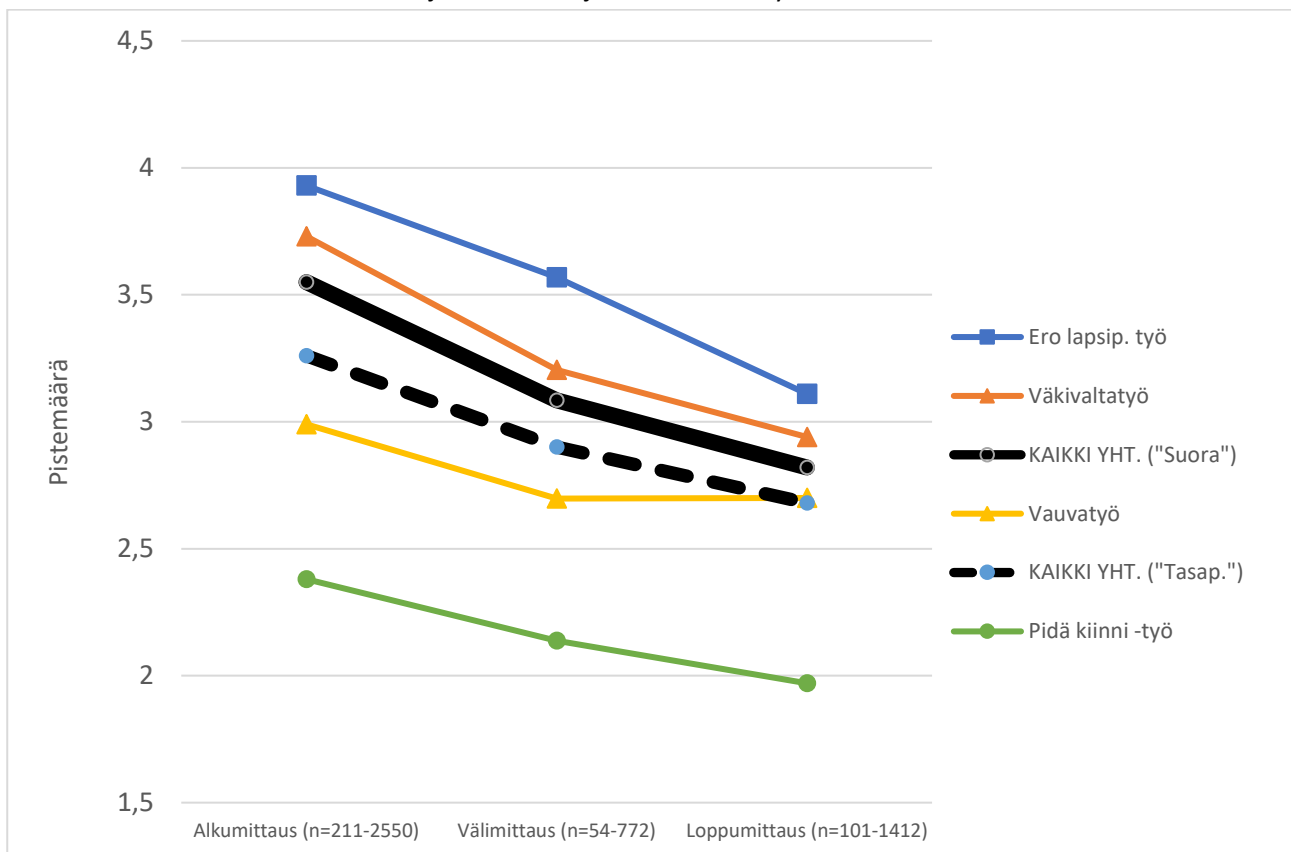
¹⁷ Toistettujen mittausten varianssianalyysi haitta-muuttujan koko aineiston summamuuttujan kehitykselle: $n = 687$, $F = 194,124$, $df = 1,875$ ja $p < 0,001$. (Klemelä 2021, 60–61.)

Haittakokemuksen vähentymistä voidaan pitää oleellisena työn vaikutuksena ja haittakokemusta hyvin toimivana vaikutusmittarina. Suurin lähtötason haittakokemus on Ero lapsiperheessä -työssä (3,93 pistettä). Väkivaltatyössä haittakokemus on kaksi kymmenystä pienempi (3,73 pistettä). Pienin lähtötason haittakokemus on Pidä kiinni® -työssä (2,38 pistettä). Pidä kiinni® -työ säilyttää asemansa väli- ja loppumittauksessa.

Jokaisen työmuodon kohdalla haittakokemus lievenee toimintaan osallistumisen edetessä. Tämä johdonmukaisuus kertoo, että haitan muutosta kuvaava Vaikuttavuus esiin -mittarin osa toimii odotetulla tavalla kaikissa työmuodoissa. Haitan kokemus pienenee varsin yhtäläisesti siten, että työmuodot säilyttävät koko ajan lähdössä havaitun paikkansa haittakokemuksen määrän "hierarkiassa": Ero lapsiperheessä -työssä koetaan eniten haittaa, sen jälkeen tulevat väkivaltatyö, vauvatyö ja Pidä kiinni® -työ pienenevin haittatasoin.

Kuvio 27. Haittaa kuvaavan muuttujan keskiarvojen muutokset työmuodoittain.

Vähiten haitta lievenee vauvatyössä. Vauvatyön haittapistemäärä laskee 0,29 pistettä, kun taas muiden muuttujien kohdalla väheneminen vaihtelee 0,4:n ja 0,82:n pisteen välillä. Tarkastelemme myöhemmin todennäköistä selitystä haitan vähäiselle muutokselle vauvatyössä. Eniten haitta vähenee Ero lapsiperheessä -työssä (0,82 pistettä). Pidä kiinni® -työn kuvaaja kulkee melko selvästi muiden työmuotojen kuvaajia alemmalla haittatasolla.

Haittaa työmuotokohtaiset mittaustulokset perustuvat hyvin vaihteleville määrille tapauksia. Näin on myös muiden osamuuttujien kohdalla. Tämä vaikuttaa työmuotokohtaisten tulosten vertailtavuuteen.

Suoriutumisen kokemuksen erot eri työmuodoissa

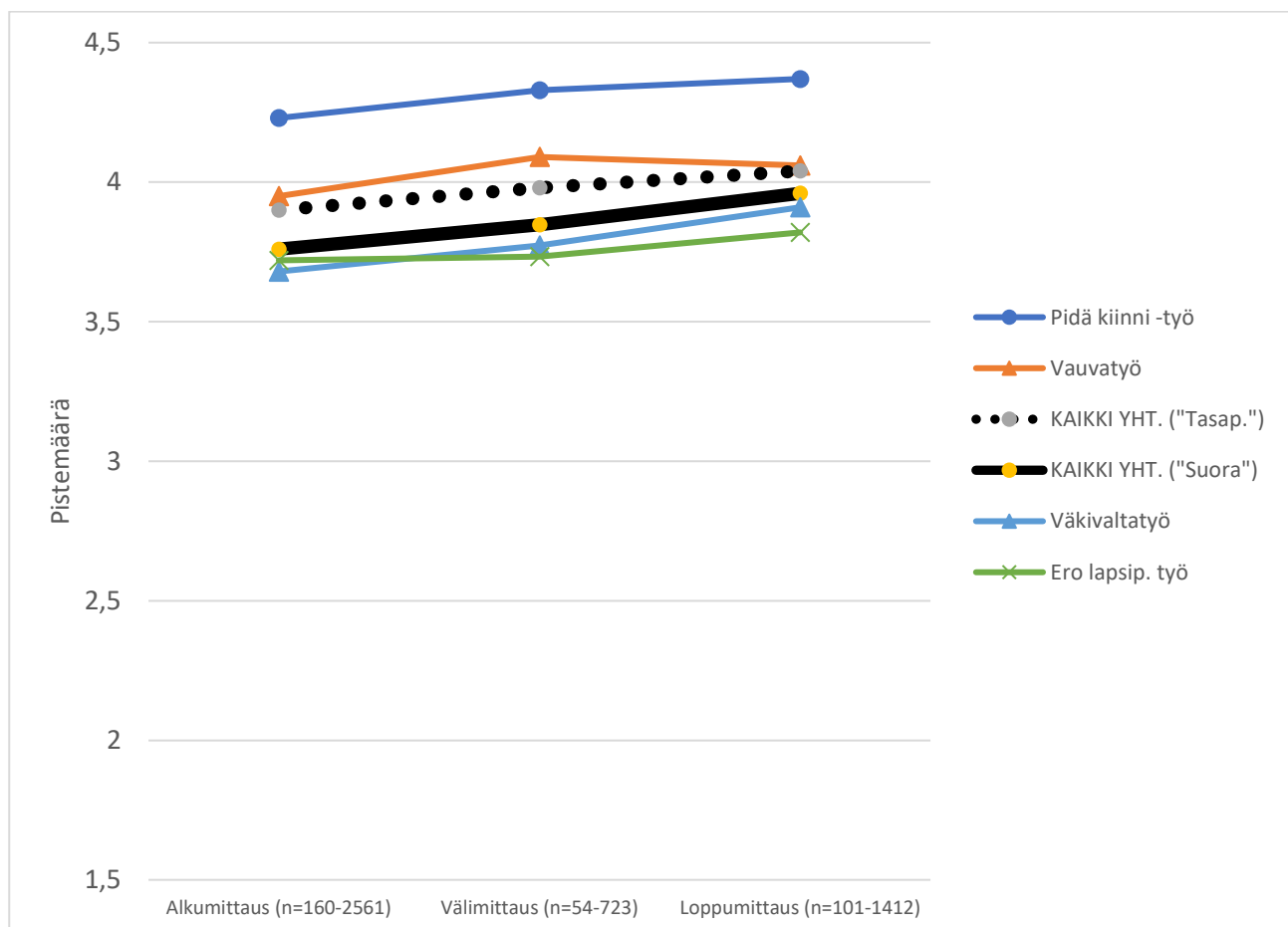
Seuraavassa taulukossa ja kuviossa kuvataan suoriutumisen kokemusta. Kaikissa työmuodoissa suoriutuminen paranee hyvin maltillisesti. Suoraan laskettu keskiarvo kasvaa 0,2 pistettä. Nousu on kuitenkin

tilastollisesti erittäin merkitsevää ($p < 0,001$).¹⁸ Suurin nousu suoriutumisen kokemuksessa (0,23 pistettä) tapahtuu väkivaltatyössä- Ero lapsiperheessä -työssä ja vauvatyössä muutos on pienintä. Pidä kiinni® -työn asiakkaiden suoriutumisen kokemuksesta mittaava keskiarvo kulkee selvästi korkeammalla perustasolla kuin muiden työmuotojen keskiarvot. Ero lapsiperheessä -työ ja väkivaltatyö liikkuvat alimpana. Väkivaltatyö päätyy matalimmalta lähtötasolta korkeammalle tasolle kuin Ero lapsiperheessä -työ.

Taulukko 12. Suoriutumista kuvaavan muuttujan keskiarvojen muutokset työmuodoittain.

	Alkumittaus	Välimittaus	Loppumittaus	Alku- ja loppumittauksen erotus
Väkivaltatyö	3,68	3,77	3,91	0,23
Vauvatyö	3,95	4,09	4,06	0,11
Pidä kiinni -työ	4,23	4,33	4,37	0,14
Ero lapsiperheessä -työ	3,72	3,73	3,82	0,1
KAIKKI YHT.	3,76	3,85	3,96	0,2
KAIKKI YHT. (tasapainotettu)	3,90	3,98	4,04	0,15

Kuvio 28. Suoriutumista kuvaavan muuttujan keskiarvojen muutokset työmuodoittain.

¹⁸ Toistettujen mittausten varianssianalyysi suoriutumis-muuttujan koko aineiston summamuuttujan kehitykselle: $n = 690$, $F = 31,545$, $df = 1,909$ ja $p < 0.001$. (Klemelä 2021, 62–63.)

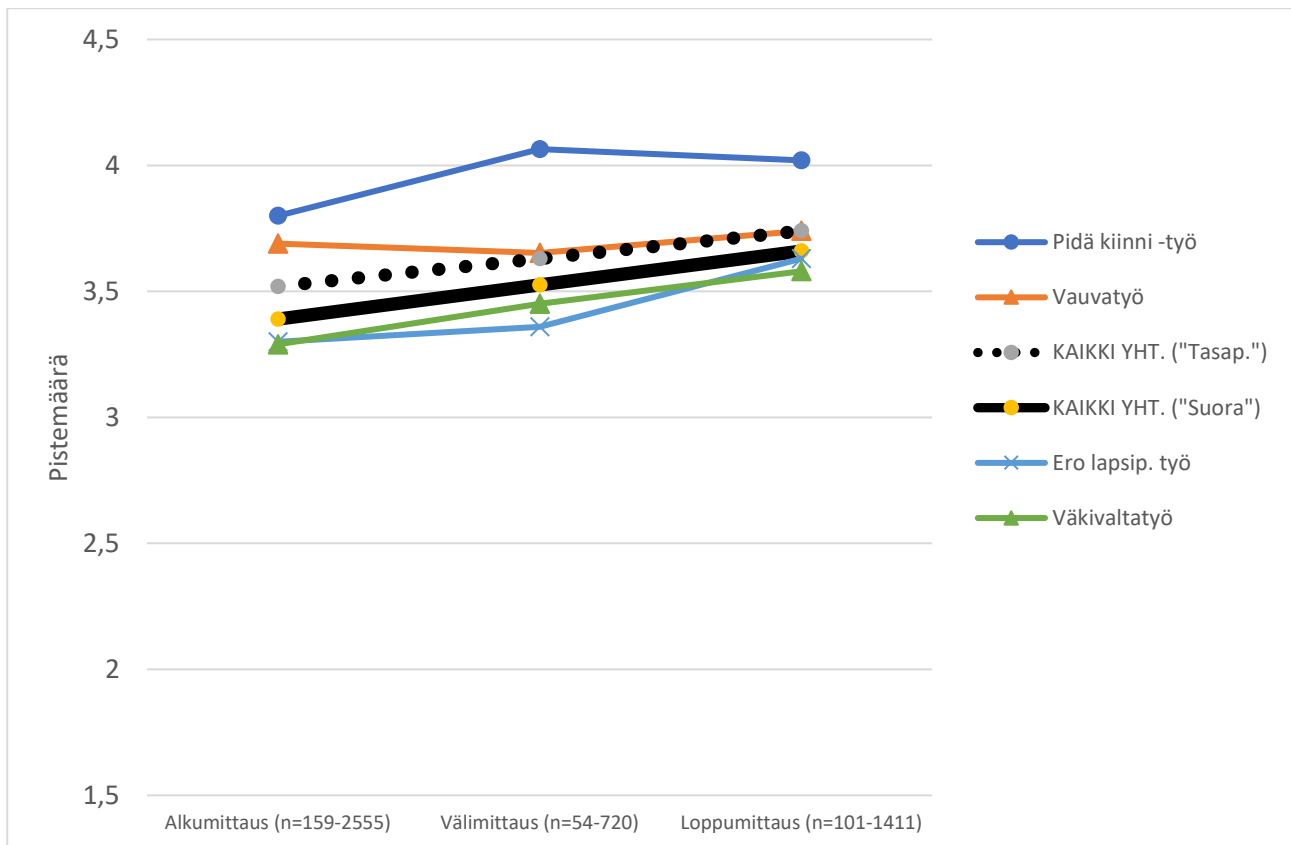
Sosiaalisten suhteiden koettu muutos eri työmuodoissa

Kaikissa muissa työmuodoissa kuin vauvatyössä näyttäisi tapahtuvan nousua sosiaalisia suhteita kuvaavassa osamuuttujassa (ks. seuraava taulukko ja kuvio). Vauvatyönkin kohdalla kehitys on kuitenkin hyvin lievästi positiivista: pistemäärä nousee arvosta 3,69 pisteestä loppumittauksen arvoon 3,74 pistettä. Suurin nousu – 0,33 pistettä – tapahtuu Ero lapsiperheessä -työssä ja toiseksi suurin väkivaltatyössä (0,29 pistettä). Pidä kiinni® -työssä nousu on 0,22 pistettä. Pidä kiinni® -työ erottuu taas: se liikkuu koko mittausvälin ajan kaikkein korkeimmalla tasolla työmuotojen joukossa. Tasapainottamatta laskettu keskiarvo kasvaa 0,27 pistettä.¹⁹

Taulukko 13. Sosiaalisia suhteita kuvaavan muuttujan keskiarvojen muutokset työmuodoittain.

	Alkumittaus	Välimittaus	Loppumittaus	Alku- ja loppumittauksen erotus
Väkivaltatyö	3,29	3,50	3,58	0,29
Vauvatyö	3,69	3,65	3,74	0,05
Pidä kiinni® -työ	3,80	4,06	4,02	0,22
Ero lapsiperheessä työ	3,30	3,36	3,63	0,33
KAIKKI YHT.	3,39	3,53	3,66	0,27
KAIKKI YHT. (tasapainotettu)	3,52	3,63	3,74	0,22

Kuvio 29. Sosiaalisia suhteita kuvaavan muuttujan keskiarvojen muutokset työmuotoryhmittäin.

¹⁹ Toistettujen mittausten varianssianalyysi koko aineiston sosiaaliset suhteet -summamuuttujan kehitykselle: n=684, F=48.531, df=1.850 ja p<0.001. (Klemelä 2021, 64–65.)

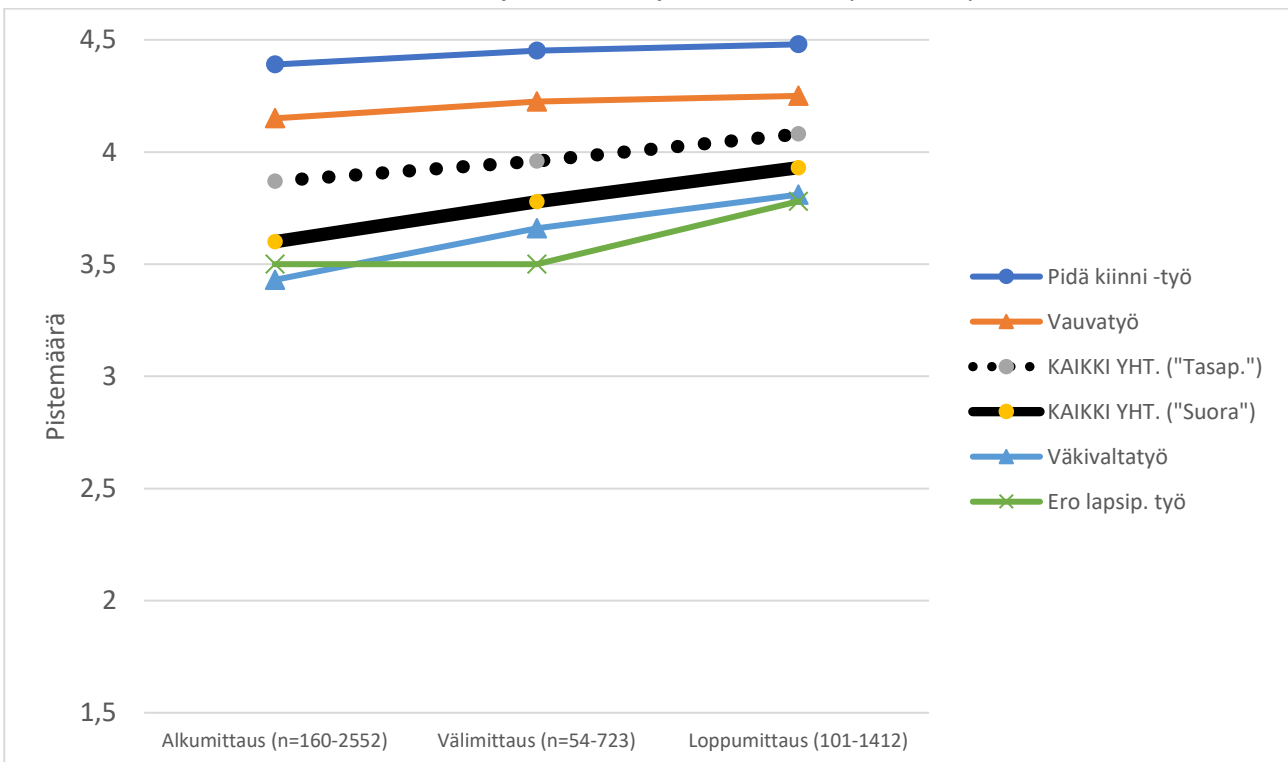
Turvallisuuden kokemuksen muutos eri työmuodoissa

Turvallisuuden kokemus vahvistuu kaikissa työmuodoissa, kuten näemme alla olevasta taulukosta ja kuvista. Painotetun keskiarvon kasvu on 0,21 pistettä²⁰ ja painottamattoman 0,33 pistettä. Väkivaltatyössä ja Ero lapsiperheessä -työssä turvallisuuden tunne näyttäisi kasvavan kaikkein eniten. Osaan erotilanteista voi liittyä väkivaltaa, ja väkivalta tuottaa pelkoa ja turvattomuutta. Väkivaltatyön ja Ero lapsiperheessä työn erottuminen kertoo myös mittarin validiteetista: mittari käyttäytyy ilmiön mukaisesti ja kuvaa sitä. Pidä kiinni® -työssä ja vauvatyössä koettu turvallisuus on lähtötilanteessa edellä mainittuja työmuotoja korkeammalla tasolla, ja niissä tapahtuu vain pieni muutos. Tämä on luonnollista, sillä pelko ja turvattomuus eivät todennäköisesti liity yhtä keskeisesti näissä toiminnoissa mukana olevien asiakkaiden tilanteeseen tai pelko ja turvattomuus on normalistunut osaksi heidän arkeaan.

Taulukko 14. Turvallisuus-muuttujan keskiarvojen muutokset työmuodoittain.

	Alkumittaus	Välimittaus	Loppumittaus	Alku- ja loppumittauksen erotus
Väkivaltatyö	3,43	3,66	3,81	0,38
Vauvatyö	4,15	4,23	4,25	0,1
Pidä kiinni® -työ	4,39	4,45	4,48	0,09
Ero lapsiperheessä työ	3,50	3,50	3,78	0,28
KAIKKI YHT.	3,60	3,78	3,93	0,33
KAIKKI YHT. (tasapainotettu)	3,87	3,96	4,08	0,21

Kuvio 30. Turvallisuutta kuvaavan muuttujan keskiarvojen muutokset työmuotoryhmittäin.

²⁰ Toistettujen mittausten varianssianalyysi koko aineiston turvallisuus-summamuuttujan kehitykselle: $n=688$, $F=78.763$, $df=1.779$ ja $p<0.001$. (Klemelä 2021, 66–67.)

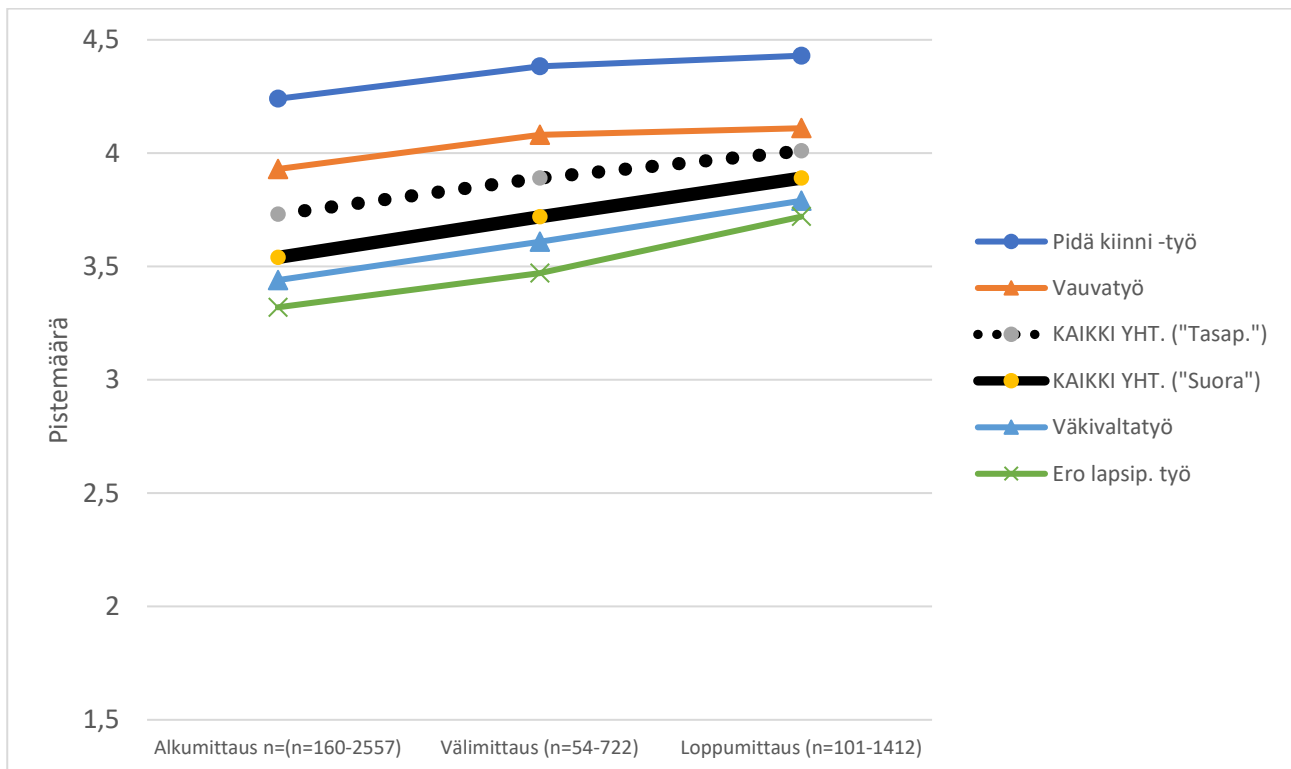
Toiveikkuuden kokemuksen muutos eri työmuodoissa

Toiveikkuus kasvaa selvästi kaikkiin työmuotoihin osallistuneilla (ks. seuraava kuvio ja taulukko). Se on tärkeä tulos, sillä toiveikkuus on tärkeää oman tilanteen muuttumisen ja omien voimavarojen aktivoitumisen kannalta (Lee & Gallagher 2018; Kallio 2020). Koko aineistossa kasvu on keskimäärin 0,35 pistettä²¹ ja tasapainotetulla tarkastelulla 0,28. Suurinta kasvu on Ero lapsiperheessä -työskentelyssä (0,4 pistettä) ja väkivaltatyössä (0,35 pistettä). Tällä on yhteys aikaisemmin todettuun koetun haitan vähenemiseen ja akuutin kriisin helpottumiseen. Vauvatyössä ja Pidä kiinni® -työssä kasvu on pienempää, mutta molemmissa lähtötaso on selvästi korkeampi kuin edellisissä työmuodoissa. Näissä työmuodoissa jo tuen piiriin pääsy on voinut olla merkittävä tekijä, jonka vuoksi toiveikkuuden taso on jo alkumittauksessa hyvä.

Taulukko 15. Toiveikkuutta kuvaavan muuttujan keskiarvojen muutokset työmuodoittain.

	Alkumittaus	Välimittaus	Loppumittaus	Alku- ja loppumittauksen erotus
Väkivaltatyö	3,44	3,61	3,79	0,35
Vauvatyö	3,93	4,08	4,11	0,18
Pidä kiinni® -työ	4,24	4,38	4,43	0,19
Ero lapsiperheessä -työ	3,32	3,47	3,72	0,4
KAIKKI YHT.	3,54	3,72	3,89	0,35
KAIKKI YHT. (tasapainotettu)	3,73	3,89	4,01	0,28

Kuvio 31. Toiveikkuutta kuvaavan muuttujan keskiarvojen muutokset työmuodoittain.

²¹ Toistettujen mittausten varianssianalyysi toiveikkuuden koko aineiston summamuuttujan kehitykselle: $n = 687$, $F = 66,517$, $df = 1,814$ ja $p < 0.001$. (Klemelä 2021, 68-69.)

4. Johtopäätökset

Aineistosta, sen käytettävyydestä ja tulkinnasta

Ensi- ja turvakotien liiton jäsenjärjestöjen toiminnan vaikutuksia tarkasteltiin liiton asiakastietojärjestelmään kerättyjen subjektiivisten hyvinvointiarvioiden avulla. Asiakkaat arvioivat hyvinvointiaan vastaamalla viiteen Vaikuttavuus esiin -mittarin osakysymykseen. Kysymykset koskivat koettua haittaa, päivittäisistä asioista suoriutumista, tyytyväisyyttä ihmissuhteisiin, turvallisuuden tunnetta sekä toiveikkuutta tulevaisuuden suhteen. Mittauksia suoritettiin useita kertoja asiakkuuden aikana.

Kesään 2021 mennessä asiakastietojärjestelmään oli saatu 2 648 analyysin kannalta käyttökelpoista asiakasprosessia. Tätä joukkoa kutsutaan raportissa *koko aineistoksi* eli kokonaisaineistoksi. Selkeästi asiakasprosessin aikaisten vaikutusten rajaamiseksi luotiin osa-aineisto, jossa mukana ovat vain ne tapaukset, joissa asiakkuus on alkanut Vaikuttavuus esiin -mittausten aloittamisen ja suorittamisen aikana ja joissa asiakkuus on jo päättynyt. Mittaustuloksia piti myös olla riittävästi kutakin asiakasprosessia kohti. Tähän osa-aineistoon – niin sanottuihin *ehjiin prosesseihin* – rajautui tiukoin kriteerein 384 tapausta. Ajan kuluessa tällaisen osa-aineiston merkitys vähenee, kun kokonaisaineistoon kertyy yhä enemmän tapauksia, joissa asiakkuus on alkanut mittausten aloittamisen jälkeen ja joissa prosessi on myös päättynyt. Tässä raportissa on käytetty molempia aineistoja, sekä kokonaisaineistoa että ehjien prosessien aineistoa, koska niistä saatuja havaintoja yhdistelemällä on voitu lisätä mittauksen ja selvitystyön validiteettia ja reliabiliteettia eli oikeellisuutta ja luotettavuutta.

Vaikuttavuus esiin -mittarin reliabiliteetti eli se, miten luotettavasti ja toistettavasti käytetty mittari mittaa haluttua ilmiötä, on hyvä. Mittari ja käytetyt aineistot antavat tilastollisesti merkitseviä tuloksia ja mittaavat hyvinvoinnin muutosta myös oikeasuuntaisella eli validilla tavalla. Mittarilla saatuja tuloksia ja niiden oikeellisuutta tukee myös asiakaspalautteiden ja auditointien kautta kertynyt tieto. Ehjien prosessien aineisto ennustaa Vaikuttavuus esiin -mittarin antamien tulosten vielä paranevan tulevaisuudessa, kun tapausmäärät kasvavat ja mukana on enemmän asiakasprosessin loppuun saattaneita asiakkaita.

Aineiston keskiarvoihin perustuvissa kokonaistarkasteluissa korostuvat väkivaltatyön asiakkaiden arviot, koska tämän työmuodon asiakkaita oli aineistossa määrällisesti eniten (noin 70 prosenttia). Siksi oli tarpeen analysoida aineistoa työmuotokohtaisesti koko aineiston analyysin rinnalla aina, kun se oli mahdollista.

Mittarin osoittamia eroja eri työmuotojen vaikuttavuudessa ei ole perusteltua käyttää työmuotojen väliseen vertailuun. Eri työmuodoissa työn tavoitteet, työskentelyn kohteena olevat ilmiöt ja asiakkaiden tilanteet ovat erilaisia. Kussakin työmuodossa asiakaskunnalla on omat erityispiirteet ja asiakkaat saapuvat palveluun erilaisessa lähtötilanteessa. Oleellista on ymmärtää ja selvittää, miksi vaikutusta kunkin työmuodon tai asiakkaan kohdalla tapahtuu tai ei tapahdu. Pitää myös huomata, ettei mittari mittaa suoranaisesti toiminnassa onnistumista tai epäonnistumista. Tässä ajankohtaiskatsauksessa on kuitenkin hyödynnetty työmuotokohtaista jakoa siten, että mittarin reagoimista eri työmuodoissa on suhteutettu työmuotojen luonteeseen ja asiakkuuksiin. Tulokset ovat johdonmukaisia eri osamuuttujilla ja työmuodoilla. Tarkastelun perusteella näyttää siltä, että Vaikuttavuus esiin -mittari tuottaa toiminnan vaikutuksista tietoa validilla tavalla.

Asiakkaiden kokema hyvinvointi lähtötilanteessa

Lähtötilanteella tarkoitetaan tilannetta, jossa asiakas on juuri saapunut palveluun tai ollut sen piirissä lyhyen aikaa ja hänelle tehdään alkumittaus eli ensimmäinen Vaikuttavuus esiin -kysely. Jos palveluun saapumisen ja ensimmäisen mittauksen välillä on huomattavaa viivettä, asiakkaan antamat arviot ovat todennäköisesti positiivisempia kuin silloin, jos mittaus tehtäisiin heti palveluun saavuttaessa. On mahdollista, että asiakas on saanut ennen palveluun tuloaan myös muita palveluja tai tukitoimia, jolloin ensimmäinen mittaus ei kuvaa-kaan avun hakemisen lähtötilannetta. Akuutissa kriisissä palveluun tulevan asiakkaan mitattavissa olevan hyvinvoinnin muutospotentialiaali on suurempi. Muutospotentialin realisoituminen näkyy loppu- ja alkumittauksen erotuksessa eli vaikutuksessa.

Eri työmuodoissa asiakaskunnan elämänhistoriat, lähtötilanteet ja taustat ovat erilaisia. Asiakkaat tulkitsevat mittaria ja antavat arvion tilanteestaan näistä lähtökohdista. Ylipäätään on tarpeellista tunnistaa ja ymmärtää, että työmuotojen sisältö ja tavoitteet poikkeavat toisistaan. Mittari voi myös olla herkempi tunnistamaan tai tavoittamaan joissakin työmuodoissa tapahtuvia muutoksia. Oppimisen ja ymmärtämisen kannalta on tärkeää vertailla mittarin tuottamia eroja, vaikka ei olekaan tarkoitus sinänsä vertailla eri työmuotoja keskenään.

Haitan osalta tilanne oli lähtötilanteessa huono tai melko huono jopa 2/3:lla vastaajista. Hyvä tai melko hyvä se on koko aineiston kohdalla vain alle 20 prosentilla ja ehjissä prosesseissa reilulla 10 prosentilla. Haitta onkin juuri se ongelma tai negatiivinen asia, mitä liiton yhdistysten palveluihin tai toimintoihin osallistumalla lähdetään korjaamaan. Koetun haitan jälkeen huonoimmalla lähtötasolla näyttäisivät olevan sosiaaliset suhteet. Suoriutumisen kokemuksen taas voi ajatella olevan yllättävänkin myönteinen. Tätä voi selittää se, että ihmisillä on taipumus arvioida omaa suoriutumistaan yleensä myönteisesti. Vaikuttavuus esiin -mittausten alkutilanteessa suoriutumisen kokemus oli huono tai melko huono vain jonkin verran yli 10 prosentilla vastaajista.

Mitatun lähtötilanteen eli alkumittauksen summamuuttujan keskiarvo koko aineistossa oli 16,73 pistettä (asteikolla 5–25). Painotetulla mittarilla, jossa kaikki työmuodot saavat saman painoarvon, tulos oli 17,74 pistettä. Keskimäärin asiakkaat arvioivat siis lähtötilanteensa olevan neutraalin paremmalla puolella. Työmuodoittain tarkasteltuna summamuuttujan alimman ja ylimmän lähtötason ero oli 4,37 pistettä. Työmuotojen lähtötasojen pistemäärissä oli siis varsin suuria eroja. Osamuuttujista haittaa kuvaavassa havaittiin kaikkein suurin työmuotojen välinen lähtöarvon vaihteluväli. Pienimmillään työmuotojen välinen vaihtelu alkumittauksessa oli suoriutumista ja sosiaalisia suhteita kuvaavien osamuuttujien kohdalla.

Vaikutusarvio eli asiakkaiden kokeman hyvinvoinnin muutos asiakasprosessin aikana

Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten toiminnalla näyttää olevan selkeitä positiivisia vaikutuksia toimintaan osallistuvien kokemaan hyvinvointiin. Eri mittaustavoilla sekä osa-aineistoilla varmistettuna voidaan todeta, että pääsääntöisesti asiakkaiden antamat arviot hyvinvoinnistaan viidellä eri mittausulottuvuudella parani palvelun ja tuen saamisen aikana.

Kaiken kaikkiaan näytti siltä, että noin kaksi kolmesta tuen tai palvelun piirissä olevasta asiakkaasta arvioi hyvinvointinsa parantuneen. Kun tarkasteltiin niin sanottuja ehjiä prosesseja eli tilanteita, joissa asiakkuus on jo päättynyt, koettu hyvinvointi parani 66 prosentilla asiakkaana olleista. 27 prosenttia arvioi, ettei heidän

koetussa hyvinvoinnissaan tapahtunut mittausjakson aikana muutosta. Alle kymmenesosalla, kahdeksalla prosentilla, koettu hyvinvointi heikentyi. Koko aineiston tasolla positiivinen muutos koetussa hyvinvoinnissa oli pienempi, mikä on ymmärrettävää, koska tuen piirissä olevilla asiakkuudet ovat erilaisessa vaiheessa ja osa heistä voi olla vasta oman asiakasprosessinsa alkuvaiheessa. Tämä on todennäköisesti tilanne erityisesti vauvatyön eri työmuotojen ja Pidä kiinni -toiminnan osalta, sillä niissä asiakkuudet kestävät pidempään kuin muissa työmuodoissa. Esimerkiksi ensikodeissa 52 prosentilla asiakkuus kesti 2 kuukautta tai pidempään ja 17 prosentilla asiakkuus kesti yli 6 kuukautta. Pidä kiinni® -ensikodeissa asiakkuudet olivat vielä pidempiä: 2 kuukautta tai enemmän 73 prosentilla ja yli 6 kuukautta 42 prosentilla asiakkaista. (Ensi- ja turvakotien liitto 2020a.) Kokonaisaineistossa on enemmän tilastollista selitysvoimaa sen huomattavasti suuremman tapausmäärän vuoksi, mutta ehjien prosessien tarkastelusta saadut tulokset viittaavat selkeästi siihen, että loppuun viedyissä asiakasprosesseissa vaikutukset koettuun hyvinvointiin Vaikuttavuus esiin -mittarilla näkyvät voimakkaampina kuin keskeneräisissä asiakasprosesseissa. Kun aineiston määrä tulevaisuudessa kasvaa, tarkasteluun on vaikutusten ja vaikuttavuuden osoittamisen kannalta perusteltua ottaa vain ehjät prosessit. Tässä vaiheessa on kuitenkin ollut tarpeen tarkastella muutosta asiakkaiden kokemassa hyvinvoinnissa sekä kokonaisaineistolla että pienemmällä ehjien prosessien aineistolla.

Mikäli toiminnalla ei olisi positiivista vaikutusta tai yhteyttä asiakkaiden arvioihin kokemastaan hyvinvoinnista, olisi oletettavaa, että koetun hyvinvoinnin mitattu kehitys ei olisi ollut nousujohteista ja johdonmukaista isolla osalla asiakkaista. Luultavasti kehitystä ei olisi näkynyt tai mittauksessa olisi näkynyt enemmän vaihtelua. Tosin sitäkään ei voida sulkea pois, että yksistään ajan kuluminen parantaa koettua hyvinvointia. Toisaalta ei ole perusteltua olettaa, että tuen piiriin tulleet ihmiset selviytyisivät kokonaan ilman tukea ja aika hoitaisi ongelmat. Päinvastoin voi olla, että ilman palvelua ja tukea ongelmat entisestään vaikeutuisivat ja monimutkaistuisivat.

Luonnontieteellistyyppisen koeasetelman luominen sosiaalipalveluissa on vaikeaa ja eettisesti jopa mahdotonta. Voidaan todeta, että asiakkaan tilanteesta tapahtunutta myönteistä muutosta selittää ainakin osittain toiminnasta saatu palvelu ja tuki. Jatkokehittämistä vaatii sen tarkastelu, minkä muiden palvelujen ja tuen piirissä asiakas samanaikaisesti mahdollisesti on, eli tarvitaan lisäksi myös systeemistä yhteisövaikutusten tarkastelua.

Väkivaltatyön avopalveluihin sisältyvissä toiminnoissa kokonaisuudessaan koettu hyvinvointi oli kolmiportaisella luokittelulla tarkasteltuna kasvanut 58 prosentissa asiakasprosesseja. Muutosta koetussa hyvinvoinnissa ei ollut tapahtunut 31 prosentissa tapauksista. 12 prosentissa tapauksista koettu hyvinvointi oli heikentynyt asiakasprosessin aikana. Kun tarkastelu rajattiin tiukemmin väkivaltatyön ehjiin prosesseihin, vastaavat luvut koetun hyvinvoinnin muutoksessa olivat 68 prosenttia (positiivinen), 25 prosenttia (neutraali) ja 8 prosenttia (negatiivinen). Väkivaltatyön avopalveluihin tulevat ihmiset elävät kriisiä mahdollisesti pitkäänkin jatkuneen väkivallan takia. Etenkin pitkään jatkuneella henkisellä väkivallalla on vaikutuksia sen kohteeksi joutuneen suoriutumiseen ja toimintakykyyn. Siltalan ym. tutkimuksen (Siltala ym. 2014) tulos oli, että henkisen lähisuhdeväkivallan kokemus oli erittäin merkitsevästi yhteydessä heikompaan hyvinvointiin kaikilla tutkimuksessa käytetyillä mittareilla mitattuna. Henkinen väkivalta on se lähisuhdeväkivallan muoto, jonka psykososiaaliset vaikutukset ovat kaikkein vakavimpia.

Tavoitteena väkivaltatyön avopalveluissa on väkivallan katkaiseminen sekä asiakkaan voimavarojen ja suoriutumiskyvyn palauttaminen. Tuen piirissä oleminen on mahdollistanut suurelle osalle väkivaltatyön piirissä olevista koetun hyvinvoinnin parantumisen. Niiden noin kymmenesosan asiakkaista kohdalla, joilla koettu

hyvinvointi näyttää heikentyneen, on todennäköisesti kyse siitä, että väkivallasta tietoisiksi tuleminen ja oman tilanteen tarkastelu ovat herättäneet vahvoja tunteita ja kokemuksia, jotka näkyvät koetun hyvinvoinnin heikkenemisenä. Toisaalta on myös mahdollista, että heillä ei vielä ole voimavaroja tai näköpiirissä olevia mahdollisuuksia oman tilanteensa muuttamiseksi, mikä näkyy kokemuksena hyvinvoinnin heikkenemisestä, kun tietoisuus väkivallasta ja sen aiheuttamista riskeistä lisääntyy. Väkivalta tai vaino saattavat myös edelleen jatkaa, vaikka väkivallan kokija saakin palvelusta tukea turvallisuuden vahvistamiseen ja koetusta väkivallasta selviämiseen.

Eroauttamiseen sisältyvissä toiminnoissa koettu hyvinvointi oli koko aineiston tasolla ja kolmiportaisella luokittelulla tarkasteltuna parantunut 55 prosentissa asiakasprosesseja. Muutosta koetussa hyvinvoinnissa ei ollut tapahtunut 36 prosentissa tapauksista, ja 10 prosentissa tapauksissa koettu hyvinvointi oli heikentynyt asiakasprosessin aikana. Kun tarkastelu rajattiin ehjiin prosesseihin, tulokset paranivat huomattavasti: muutos koetussa hyvinvoinnissa oli positiivinen 74 prosentissa tapauksista, neutraali 16 prosentissa ja negatiivinen 11 prosentissa. Ehjien prosessien aineiston pienen koon vuoksi lukuihin täytyy suhtautua tässä vaiheessa vain suuntaa antavina. Erotilanne on akuutti kriisi apua hakevan tilanteessa. Tuen saaminen ja oman kokemuksen käsitteleminen ulkopuolisen asiantuntijan tai vertaisen kanssa näkyy suurella osalla asiakkaista koetun hyvinvoinnin parantumisenä. Koetun hyvinvoinnin heikentymiseen saattaa liittyä se, että päätyminen eroon koetaan epäonnistumisena tai eroprosessi on keskeneräinen eikä vielä ole valmiutta tai mahdollisuutta tehdä tilanteessa ratkaisua.

Vauvatyön toiminnoissa koko aineiston tasolla koettu hyvinvointi oli kolmiportaisella luokittelulla parantunut 40 prosentissa asiakasprosesseja. Erityistä muutosta koetussa hyvinvoinnissa ei ollut tapahtunut 44 prosentissa tapauksista, ja 15 prosentissa koettu hyvinvointi oli heikentynyt asiakasprosessin aikana. Vauvatyö, onpa sitten kysymys perinteisestä vauvatyöstä tai päihteitä käyttävien odottavien ja vauvaperheiden tilanteeseen keskittyvästä Pidä kiinni® -toiminnasta, poikkeaa selkeästi väkivaltatyöstä ja eroauttamisesta asiakkaaksi tulevien tilanteen ja toisaalta taustalla olevien ongelmien suhteen. Vauvatyössä ja Pidä kiinni® -työssä on usein kyse pitempikestoisesta tilanteen vaikeutumisesta sekä moniulotteisista ja samanaikaisista useista yhteen kietoutuneista ongelmista. Näiden toimintamuotojen asiakkuudet ovat myös kahta edellistä merkittävästi pidempiä: niiden kesto on useista kuukausista jopa kahteen vuoteen. Tämän vuoksi Vaikuttavuus esiin -mittarilla kerätty aineisto, joka tässä raportissa on ollut käytettävissä, on todennäköisesti huomattavan osan vauvatyön asiakkaista kannalta ajallisesti liian rajallinen, jotta vaikutukset saataisiin esiin, kun kuntoutumisprosessi on kesken. (Vrt. Kuosmanen 2017.)

Edellä olevia tulkintoja tukee se, että esimerkiksi Pajulon (2010) tutkimuksessa on todettu, että riittävän pitkällä, vähintään puolen vuoden mittaisella kuntoutuksella Pidä kiinni® -toiminnassa voidaan saada hyviä tuloksia sellaisissa vauvaa odottavissa perheissä ja vauvaperheissä, joissa käytetään päihteitä. Tutkimuksen mukaan riittävän pitkässä kuntoutuksessa olleista äideistä ensikodissa kaksi kolmesta ja avopalveluyksiköissä kolme neljästä kuntoutuu niin, ettei lasta tarvitse ottaa huostaan. Tutkitut äidit olivat välttyneet vakavilta päihderetkahduksilta. He arvioivat kuntoutuksen mahdollistaneen heille elämänmuutoksen ja vahvistaneen turvallisuuden tunnetta. Sinikka Kuosmanen, joka tutki ensikotitoiminnan vaikuttavuutta 2–5 vuotta asiakkuuden päättymisen jälkeen, totesi myös, että ensikotitoiminnalla on saavutettu hyviä tuloksia silloin, kun kuntoutumisaika on ollut riittävän pitkä. Tutkitut perheet arvioivat voivansa hyvin, asuivat omissa kodeissaan ja olivat toipuneet masennuksestaan ja uupumuksestaan. Joko lääkityksestä oli luovuttu tai sitä oli vähennetty. Arki vauvaikäisen ja nyt leikki-ikäisen kanssa sujui hyvin, ja perheet elivät itsenäistä elämää. Monet

vanhemmat olivat töissä tai opiskelemassa, tai heillä oli työhön ja opiskeluun liittyviä realistisia suunnitelmia. Jotkut vanhemmat olivat kotona pienen lapsen kanssa. (Kuosmanen 2017.)

Vauvatyö ja Pidä kiinni® -työ kulkivat Vaikuttavuus esiin -summamuuttujan pistemäärin mitattuna kehityksessään väkivaltatyötä ja Ero lapsiperheessä -työtä korkeammalla pistemäärätasolla, mutta vauvatyössä ja Pidä kiinni® -työssä asiakkaan tilanne ei parantunut yhtä huomattavasti prosessin aikana. Asiakkaat siis arvioivat hyvinvointinsa eri ulottuvuuksilla korkeammalle tasolle kuin väkivaltatyössä ja Ero lapsiperheessä -työssä. Tätä todennäköisesti selittää se, että vauvatyön ja Pidä kiinni® -toiminnan asiakkaaksi tullaan jonkin toisen palvelun kautta, esimerkiksi ensikotiin mielenterveyspalvelujen kautta ja Pidä kiinni -kuntoutukseen puolestaan etsivän työn, HAL-poliklinikan tai katkaisuhoidon kautta. Kuten aikaisemmin on todettu, näiden palveluiden asiakkaiden tilanteessa monet ongelmat kietoutuvat toisiinsa. Asiakkaat ovat aikaisemmissa ensikotitoiminnan ja Pidä kiinni® -ensikotitoiminnan tutkimuksissa arvioineet, että näihin palveluihin tulo on poikennut edeltävistä palvelukokemuksista siinä, että he nyt ovat saaneet osakseen arvostavaa kohtaamista ja tulleet kuulluiksi. Monissa tutkimuksissa on käynyt ilmi, että erityisesti päihdeongelmaisilla ihmisillä on kokemuksia leimatuksi tulemisesta, avun tarpeen sivuuttamisesta ja huonosta kohtelusta sosiaali- ja terveyspalveluissa. Päihdetaustaiset vanhemmat saavat usein osakseen epäkohteliasta, tönkeyttä ja jopa vihamielistä kohtelua (Leppo 2012). Arvostavalla kohtamisella on nähty olevan suuri merkitys oman tilanteen ja kuntoutumisen kannalta. Myös vauvan odotuksen ja syntymän yhdistettynä arvostavaan kohtamiseen on todettu avaavan myönteisiä tulevaisuuden mahdollisuuksia (Pajulo 2013). Vastaavia tuloksia on saatu ensikotitoiminnan osalta Sinikka Kuosmanen tutkimuksesta, jossa tarkasteltiin ensikodissa asiakkaana olleiden tilannetta vähintään kaksi vuotta asiakkaana olon jälkeen (Kuosmanen 2017).

Vaikuttavuus esiin -mittarin käyttö ja hyödyntäminen jatkossa

Vaikuttavuus esiin -mittarin tuottaman aineiston hyödyntämisen kannalta on erittäin tärkeää, että asiakasdataa kerätään jatkuvasti ja systemaattisesti kaikilta asiakkailta asiakkuuden alusta lähtien. Tässä jokaisen työntekijän toiminta kaikissa yhdistyksissä on jatkossa erittäin tärkeää. Sanna Hautalan (Hautala 2020) tekemän ulkoisen arvioinnin yksi tulos oli se, että osa yhdistysten työntekijöistä oli ottanut Vaikuttavuus esiin -mittarin kiinteästi oman asiakastyönsä välineeksi. He olivat myös kaikkein motivoituneimpia huolehtimaan siitä, että asiakkaat tuottivat asiakasprosessin eri vaiheissa systemaattisesti tietoa Vaikuttavuus esiin -mittarin avulla. Keskusjärjestön eri työmuotojen koordinaation ja yhdistysten kaikkien esimiestasojen tärkeä tehtävä on jatkossa tukea sitä, että mahdollisimman moni työntekijä oivaltaa ja löytää Vaikuttavuus esiin -mittarin hyödyllisyyden asiakastyön työkaluna. Tämän löydön jo tehneet työntekijät voivat olla tärkeitä vertaisparraajia.

Erittäin tärkeä on ulkoisen arvioinnin havainto siitä, että koko liitossa on otettu merkittävä askel kohti yhteisen arvioivan työkalun kehittämistä. Tämä luo hyvää pohjaa aineiston kerryttämiseksi Vaikuttavuus esiin -mittarilla ja kerätyn aineiston systemaattista hyödyntämiseksi (mt).

Jokaiselta asiakkaalta tarvitaan vähintään kaksi, mielellään kolme prosessin aikaista mittausta, jotta vaikutusta tai asiakkaan tilanteen kehitystä voidaan kuvata ja mitata hyvin. Jotta mittauksen ja analyysin systemaattisuutta saadaan kehitettyä, mittausajankohdat on hyvä standardoida ja ohjeistaa jokaisessa työmuodossa. Mittausajankohdat voivat eri työmuodoissa olla erilaisia, jotta ne sopivat toiminnan kohteena olevan ilmiön, palvelun ja tuen luonteeseen ja asiakkuuden keskimääräiseen keston. On tarpeen myös arvioida, voidaanko mittausajankohdat ehkä automatisoida osaksi asiakastietojärjestelmää siten, että työntekijät

käyttävät mittaria edelleen työnsä välineenä ja asiakkaiden vastausprosentti pysyy korkeana. Alkumittaus olisi hyvä tehdä esimerkiksi viimeistään viikon sisällä prosessin alusta ja viimeinen tai viimeiseksi laskettava mittaus aikaisintaan tai viimeistään viikkoa ennen prosessin päättymistä. Sama standardointitarve koskee myös asiakkuuden jälkeistä mittausajankohtaa.

Jotta voimme ymmärtää vielä syvällisemmin asiakkaiden asiakasprosessinsa aikana kokemaa hyvinvoinnin muutosta eli toiminnan vaikutusta ja myös vaikuttavuutta myöhemmin, asiakkuuden päättymisen jälkeen, on tärkeää, että asiakkaiden taustatiedot kerätään systemaattisesti asiakastietojärjestelmään. Ilman riittäviä taustatietoja ymmärrys asiakkaan tilanteesta sekä toiminnan vaikutusten tutkimuksellinen selittäminen jäävät puutteellisiksi. Se merkitsee myös sitä, että jotakin toiminnan kehittämisen ja tiedolla johtamisen näkökulmasta oleellista tietoa voi jäädä uupumaan. Keskeisten taustamuuttujatietojen saamiseen ja tallentumiseen on kiinnitettävä jatkossa erityistä huomiota. Tällaisia ovat esimerkiksi koulutustiedot sekä informaatio fyysisistä ongelmista, mielenterveysongelmista ja päihdeongelmista. Näiden tietojen avulla voidaan jatkossa ymmärtää ja selittää paremmin, millaisia tekijöitä ETKL:n jäsenjärjestöjen toiminnan vaikutuksiin liittyy.

Tässä ensimmäisessä ajankohtaiskatsauksessa on hyödynnetty sitä tietoa, jota Vaikuttavuus esiin -mittarin avulla on tähän asti saatu tuotettua. Koska aineistoa on toistaiseksi kertynyt rajallinen määrä, on syytä olla hyvin varovainen, kun tehdään päätelmiä asiakastietojärjestelmästä suoraan tulostettavien raporttien ja keskiarvotarkastelujen perusteella. Tilastollisen satunnaisvaihtelun ja tutkittujen asiakasprosessien keskeneräisyyden vuoksi raporteista ja luvuista voi saada virheellisen kuvan. Tämä pätee erityisesti pienten yksittäisten yhdistysten kohdalla.

On tärkeä tietää muistaa, että erilaisten työmuotojen vertaaminen suoraan toisiinsa ei ole perusteltua, koska niiden tavoitteet ovat erilaiset, taustalla olevissa ilmiöissä on eroja ja myös toimintojen sisällössä ja asiakaskunnan rakenteessa on eroja. Aineistoa on jatkossakin tarpeen ja järkevää tarkastella työmuodoittain.

Tieto toiminnan vaikutuksista ja vaikuttavuudesta on tärkeää toiminnan kehittämisen, tiedolla johtamisen ja järjestöjen toiminnan inhimillisen ja yhteiskunnallisen merkityksen osoittamisen kannalta. Vaikuttavuus esiin -mittarin avulla tässä on otettu iso edistysaskel. Samalla on todettava, että mittarin rinnalla tarvitaan jatkossa muita tilastoja, palautelomakkeiden ja -keskustelujen tuottamaa syventävää tietoa sekä yhteisövaikuttavuuteen liittyvää kehittämistyötä. Se ei kuitenkaan vähennä toiminnan vaikutuksia osoittamaan kykenevän Vaikuttavuus esiin -mittarin kehittämistyön arvoa ja merkitystä.

LÄHTEET

- APA Dictionary of Psychology: *External validity*. Online, luettu 2.12.2021. <https://dictionary.apa.org/external-validity>
- Arponen, Anne & Järvinen, Margareeta (toim.) (2021) *Päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden palveluketju ja palvelukokonaisuus: Neuvoja alueellisen palvelukokonaisuuden rakentamiseen*. Työpaperi 23/2021, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. URL: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-745-6>
- Ensi- ja turvakotien liitto (2013). *Väkivaltatyön laitos- ja avopalvelutyön laatukriteerit 2.0. Perhe- ja lähi-suhdeväkivallan ehkäisy ja hoito*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. URL: <https://docplayer.fi/2408397-Vakivaltatyon-laitos-ja-avopalvelutyon-laatukriteerit-2-0-perhe-ja-lahisuhdevakivallan-ehkaisy-ja-hoito-hyvaksytyt-liittohallituksessa-12-12.html>
- Ensi- ja turvakotien liitto (2018a) *Palvelukuvaus. BabyBlues 2018*.
- Ensi- ja turvakotien liitto (2018b) *Palvelukuvaus. Päiväryhmätoiminta 2018*.
- Ensi- ja turvakotien liitto (2018c) *Palvelukuvaus. Ensikotitoiminta 2018*.
- Ensi- ja turvakotien liitto (2018d) *Palvelukuvaus. Pidä kiinni -avopalvelut 2018*.
- Ensi- ja turvakotien liitto (2019) *Palvelukuvaus. Eroauttaminen 2019*.
- Ensi- ja turvakotien liitto (2020a) *Ensi- ja turvakotien liiton vuositilastot 2020*.
- Ensi- ja turvakotien liitto (2020b) *Palvelukuvaus. Väkivaltatyön avopalvelut 2019*.
- Ensi- ja turvakotien liitto (2020c) *Ensi- ja turvakotien liiton vuositilastot 2016–2020*.
- Forsström, Nina & Pulkkinen, Janne (2020). *Työn vaikutuksia ja vaikuttavuutta todentavien kysymysten rakentaminen*. Teoksessa Nina Forsström & Janne Pulkkinen & Taina Ruottinen (toim.): *Vaikuttavuus esiin. Työn vaikutukset ja niiden mittaaminen järjestöissä*. S. 8—11. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. URL: <https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/vaikuttavuus-esiin-tyon-vaikutukset-ja-niiden-mitt>
- Forsström, Nina & Pulkkinen, Janne & Ruottinen, Taina (toim.) (2020) *Vaikuttavuus esiin. Työn vaikutukset ja niiden mittaaminen järjestöissä*. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. URL: <https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/vaikuttavuus-esiin-tyon-vaikutukset-ja-niiden-mitt>
- Kataja, Eeva-Leena & Nolvi, Saara & Karlsson, Linnea & Karlsson, Hasse (2020) *Stressi, aivot ja itsesäätelyn kehittyminen*. Teoksessa Henttonen, Tanja & Sellergren, Hanna & Ruottinen, Taina (toim.) *Vauvatyön käsikirja. Vauvatyötä haastavissa perhetilanteissa*. Ensi- ja turvakotien liitto. 2020
- Klemetti, Reija & Vuorenmaa, Maaret & Helakorpi, Satu (2021) *Vauvaperheiden hyvinvointi – FinLapset-ky-selytutkimus 2020: Koronaepidemia on heikentänyt vauvaperheiden jaksamista – tyytyväisyys perhe-elämään silti suurta*. THL:n tilastoraportti 6/2021. Julkari. URL: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202103227990>
- Lehtola, Satu & Tuulari, Jetro J. & Karlsson, Linnea & Parkkola, Riitta & Karlsson, Hasse & Scheinin, Noora M. (2016) *Miten varhainen stressi vaikuttaa aivojen kehitykseen?* Duodecim. Vol. 132, No. 15. 1345-51. URL: <https://www.duodecimlehti.fi/duo13239>
- FRA (2014) *Euroopan unionin laajuinen tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta*. Euroopan unionin perusoikeusvirasto. URL: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-factsheet_fi.pdf
- Granfelt, Riitta (1998) *Kertomuksia naisten kodittomuudesta*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Hautala, Sanna (2020) *Vaikuttavuustietoinen toimintakulttuuri sosiaalialan järjestöissä*. Teoksessa Nina Forsström & Janne Pulkkinen & Taina Ruottinen (toim.): *Vaikuttavuus esiin. Työn vaikutukset ja niiden*

mittaaminen järjestöissä. S. 36–39. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. URL: https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/vaikuttavuus_esiin_tyon_vaikutukset_ja_niiden_mitt

Heale, Roberta & Twycross, Alison (2015) *Validity and Reliability in Quantitative Studies. Evidence-Based Nursing*, Vol. 18, No. 3, pp. 66-67.

Istanbulin sopimus 2015 (2015) *Valtioneuvoston asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetun lain voimaantulosta*. 53/2015. URL: <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2015/20150053>

Kallio, Maaret (2020) *Voimana toivo*. WSOY, Helsinki.

Klemelä, Juha (2020) *Vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointimallin rakentaminen*. Teoksessa Nina Forsström & Janne Pulkkinen & Taina Ruottinen (toim.): *Vaikuttavuus esiin. Työn vaikutukset ja niiden mittaaminen järjestöissä*. S. 36–39. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. URL: https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/vaikuttavuus_esiin_tyon_vaikutukset_ja_niiden_mitt

Klemelä, Juha (2021): *Vaikuttavuus esiin -aineiston analyysiä*. Työraportti. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. URL: https://ensijaturvakotienliitto.fi/wp-content/uploads/2021/12/Vaikuttavuus_esiin_tyora-portti_14122021_valmis.pdf

Kuosmanen, Sinikka (2017) *Elämäni paras päätös*. Tutkimus ensikotitoiminnan vaikuttavuudesta. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. URL: https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/elamani_paras_paatos

KvantiMOTV (2008) *Mittaaminen: Mittarin luotettavuus*. [Online, luettu 2.12.2021.] URL: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/luotettavuus.html>

Lee & Gallagher. 2018. *Hope and Well-Being*. Teoksessa Gallagher & Lopez (ed.) *The Oxford Handbook of Hope*. Oxford library of psychology -series. Oxford University Press.

Leppo, Anna (2012) *Precarious pregnancies. Alcohol, drugs and the regulation of risks*. Publications of the Department of Social Research 2012:3. Helsinki: University of Helsinki. URL: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-10-6711-2>

Nettiturvakoti.fi

Pajulo, Marjukka (2010) *Kannattaako päihdeongelmaisten äiti-vauva-parien hoito?* Lääkärilehti 13-14, 2010. 1205-1212. URL: <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/alkuperäistutkimukset/kannattaako-paihdeongelmaisten-aiti-vauvaparien-hoito/>

Siltala, Heli & Holma, Juha & Hallman-Keiskoski, Maria (2014) *Henkisen, fyysisen ja seksuaalisen lähisuhdeväkivallan vaikutukset psykososiaaliseen hyvinvointiin*. Psykologia. Vol. 49, No. 2.

STAT.fi/ tilastotrendit 2020. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/parisuhdevakivallasta-tehdyt-ilmoitukset-lisaantyyvat-kevaan-aikana/>

Särkelä, Riitta & Laaksonen, Sari (2020) *Johdanto*. Teoksessa Nina Forsström & Janne Pulkkinen & Taina Ruottinen (toim.): *Vaikuttavuus esiin. Työn vaikutukset ja niiden mittaaminen järjestöissä*. S. 5—7. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. URL: https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/vaikuttavuus_esiin_tyon_vaikutukset_ja_niiden_mitt

Särkelä, Riitta (2020). Toiminnan vaikutusten osoittaminen osana järjestön strategiaa ja vaikuttamistyötä. Teoksessa Nina Forsström & Janne Pulkkinen & Taina Ruottinen (toim.): *Vaikuttavuus esiin. Työn vaikutukset ja niiden mittaaminen järjestöissä*. S. 46–50. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. URL: https://issuu.com/ensi-jaturvakotienliitto/docs/vaikuttavuus_esiin_tyon_vaikutukset_ja_niiden_mitt

Sofia-asiakastietojärjestelmä. Ensi- ja turvakotien liiton asiakastietojärjestelmän rekisteritiedot.

Taka-Eilola, Tiina & Pietikäinen, Johanna & Jussila, Heidi (2020) *Raskaus ja vauva-ajan mielenterveyshäiriöt*. Teoksessa Henttonen, Tanja & Sellergren, Hanna & Ruottinen, Taina (toim.) *Vauvatyön käsikirja*. Vauvatyötä haastavissa perhetilanteissa. Ensi- ja turvakotien liitto. 2020

Tieteen termipankki: *Sosiaalipsykologia: sisäinen validiteetti*. [Online, luettu 2.12.2021.] URL: [https://tieteen-termipankki.fi/wiki/Sosiaalipsykologia:sisäinen validiteetti](https://tieteen-termipankki.fi/wiki/Sosiaalipsykologia:sisäinen_validiteetti)

Tilastokeskus (2020a) *Stat.fi tilastotrendit 2020*.

Tilastokeskus (2020). *Vuosiraportti 2020*. (Väkivaltatyö -osuus)